

ПОЛИТИКИН

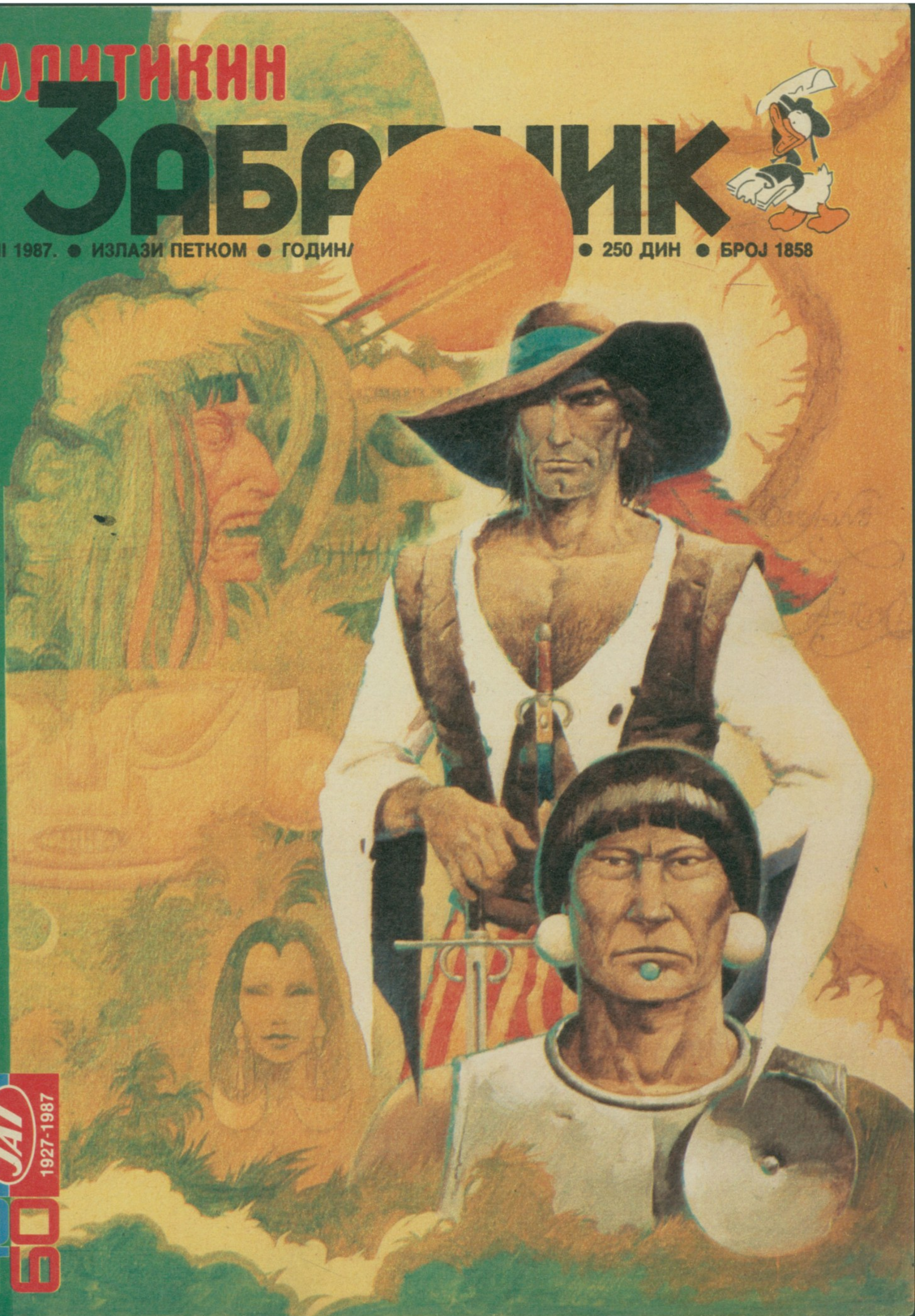
ЗАБРАНИЧНИК

7. VIII 1987. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИН/

• 250 ДИН • БРОЈ 1858

СТРИП АЛВАР МАЈОР: на трагу Елдорада

КАКТУС САГУАРО

ИЗ АРИЗОНЕ, КАЛИФОРНИЈЕ И МЕКСИКА ИЗРАСТАЈЕ ДО 15 МЕТАРА, ИАКО МУ ЈЕ КОРЕН САМО 1 МЕТАР.

© 1987 King Features Syndicate Inc. World rights reserved.

ЉОБИЧАСТИ ПЛОДОВИ И ГРАНЧИЦЕ

ТИСОВОГ ДРВЕТА ВЕОМА СУ ОТРОВНИ ЗА СТОКУ, ДОК ИХ ПТИЦЕ ЈЕДУ БЕЗ ИКАКВИХ ПОСЛЕДИЦА ПО ОРГАНИЗАМ.

НИЧИЈА ЗЕМЉА

СЕВЕРНО ОД ТЕКСАСА, У ДАНАШЊОЈ ОКЛАХОМИ, У 19. ВЕКУ 2000 КМ² ЗЕМЉИШТА НИЈЕ ПОТПАДАЛО НИ ПОД ИНДИЈАНСКЕ НИ ПОД ЗАКОНЕ СЈЕДИЊЕНИХ ДРЖАВА. ЗАТО ЈЕ ТО ПОДРУЧЈЕ БИЛО СИГУРНО УТОЧИШТЕ НАЈОКОРЕЛИЈИХ КРИМИНАЛЦА ДИВАЊЕГ ЗАПАДА.

ТВРДА ГЛАВА

КАД ЈЕ СИАМУ, СЛОНУ ИЗ ЈЕДНОГ ДАНСКОГ ЦИРКУСА ДОСАДИЛО ЗАТОЧЕНИШТВО, ЗАЛЕТЕО СЕ НА ДЕБЕЛИ ЗИД. АЛИ, ПРОЛЕТЕЛА МУ ЈЕ САМО ГЛАВА. СИАМ ЈЕ ТАКО СТАЈАО САТИМА, КАО НЕКИ ЛОВАЧКИ ТРОФЕЈ.

КОМПЈУТЕРСКИ ЧИП

МАЊИ ОД НАПРСТКА, ИМА ТАКО РАЗВИЈЕНУ МЕМОРИЈУ ДА ЗА САМО 1 МИНУТ МОЖЕ ДА ПРОЧИТА И ЗАПАМТИ ПОДАТКЕ ИЗ ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ ОД 75 ТОМОВА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

у Кенији је нађен део лобање која, како се претпоставља, припада аустралопитеку названом „бојсеј“, а стар је 2,5 милиона година, што је за 300.000 више од најстаријих досад познатих остатака овог чо-вековог претка.

за време прошлогодишње катастрофе на камерунском језеру Ниосу, од које је страдало стотине људи и животиња из воде се, по процени британских геолога, ослободило око три милиона тона угљен-диоксида.

аустралијски стручњаци с научноистраживачког брода „Ајсборд“ одредили су недавно тачне координате Јужног магнетног пола Земље: 65 степени и 18 минута јужне ширине и 140 степени и 2 минута источне дужине. Претходне координате „лутајућег“ Јужног пола регистроване су свега четири пута – 1909, 1912, 1941. и 1952. године.

један монголски геолог поседује фантастичну способност да открива воду: током двадесет година у свом родном крају пронашао је 800 подземних извора.

индијски научници сматрају да и међу биљкама има левака и дешњака што може користити као ознака при класификовању, а одређује се према томе на коју је страну окренут лист који први избија на стаблу.

понос ружичњака у источнонемачком граду Зандерхаузену, где је на површини од 13 хектара сакупљено 6.500 врста овог цвећа, није, како би могло да се помисли, црна ружа. Најнеобичнија је зелена ружа чија се боја цвета уопште не разликује од боје листова.

пре двадесетак година један брачни пар провео је медени месец на грчком острву Родосу. Ту је млада супруга у мору изгубила венчани прстен. Кад су после 25 година дошли на острво да прославе сребрну свадбу, наручили су у ресторану зубаца. Како изненађење кад су у утроби рибе нашли бурму изгубљену пре четврт века.

у пустињама на северу Мексика живе змије обрасле длакама. Оне, уз то, у зависности од годишњих доба, још и мењају боју, од жуто-црвеног до смеђег. Ове длакаве змије су, иначе, потпуно безопасне и деца се с њима играју као с мачкама или псима.

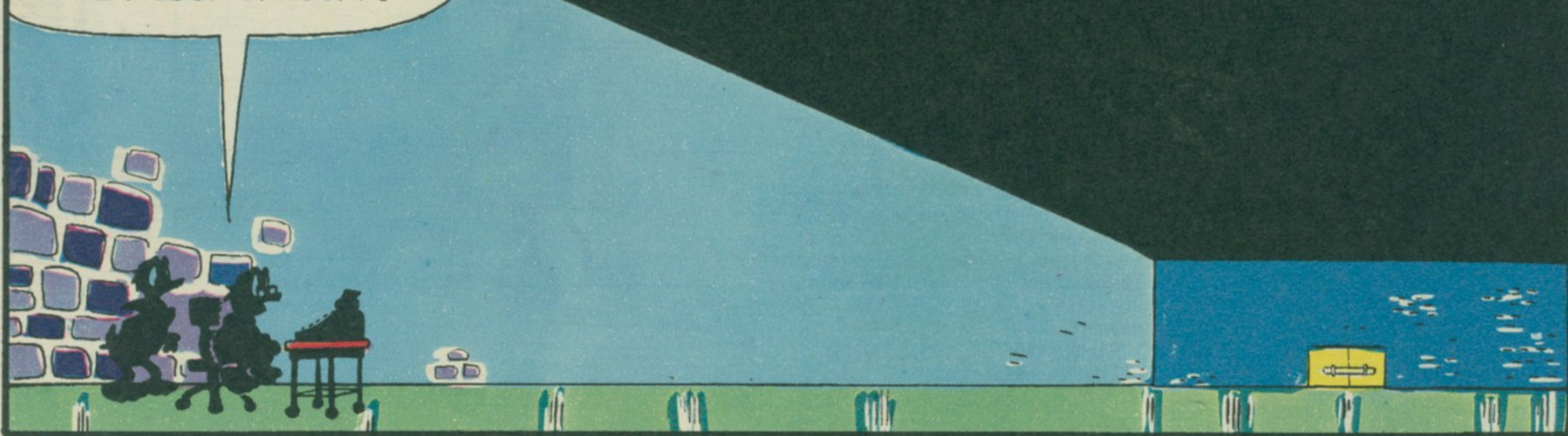
WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

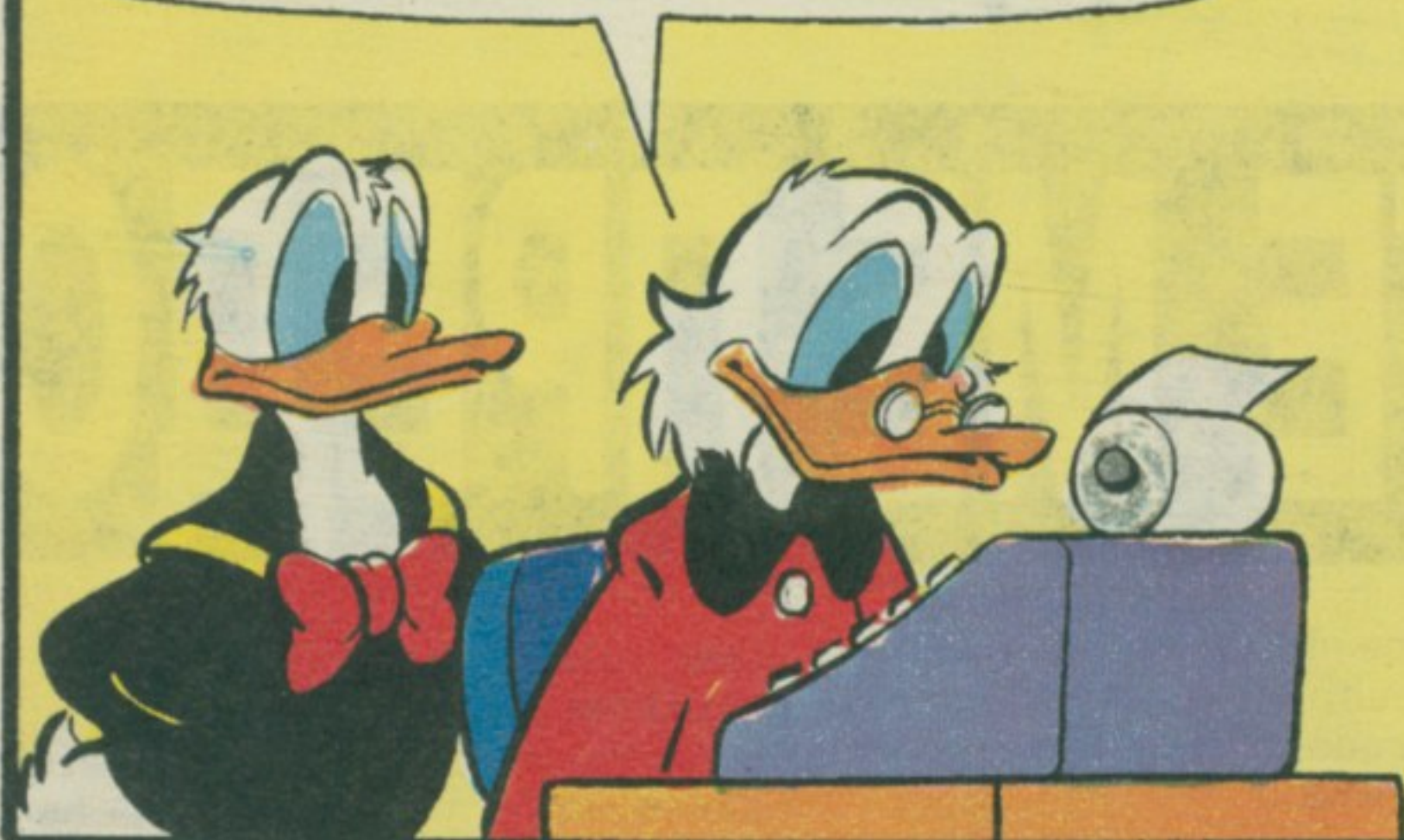
Е, ПА ГОТОВО ЈЕ...

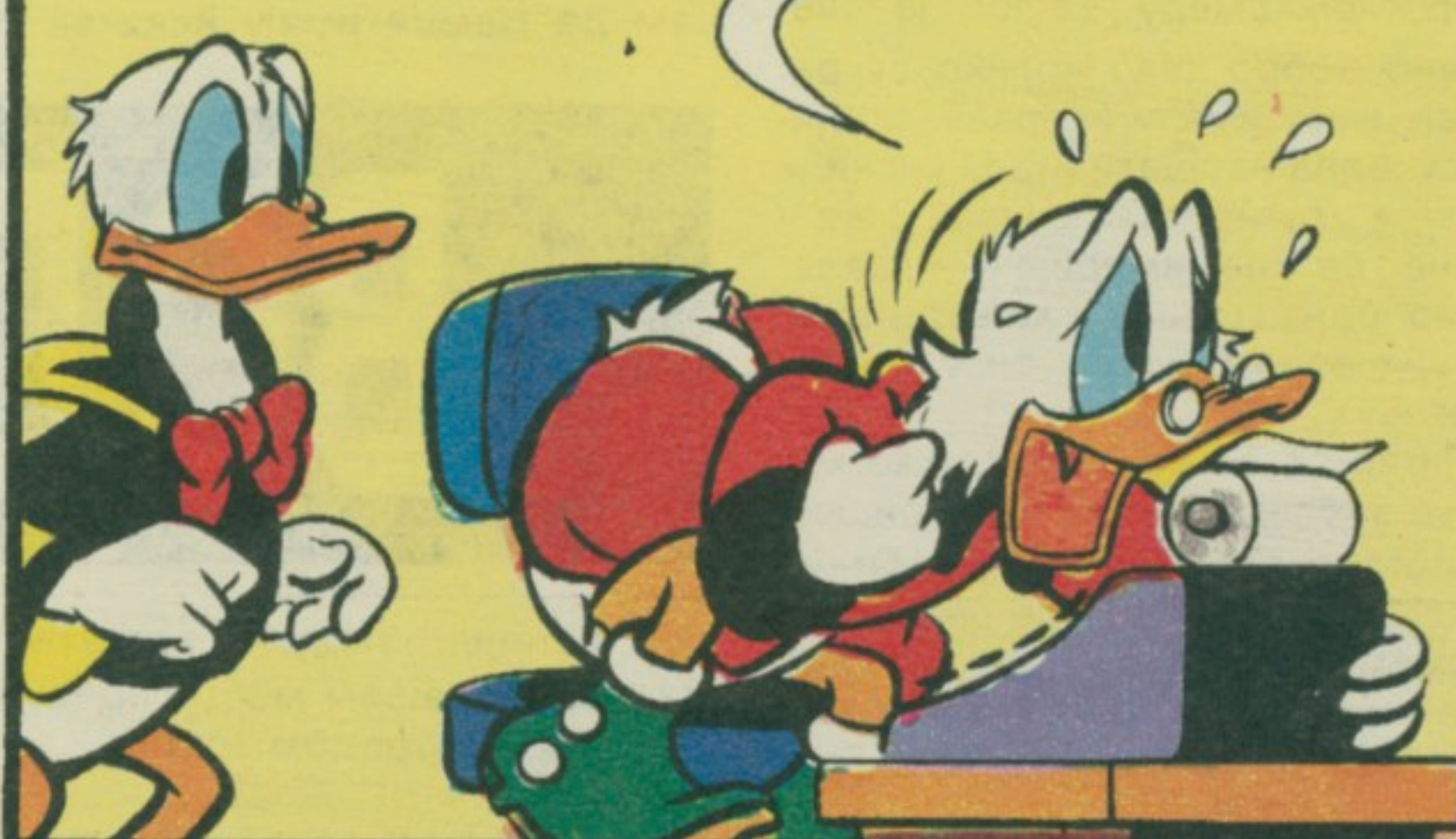
БИЛЕ СУ ТО ПОСЛЕДЊЕ
ПАРЕ У ОВОМ ТРЕЗОРУ!

СВЕ САМ ИХ УЛОЖИО У НОВИ ПРО-
ЈЕКАТ... И САДА МОЈА ЈАДНА МАШИНА
СТОЈИ... НИШТА НЕ РАДИ...

ТО НЕ МОГУ ДА
ПОДНЕСЕМ!

ДОНЕСИ МИ НЕШТО
ДА БРОЈИМ И РАЧУНАМ...
БИЛО ШТА!

© 1988 Walt Disney Productions
All Rights Reserved

Distributed by King Features Syndicate

6-15

ОПЕРАЦИЈА „ЦИН II”

**ТЕЈЛОР ЈЕ ЗНАО ДА
ЖИВОТИ ХИЉАДА
АМЕРИЧКИХ ВОЈНИКА
ЗАВИСЕ ОД ЊИХ ДВОЈИЦЕ,
А ЗНАО ЈЕ И ДА ЋЕ,
УКОЛИКО ИХ УХВАТЕ,
МОРАТИ ДА УБИЈЕ И
ГАРДИНЕРА И СЕБЕ.**

У подне 8. септембра 1943. године два Американца искрала су се из склоништа у срцу Рима и кренула улицама града који је врвео од Немаца. Били су то генерал-мајор Мексвел Тејлор и пуковник Вилијем Гардинер.

Нешто касније крај њих је пројурио црни аутомобил, зауставио се на супротном крају улице и блокирао излаз. Тејлор је гледао како осморица наоружаних мушкараца у цивилу сатерују пролазнике под једну аркаду... Немци, највероватније Гестапо... Зачудо, дуж читаве улице нико други није надгледао рацију.

Американци су се, што су мирније могли, окренули и наставили у супротном смеру. Тејлор је савршено добро знао колико су рањиви. Нису имали исправе, обојица су једва натуцали италијански, и један и други имали су пиштоље и ручне сатове америчке израде. Само једна грешка и хиљаде америчких војника упали би у клопку због њих.

Питао се да ли би издржао мучење уколико их ухвате. Кришом је погледао у Гардинера. Откуд човек да зна хоће ли се онај други сломити? Уосталом, на одговор није ни смео да чека. Уколико не буде другог излаза, убиће и Гардинера и себе.

Трећег септембра 1943. године италијанска влада тајно је потписала безусловну капитулацију. Командант савезничких снага у Средоземљу генерал Двајт Ајзенхауер оценио је како је куцнуо час за инвазију на Салерно. Одређено је и време. Операција „Лавина” почеће 9. септембра у 2 сата и 30 минута ујутро.

Немци имају некакав серум истине...

Страхујући да ће Немци за одмазду због капитулације уништити Рим. Италијани су савезницима понудили помоћ уколико ови спрече разарање града. Предлог је прихваћен и за свега два дана сачињен је план операције „Цин II”. У 18 сати и 30 минута 8. септембра, дакле осам сати пре почетка

инвазије на Салерно, 4 хиљаде падобранаца 82. америчке ваздушнодесантне дивизије требало је да из база на Сицилији крене на Рим. План је имао само један озбиљан недостатак: без италијанске подршке операција је лако могла да пропадне.

Двајт Ајзенхауер није веровао Италијанима. Био му је потребан способан и поуздан агент који ће на лицу места проверити да ли новостечени савезници заиста намеравају да пруже обећану помоћ.

У обзир је долазила само једна особа: четрдесет двогодишњи начелник штаба 82. ваздушнодесантне дивизије генерал-мајор Мексвел Тејлор. За његовог помоћника Ајзенхауер је изабрао педесет-трогодишњег обавештајца, пуковника Вилијема Гардинера.

Са задатком их је упознао британски генерал Херолд Александер:

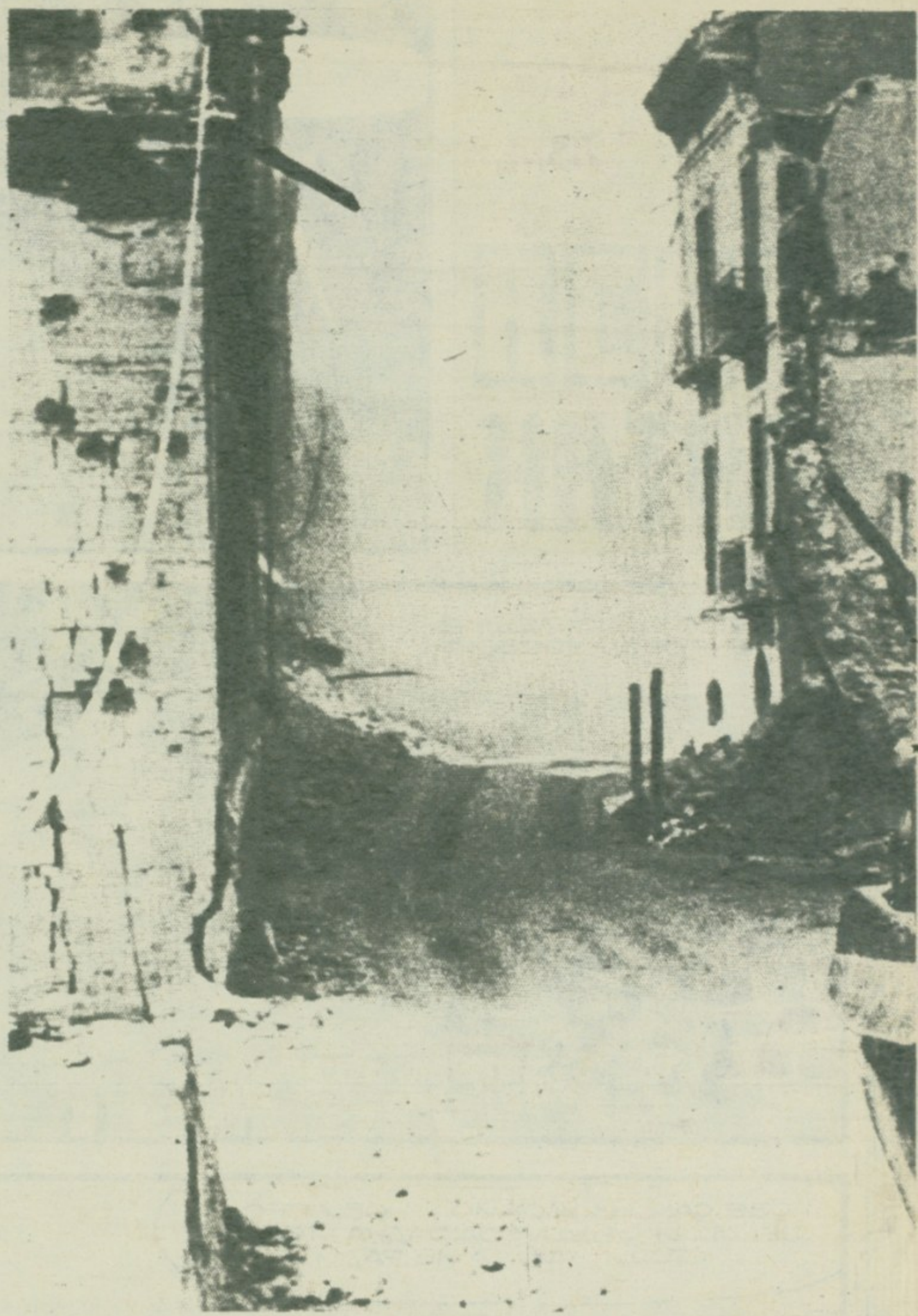
— Од вас се очекују три ствари. Да процените ситуацију, опозовете операцију уколико постоји и најмања могућност пораза и натерате маршала Бадолџа (председник италијанске владе пошто је Мусолини смењен) да објави капитулацију.

— Било би вам неупоредиво лакше када би Италијани знали за инвазију на Салерно. У том случају вероватно би били расположенији за сарадњу. Али они то нипошто, понављам, нипошто не смеју да сазнају.

— Не могу да допустим да се предуго шеткате по Риму. Имаћете на располагању мање од два дана. Јер ако вас ухвате пре почетка операције, све би могло да пропадне.

Потом је, као да је и сам изненађен мишљу која му је тога часа пала на памет, додао:

— Наши агенти у Европи кажу нам да Немци имају некакав се-

ВОДИТЕ МЕ ПРЕДСЕ

рум истине... Уколико вас ухвате, да сам на вашем месту, предузео бих нешто поводом тога.

Есесовци прегледају свако треће возило!

Тејлор и Гардинер су савршено добро разумели шта то значи. Од њих се очекивало да се у том случају убију.

На задатак су кренули 7. септембра у 4 ујутру. Речено им је да ће их до Рима пребацити на италијанској корвети „Ибис” под заповедништвом адмирала Франка Мауцерија, начелника италијанске поморске обавештајне службе.

— Пристаћемо у Гаети, 120 километара јужно од Рима — објаснио им је Мауцери. — Тамо је надзор слабији и неупоредиво мање Немаца шетка по доковима. За сваки случај, у 11 сати ћу обавестити штаб како сам покупио два америчка официра чији се авион сру-

шио у море. То се заиста и догодило, а пошто Немци прислушкују наше разговоре, имаћемо уверљиво покриће.

У 17,30 сати упловили су у Гаету. „Заробљеници” су под стражом спроведени до штабног аутомобила са ознакама морнарице. Немачким војницима који су помно посматрали читав приказ чинило се да је све у савршеном реду.

Пет километара од Гаете возач је нагло скренуо на споредан пут. У шумарку, скривена дрвећем, чекала су их амбулантна кола. Уколико их Немци зауставе, све ће изгледати баш како треба. Американци су још на броду задобили неколико „козметичких” удараца кундацима.

У почетку се чинило да је то са амбулантним колима била изванредна идеја. Прошли су кроз дванаест немачких блокада и ниједном их нису поштено ни погледали. Али, када су већ били на домак

Рима, официр који је седео поред возача окренуо се и довикнуо им:

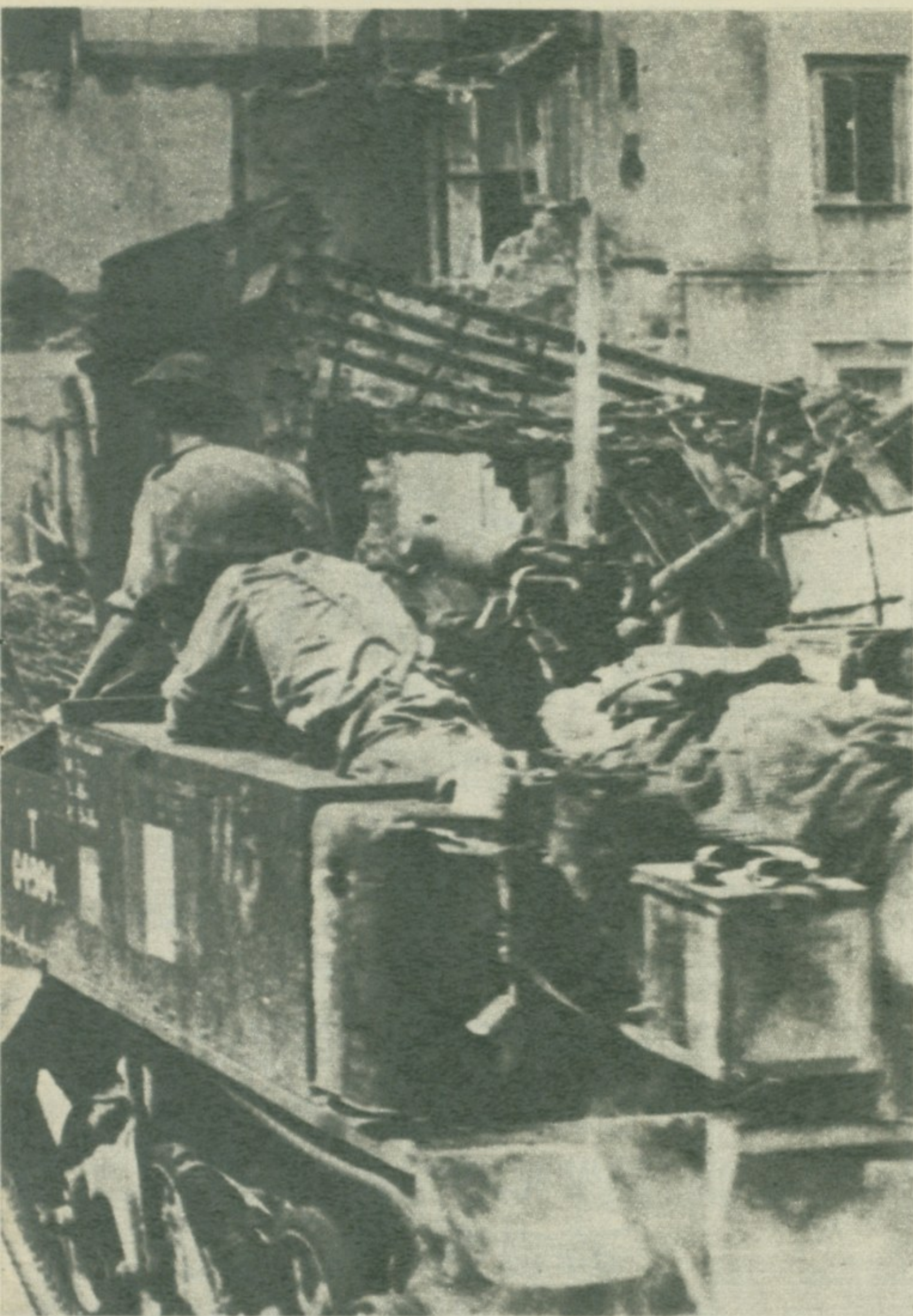
— Контролни пункт испред нас! Есесовци прегледају свако треће возило... Изгледа да ће и нас зауставити.

— Колико смо далеко од Рима? — упитао је Тејлор.

— Отприлике четири и по километра — одговорио је Мауцери — али не долази у обзир да искачете.

Показао му је главом на задњи прозор. Следећа два аутомобила иза њих била су немачка.

Нису имали куд. Сада ће се видети колико је њихов заробљеничко-рањенички „сценарио” уверљив. Заустили су их, врата су се отворила и у њима се указала крута прилика есесовца. Прелетео је погледом преко Американаца, али се чинило да га више изненађује присуство италијанског адмирала који је седео на помоћном седишту.

ДНИКУ ИЛИ ПУЦАМ!

– Где су рањеници? – упитао је.
– Ово је било једино расположиво возило... ово су заробљеници које смо извукли из мора – промуцао је Мауцери на изузетно лошем немачком.

Био би то покољ

Есесовац није разумео Мауцерија. Наредио је да Американци изађу. Тејлор је одлучио да ризикује. Обратиће му се на немачком.

– Ми смо ратни заробљеници. Авион нам се срушио у море. Воде нас у Рим.

– У овој ситуацији немам избора – узвратио је помирљиво Тејлор – али адмирал нам је спасао животе. Мислим да би било штета да му одузмете заробљенике. Италијани су ионако већ доста понижени у овом рату.

Есесовац ничим није показао да је изненађен чињеницом што амерички генерал тако течно говори

немачки. Погледао је Американца право у очи, а онда оборио поглед и загледао се у његове чинове на борбеној униформи. Подбочен, дуго је ћутке зурio у Тејлора и онда, коначно, махнуо руком у знак да их пропушта.

– Лудост! Права лудост! Амерички генерал који одлично говори немачки. То му је било сумњиво – узвикнуо је Мауцери.

– Грешите. То нас је спасло. Да се ја с њим нисам објаснио, могао је да нас поведе са собом.

Пола сата касније зауставили су се пред палатом Капрера, где их је дочекао пуковник Марко Салви, начелник штаба генерала Ђакома Карбонија, команданта римске војне области.

Тејлор је тражио да га генерал Карбони одмах прими, али му је речено како је овај одсутан. Када ће се вратити, то пуковник Салви није знао да му каже.

– Али генерал има наређење да

нас прими чим стигнемо – успротивио се Тејлор.

– Доћи ће. У међувремену смо у вашу част приредили вечеру – гласио је одговор.

Од почетка десанта на Рим делило их је још свега двадесет сати. Премало да би себи могао да допусти ма какво одуговлачење, помислио је Тејлор:

– Захтевам разговор са генералом Карбонијем. Сместа. Разумете ли ме?

Салви се изгубио без речи. Петнаест минута касније Тејлор је стајао очи у очи са Карбонијем. По поспаном изразу његовог лица видело се да је генерал до малопре спавао. Све време је био овде, у палати, изгубили смо два драгоценна сата, помислио је Тејлор. Италијани су намерно одуговлачили, у то више није сумњао.

– Морамо одмах да знамо имамо ли вашу подршку. Да ли сте у стању да браните аеродроме сопственим снагама? Имате ли довољно оружја?

Карбони је одмахнуо главом:

– Десант ће морати да се одложи. Био би то покољ. Немци су нас притисли, преполовили снабдевање. Немамо чиме да се боримо.

Жалимо, апарат за шифровање је у квару

Било је 11,30 увече. Деветнаест сати до почетка десанта на Рим. Са Карбонијем више није имало шта да се разговара.

– У том случају захтевам да видим председника Бадолџа. Овога часа – рекао је Тејлор.

– Немогуће. Он је стар човек. Не можемо га узнемиравати у ово доба.

– Одвешћете ме до њега или ћу вас убити.

Карбони је погледао у пиштољ

Бадолџа је ћутао.

Прву поруку за савезнички штаб у Алжиру Тејлор је предао италијанском везисти у 1 сат и 20 минута ујутру 8. септембра: „С обзиром на став маршала Бадолџа како му тренутна ситуација не дозвољава да објави капитулацију и обезбеди подршку нашим трупам, операција Џин II је неизводива“. Порука је из палате Капрера послата тек у 5,58. Образложење: апарат за шифровање се покварио...

Савезници су је примили у 7 сати и 21 минут ујутру. У 8,36 Тејлор је имао потврду да је порука примљена. То је било све. Страхујући да можда није био довољно уверљив и да Ајзенхауер неће одустати од десанта, Тејлор се по други пут, у 8,24, јавио штабу. До пола дванаест није добио никакав одговор. Имао је још свега седам сати да заустави авионе. Послао је трећу поруку: „Ситуација безопасна“. Била је то договорена шифра која је значила да се операција неопозиво обуставља.

Одговор је стигао у 3,30 по подне: „Враћате се у главни штаб савезничких снага у Алжиру.“ Тејлору је лакнуло. Дакле, ипак су одустали од десанта.

Десет минута касније Гардинер и Тејлор напуштали су Рим истим амбулантним колима у којима су и ушли у град.

Ко је нахушкао Гестапо на нас?

У тренутку када су се на аеродрому Чентоселе укрцавали у авион, Гардинер је угледао три немачка штабна аутомобила. Јурили су право ка њима. Тејлор је искочио из авиона, два пута нанишанио на најближи аутомобил и промашио. Немци су отворили ватру из машинки, изрешетали труп летелице, али је Тејлор неким чудом остао неокрзнут.

Покривајући га паљбом са врата авиона, Гардинер му је љутито довикивао да ускоче, али га је Тејлор послушао тек пошто је испразнио шаржер. Увукли су га унутра, затворили врата и тешки авион „савоја маркети“ почео је да гута бетон под собом. Узлетели су.

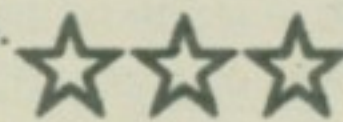
Неко време су ћутали, а онда се Тејлор окренуо ка Гардинеру:

– Шта мислиш, да није Карбони нахушкао Немце на нас?

– Не верујем. Он је можда плашљив као зец, али није потказивач.

– А можда нас је Гестапо све време држао на оку, али нису хтели да нас дирају док нешто не сазнају.

– Може бити. Само, у том случају покушали су да нас шчепају тридесет секунди прекасно – одговорио је Гардинер и насмејао се први пут у последњих тридесет и девет сати.

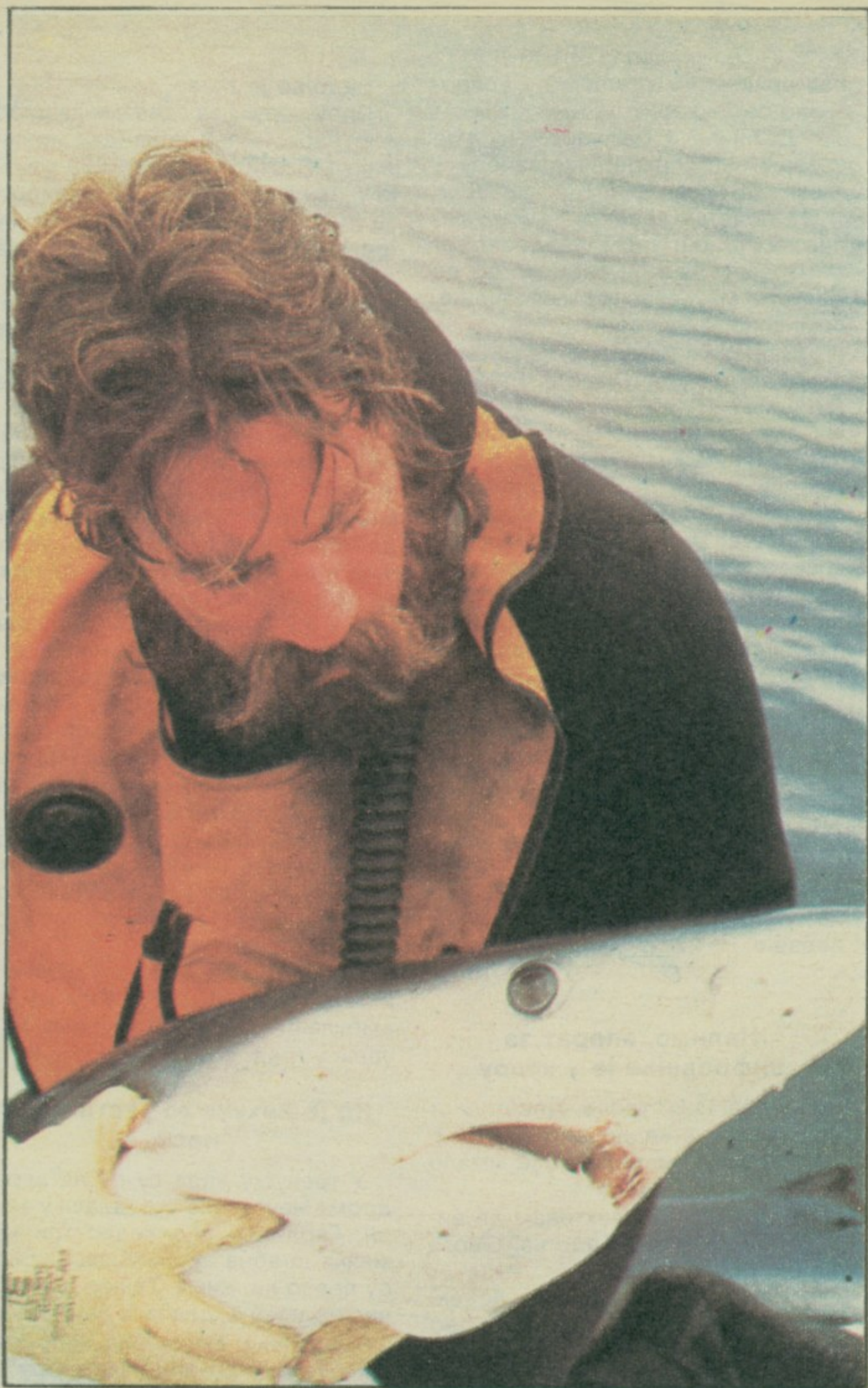

Осмог септембра 1943. маршал Бадолџа објавио је капитулацију Италије.

Дан касније савезничке снаге извршиле су инвазију на Салерно и тако створиле упориште за даље напредовање према северу Италије.

Рим су јуна 1944. ослободиле англоамеричке снаге.

М. Илић

Двадесет осмог новембра 1942. године пароброд „Нова Шкотска“ пловио је према Јужноафричкој Унији. Превозио је 134 британска војника и 765 ратних заробљеника. Изненада, страховита експлозија потресла је лађу: „Нова Шкотска“ је торпедована. Немачка подморница је ишчезла задовољна обављеним послом. Оштећење је било велико и брод је почео да нестаје у таласима. Преживели су поскакали у океан. Нашавши се у води гледали су да се дочепају било чега што ће им помоћи да се одрже на површини. Стотине људи отимало се око дасака покушавајући да се што више удаље од вртлога у коме је брод нестајао.

Тада су из дубине океана изрониле немани. Десетак ајкула поамно се бацило на бродоломнике.

Касније је један од ретких преживелих овако описао страшни покољ: „Требало је чути те људе како вриште и дозивају у помоћ. Крици су паралидушу, али ништа се није могло урадити. Кад би један урлик замро, није било тешко погодити шта се десило.“

Шездесет сати после напада подморнице, један португалски брод прихватио је преживеле: недостајало је 800 људи!

Овај догађај само је једна епизода крвавог рата који човек вековима во-

ди против ајкуле. У 13. веку славни природњак Лине изнео је своје тумачење једне епизоде из „Библије“: по његовом мишљењу кит – чудовиште које гута Јону не може бити ништа друго до бела ајкула. Сасвим супротно томе, у неким земљама ајкулу – обожавају! На Полинезији, на пример, верују да се мртви могу поново родити у облику ајкуле. Свако хавајско острво обожава свог краља ајкулу, а краљ свих краљева, верује се, живи у заливу Хонолулу.

Кад је видиш, кажи збогом

Французи који ајкулу називају requin сматрају да је ова реч дошла од латинског requiem што значи покој, и то вечни.

Ајкуле готово редовно изазивају у људима ужас и необјашњиву мржњу: Многи, иначе мирољубиви људи, уживају кад виде убијену ајкулу. При том се потпуно заборавља да постоји више од 250 врста ајкула, а свега неколико су убице: ајкула-тигар, плава ајкула, мако и свакако бела ајкула коју још зову и бела смрт. Она може бити дугачка и 11 метара! Али, величина ајкуле, иначе, не мора да значи да је она и опасна. Тако је циновска ајкула, која достиже дужину од 18 метара и тежину од 40 тона, потпуно безопасна. Храни се планктоном и, упркос цинов-

УБИЦЕ СУ МЕЂУ НАМА

ВЕКОВИМА ЈЕ АЈКУЛА БИЛА МИТ. ЧОВЕК ЈЕ НАЈЗАД САВЛАДАО УЖАС И ОДВРАТНОСТ И САЗНАО НЕШТО ВИШЕ О ОВОМ СВОМ ПРОТИВНИКУ КОГА ДОСАД НИЈЕ УСПЕО ДА ПОБЕДИ. ИПАК, ТАЈНА И ДАЉЕ ЛЕБДИ НАД ОКРУТНИМ УСАМЉЕНИКОМ ИЗ ДУБИНА ОКЕАНА.

ском расту, прелази свега 3 чвора, док бела ајкула реже воду брзином од преко 30 чворова! (Преко 450 метара за 30 секунди).

Савршено чудовиште

Ајкула очарава научнике. Најпре због своје старости: од свих кичмењака који су постојали у праисторији, она је претрпела најмање промена. Неке врсте које познајемо и данас „трају“ већ 180 милиона година! И само ајкулино тело сведочи о тој мешавини прастарог и супермодерног: она има примитиван хрскавичав скелет, али јој је зато начин размножавања много савршенији него код осталих риба, чак веома близак оном који познају сисари – ајкуле најчешће рађају живе младе.

У свом царству океана, ајкула је права оклопњака. Чак има и своју „оружану пратњу“: готово редовно прати је ескадра риба-пилота. Али, далеко од тога да оне воде ајкулу кроз морске дубине, само је прате задовољавајући се остацима из њених крвавих гозби.

Машина за убијање звана ајкула дотерана је до савршенства.

Што се тиче апарата за откривање жртве, он је достојан најмодернијих уређаја. Њен систем сензора омогућава јој да открије и најмањи покрет у

кругу од стотинак метара. Чула су јој тако многострана и испреплетена да наука ни до данас није успела потпуно да разјасни њихове тајне. Нека су ипак добро позната. Тако су проучавања показала да ајкула чује сваки звук који произведе на удаљености од више стотина метара. То објашњава њихово муњевице појављивање на месту бродолома. Изванредном слуху придружује се фантастичан осећај додира на даљину: дуж бокова ајкула има сензоре који јој омогућавају да осети и најмању вибрацију преко таласа који настају у додиру с неким објектом. (Неки природњаци сматрају да се та способност ограничава на 30 метара од „извора“ вибрација.)

Конечно, ајкула има изванредан њух, зато су јој стари Грци и дали име – морски пас. Познати су случајеви кад су ајкуле пратиле мирис на удаљености од неколико стотина метара, а понекад чак и километара. Управо „оштар нос“ омогућава ајкули да открије рањену жртву. Огледи су потврдили да чак и здрава и читава риба емитује неки посебан мирис. Уплашена риба, рецимо, испушта мирис који у ајкули изазива агресивно расположење. Исти овај њух незаменљив је у љубавном животу морског пса – омогућава му да разликује ког је пола сродник кога сретне.

Ив Кусто упозорава

Управо ова најновија проучавања ајкулиних чула омогућила су Иву Кустоу да створи прецизну шему напада ајкуле на рониоца. „Кад харпуном погоди рибу, готово сваки риболовац ће је закачити за појас и наставити да рони.

Иза њега остаје крвав траг и одашиље мирис рањене или мртве рибе. Привучена најпре таласима карактеристичним за рибу која се бори у агонији, ајкула стиже готово истог часа на место где је пала жртва. Одатле јој није тешко да својим „носом“ открије траг непромишљеног риболовца и – несрећа је ту. Јер, ајкула, која се иначе нагонски плаши рониоца, као и свега што јој је непознато, сада неће оклевати. Већ сам мирис њеног омиљеног јела довољан је да савлада њену неодлучност. Тако ронилац постаје за ајкулу природан плен.

Једини спас је изронити после сваке уловљене рибе.”

Челусти пуна жилета

Ајкула је исто тако одлично опремљена и за напад: њене су челусти тако јаке да неке од њих могу да прегризу челично уже. Ова оштра клешта још су страшнија јер је горња вилица срасла са сводом лобање тако да ајкула може да зграбе плен из било ког положаја. Уз то ни зуби јој нису као код осталог „света“ већ постављени у неколико паралелних редова. Њихов облик је веома различит од врсте до врсте, што, између осталог, и омогућава да се препознају. Најчешће се челусти састоје од пљоснатих оштрица у горњој вилици док је доња, још оштрија, у облику назуђеног сечива.

Иако се у желуцу ајкуле могу наћи најразличитији предмети од конзерви до људских руку и ногу, њена омиљена храна су морске животиње: рибе, корњаче или сисари. Да ли ајкула напада само кад је гладна? То није сигурно: амерички Институт за биологију

проучио је 1500 напада ајкуле на човека. Резултати су изненађујући – само у 25 одсто случајева ти су напади били диктирани глађу, остали су мотивисани „ратничким нагоном“. Све у свему ајкуле су мање прождрљиве него што се мисли. Јер, њихове енергетске потребе су мале. За кретање она практично уопште не троши енергију! Уз овај врло економичан начин кретања ту је и врло специфичан систем за варење који ајкулама омогућава да извуку максимум енергије из хране унете у желудац, посебно нагомилавањем хранљивих састојака у јетри. Само се тако може разумети како сива ајкула може да се храни сваког 6. или сваког 12. дана једном једином рибом од тридесетак центиметара, а ајкула ходочасник око Британских острва проведе целу зиму не хранећи се уопште.

Неуништива?

Могу ли се ајкуле, опремљене моћним радарима и наоружане страховитим зубалом, победити? Хоће ли оне увек некажњено побеђивати у тој крвавој борби?

Постоје бројни докази да се китови-уљешуре, делфини, циновске керње и фоке хране ајкулама, али ови случајеви су доста ретки. Што се човека тиче, међутим, он упркос свој својој ђаволској машти, кад су у питању справе за убијање, није успео да пронађе делотворно оружје против ајкула. Ипак, многа средства су испробана, између осталог заштитне мреже око плажа које су се показале као успешна одбрана. Већина, ајкула, наиме, нема систем за регулисање убацивања воде у шкрге, значи, морају стално да пливају

не заустављајући се због дисања. Кад им пут препречи мрежа и заустави их, врло брзо почињу да се гуше. На жалост, ова скупа техника може да се употреби само тамо где облик земљишта то дозвољава. Зато се већина оружја заснива на одбојним хемијским препаратима који се базирају на томе да ајкуле одбија месо других ајкула у распадању. Ипак, иако је до данас испробано око 200 оваквих препарата, ниједан није потпуно успешан.

Да ли бисте и ви њу појели!

Страшне и величанствене ајкуле неуморно крстаре готово свим морима света, својим царством у коме суверено господаре. Нико им ништа не може. Али, однедавно једна опасност се појавила на хоризонту: глад у свету угрозила је вековни мир ајкула. Од 1976. године ФАО (Светска организација за исхрану) непрекидно истиче колика би корист била од лова на ајкуле. Њено месо, посебно пераја, већ су специјалитет у земљама Далеког истока, док Енглези врло живо рекламирају свој чувени „fich and chips“. И на нашем приморју веома се цени месо морских паса, нарочито оних млађих који се суше и тада се цене више од бакалара.

Потрошња ајкулиног меса, која за сад чини само 6 одсто количине туњевине која се поједе у свету, повећаће се знатно следећих година. Јапанци су већ опремили бродове за лов на ајкуле, а остали их следе. Како ли ће убудуће дрхтати ајкуле које, ето, непредвиђено, од професионалних убица на једном постају обична шницла у тањиру?

В. М.

ШТА ХОЋЕ
ДАНАШЊИ ИНДИЈАНЦИ

ДРУГА БИТКА КОД РАЊЕНОГ КОЛЕНА

ЗНАЧАЈ
ОСВАЈАЊА
БИВШЕГ
АЛКАТРАЗА

како
обезбедити
опстанак
независних
племенских
заједница

Једне ветровите ноћи 27. фебруара 1973. године, група наоружаних Индијанаца из племена Сијукс Огабала, из резервата Пајн Риџ у Јужној Dakoti, придружила се активностима покрета америчких Индијанаца и заузела село Рањено Колено у резервату, односно оно место где је амерички Седми коњички ескадрон извршио неславни покољ Индијанаца племена Сијукс 1890. године. То освајање изведено је у знак протеста против корупцираности племенске власти у Пајн Риџу као и кршењу Уговора од стране Американаца, који је био закључен 1868. године у тврђави Ларамии и по коме је племену Сијукс призната суверена власт над добрим делом територије данашњих савезних држава Северне и Јужне Дакоте, Монтане, Вајоминга и Небраске.

За само двадесет четири часа чета састављена од 250 агената Федералног истражног бироа (ФБИ), федералних шерифа и полицајаца Бироа за индијанска питања опколила је село. Та опсада о којој се много говорило траја-

ла је десет недеља, уз повремену размену пушчане ватре у којој су два Индијанца погинула, а неколико људи с обе стране било рањено. После подужих преговора Индијанци су се у мају предали федералним властима. Тиме је било окончана друга битка код Рањеног Колена.

Покољ из 1890. године означио је крај једног доба. Као што је ратни поглавица племена Сок и Фокс Црни Јастреб рекао за себе пре пола века: „Он је сада заробљеник белих људи и они могу да чине с њим шта хоће“.

Освајање Рањеног Колена 1973. године представљао је врхунац једног другог доба. Наравно, кад су у питању Индијанци, одувек се жестоко расправљало. У већини случајева радило се о политици без учешћа Индијанаца, коју су водили Вашингтон и гувернери западних савезних држава и територија, а такође и мисионари, реформатори и бирократи.

Ако се сагледају сва збивања, изгледа да је преокрет донео Закон о реорганизацији положаја Индијанаца из 1934. године. Пре то што је тај закон изгласан, федерална политика која се односи-

ла на Индијанце имала је у виду две ствари: куповину индијанске земље и културни преображај Индијанаца у Евро-Американце – једном речју, њихову „асимилацију“. Ти циљеви су уграђени у Дозов закон из 1887. године који је наговештавао период „доделе“. Вашингтон је у ствари испарцелисао земљу која је припадала племену, издвајајући извесна земљишта из индијанског власништва а уместо те земље додељивао појединим припадницима племена неко друго, често некавалитетно земљиште. „Вишак“ земљишта, врло често оног најплоднијег, продаван је белим досељеницима.

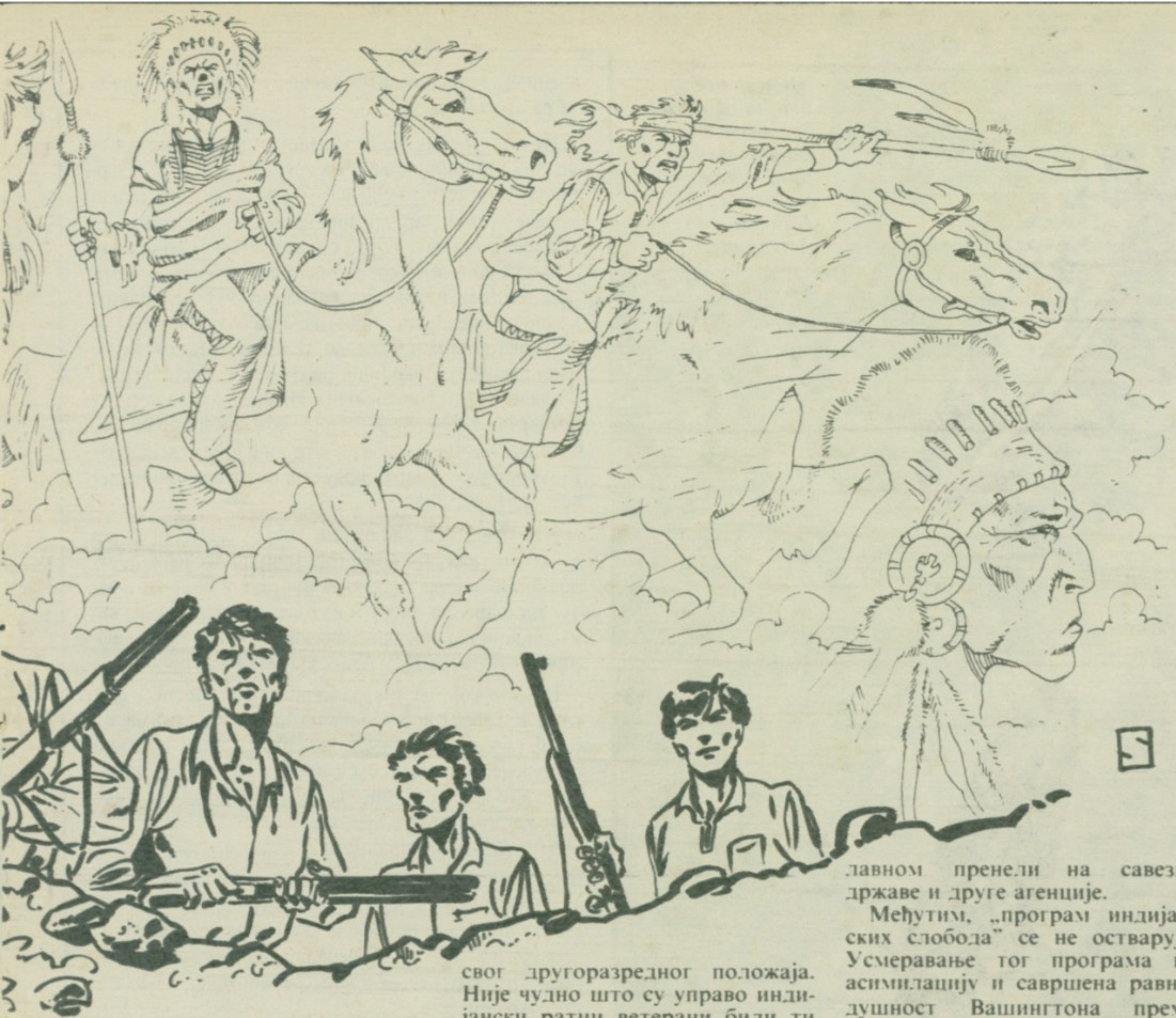
Присвајање индијанске територије

Додела земљишта, која је достигла врхунац пред сам први светски рат, није представљала само начин за присвајање индијанске територије. Био је то саставни део напора да се разбију племенске заједнице којих је било, и још их има, неколико стотина. Свака има своју посебну историју, а већина још и данас посебну културу. Читав тај напор, као и све друго што се односило на резервате, стављено је у надлежност Бироа за индијанска питања који је основан 1824. године.

Од двадесетих година нашег века наоვაмо, апетит белаца за индијанском земљом (од које је она најбоља већ била одузета) почео се смањивати. Послератни нагли пад цена фарми допринео је и смањењу тражње. Све ово, у комбинацији са вртоглавим ширењем сиромаштва, болештина и других социјалних зала тада видљивих у индијанским резерватима, припремало је терен за реформе. Међутим, тек са избором Франклина Рузвелта за председника и наименовањем Џона Колијера за комесара за индијанска питања 1933. године пакет реформи био је потврђен на Конгресу.

Бивши социјални и просветни радник Колијер полагао је велику наду у моћ „заједнице“. Домородачке америчке заједнице су, по његовом веровању, „морале да стекну статус, одговорност и власт“. Уз подршку председника Рузвелта, Колијер је повео акцију за промену америчке политике према Индијанцима. То је 1934. године довело до доношења Закона о реорганизацији положаја Индијанаца.

Политика према Индијанцима, нагло се преобразила. Овај закон је не само званично зауставио даљу поделу индијанске земље већ је стварно доделио скромна средства за проширење индијанских посела. Тако је обезбеђен новац (иако никад довољно) за економски развој индијанских резервата

Илустровао: Саша Живковић

и омогућена помоћ Индијанцима да се успоставе племенске корпорације (предузеће које припада већем броју власника).

Сазнања стечена у другом светском рату

Ако је Закон о реорганизацији положаја Индијанаца дао Индијанцима законска оруђа за организовање, други светски рат их је за то мотивисао. По дефиницији коју је у своје време дао амерички Секретаријат за коришћење природних богатстава земље, „најмасовнији одлазак Индијанаца из резервата који се икад одиграо“ догодио се кад се око 25.000 Индијанаца придружило оружаним снагама Сједињених Држава и учествовало у акцијама у Европи и на Пацифику. Поред њих, још четрдесет хиљада других напустило је економски опустеле резервате да би се запослило у ратној индустрији.

Идентитет америчких домородаца дуго је вукао корене из појединих племена, заједница, села и сличног, а не из некаквог општег припадништва „Индијанцима“. Систем резервата помогао је да се ти идентитети очувају, а спречио настанак неке свеобухватније самосвести. Услед тога Индијанци су имали тешкоћа да образују заједнички фронт. Други светски рат довео је индијанска племена у ближи међусобни додир, као и у додир са осталим Американцима који су их, глобално, сматрали „Индијанцима“, а не припадницима племена Навахо, Апачи или Сијукс.

Рат је тако неизбежно допринео да Индијанци постану свесни

свог другоразредног положаја. Није чудно што су управо индијански ратни ветерани били ти који су се обраћали суду тражећи право гласа.

Закон о реорганизацији положаја Индијанаца одувек је наилазио на снажан отпор политичке деснице, као и политичара свих боја на америчком Западу, делимично и стога што је продужавао непожељни посебан друштвени положај америчких домородаца. Разбијте племенске оквири, говорило се, уклоните заштитничку руку владе и убаците Индијанце у „лонац за претапање“ на тржиште. Од тога ће сви имати користи.

Негде средином педесетих година, Конгрес је почео да мења систем резервата, да разбија племенске заједнице и дели њихову имовину појединим припадницима племена. Нове мере, назване „програм индијанских слобода“, добиле су подршку како либерала тако и конзервативаца.

То је било управо оно што већина Индијанаца није желела, али Вашингтон није био вољан да слуша. Током лета 1953. године Конгрес је стварно прописао да се Индијанци изузму из федералног старања „што је пре могуће“. Конгрес је такође пренео на савезне државе Калифорнију, Минесоту, Небраску, Орегон и Висконсин целокупно грађанско и кривично право над индијанским резерватима у њима – иако су за њих пре тога важили федерални и племенски закони. Земља неких племена је делимично разбијена и распарчана, док су се многи послови које је некада обављао Вашингтон – на пример, управљање школама и програми стамбене изградње – уг-

лавном пренели на савезне државе и друге агенције.

Међутим, „програм индијанских слобода“ се не остварује. Усмеравање тог програма на асимилацију и савршена равнодушност Вашингтона према схватањима становника на које се тај програм односи, изазвали су немире и протесте међу Индијанцима широм земље. Они су у томе видели највећу претњу опстанку племена још од времена ратова са Индијанцима у 19. веку. Те мере нису званично одумрле све до 1970. године кад их је председник Ричард Никсон укинуо. Федерални и државни функционери дошли су до закључка да те мере стварају више проблема но што их решавају.

Индијанска активност није се испољила само у унутрашњости земље, она се исто тако осетила и у градовима. За многе Индијанце који су се преселили у послератном периоду, прелаз из резервата у Денвер, Чикаго, Сиетл, и друге градове значио је само замену једне врсте сиромаштва другом.

Очување традиција

У градовима су ухватиле корене две најратоборније индијанске политичке организације и то: „Покрет америчких Индијанаца“, основан 1968. године и „Индијанци свих племена“, годину дана касније.

„Покрет америчких Индијанаца“ био је најпре запажен у Минеаполису где је организовао индијанску патролу за борбу против полицијске бруталности у индијанским насељима. Покрет је убрзо створио своје огранке по градовима широм Средњег запада.

Група „Индијанци свих племена“ основана је у Сан Франциску као одговор на један догађај. Наиме, 1. новембра 1969. године Индијански центар у Сан Фран-

циску изгорео је до темеља. Нова зграда није могла одмах да се обезбеди као ни услуге које је она пружала. Деветог новембра једна група Индијанаца – њих десетак – искрцала се на острву Алкатраз у заливу Сан Франциско, на месту где се налазио напуштени федерални затвор, и прогласила га новим индијанским центром. Следећег дана власти су их иселиле. Индијанци су се вратили 20. новембра, овог пута њих осамдесет. До краја месеца на острву их је већ живело неколико стотина; себе су називали Индијанцима свих племена. Не желећи да изазивају отпор јавности ако употребе силу, федералне власти преговарале су с њима пуних деветнаест месеци. Федералним функционерима у Обалској стражи је тек јуна 1971. године пошло за руком да поврате каменито острво.

Алкатраз је представљао прекретницу. Наишао је на велики одјек у јавности а многим Индијанцима значио је симбол самопоштовања. Током следећих пет година Индијанци су заузели Маунт Рашмор у Јужној Дакоти, Плимут Рок у Масачусетсу и преко педесет других места широм земље, које ће држати различито време. Талас тог заузимања достигао је врхунац освајањем главног седишта Бироа за индијанска питања у Вашингтону 1972. године и заузимањем Рајног Колена 1973.

Ново, многоструко изражено самопоуздање Индијанаца веома је утицало на америчку политику. Као одговор на „енергичан захтев“ Индијанаца, Конгрес се 1975. године обавезао на политику „самоопредељења“ како би се омогућило „максимално индијанско учешће у управљању и просвећивању индијанског народа“.

Међутим, самоопредељивање поставља једно неугодно хронично питање: Шта Индијанци желе?

По мишљењу Била Пенсона, некадашњег председника Националног савета индијанске омладине, оно што Индијанци желе је опстанак. По његовом схватању, индивидуални опстанак није оно најважније. У питању је даље битисање посебних, независних племенских заједница.

То, између осталог, значи заповешће, здравствено осигурање, развитак привреде, добре школе и федералну владу која одржава своја обећања. Али, то није било лако остварити током последњих година. Федерална помоћ америчким домороцима је под Регановом администрацијом непрекидно кресана.

Међутим, питање опстанка задире дубље од економских проблема и открива значајну поделу међу самим америчким домороцима. Има оних који верују да њихов опстанак зависи од тога колико су сами Индијанци кадри да искористе могућности које им нуди шира (неиндијанска) друштвена заједница. Други одбацују то друштво и његове институције настојећи да очувају или обнове сопствену културу.

С. К.

Можда сте их већ видели? Када се масовно појаве, њихов број изражава се милионима... Као ове године у Америци.

НАЈБЕЗАЗЛЕНИЈА ИНВАЗИЈА

ДОШЛИ СМО ДА ВОЛИМО

Цикаде су инсекти који проводе 17 ГОДИНА ПОД ЗЕМЉОМ, да би потом масовно изашле на сунце и уз заглушујућу буку, њихову химну љубави, обезбедиле наставак врсте.

У једном од прошлог бројева „Забавника“ писали смо да Северној Америци с југа прети нимало безазлена најезда ројева хибридне пчеле која је, пре двадесетак година, побегла из лабораторије једног Бразилца. Рекли смо да се дигла узбуна у земљи и да се нација на више начина припрема за сусрет са див-

љакушом која не бира жртве, а ни начин, да би се пробила свуда где је крила носе.

У кавезу

У међувремену јављају да је већ дошло до праве инвазије једног другог инсекта, срећом далеко беза-

зленијег, добро познатог науци и веома занимљивог за радознали свет.

Почетком маја један пензионер из Еткина у Северној Каролини први је на храстовом стаблу у дворишту приметио непознатог уљеза чије су јарко црвене очи и пар прозирних крила блештале на пролећном сунцу. Убрзо се сазнало да је то **цикада** – инсект који се, после безмало две деценије живота под земљом, вратио на површину и у рекордном времену преплавио пространства од Џорџије до Њујорка и западно све до Илиноиса. Кажу да их највише има у околини Балтимора, Вашингтона, Филаделфије и Синсинатија. Иначе, њихово несносно цврчање, због чега их још називају и цврчцима, достиже чак 100 децибела, што није ништа мања бука од оне коју ствара циркуларна тестера при највећем броју обртаја!

Необавештени ове бубице зову и скакавцима јер су их тако звали и први досељеници мислећи, очигледно, на најезде скакаваца описане у Старом завету. У ствари, ти инсекти из Библије и јесу били скакавци који и данас носе велике штете у неким афричким областима, у Азији и Јужној Америци.

Цикаде које због карактеристичне „песме“, али само одређене врсте, Јапанци држе у кавезима од бамбуса као кућне љубимце готово да су потпуно безазлене. Ако рилицом и пробуше кору неке гранчице или начине рупицу за полагање јајашаца, нико због тога не трпи.

Што се дужине живота тиче, у поређењу с другим бубама седамнаестогодишња цикада је прави метузел. Осим тога, има око дванаест врста ових инсеката и свака се појављује неке друге године. Могу се видети у околини Београда и других наших градова. Појављују се, редовно, средином пролећа а нестају крајем лета.

Шта то тера цикаде да се појаве на површини тачно одређене године и месеца, вероватно ће заувек остати тајна. Засад се само претпоставља да пресудну улогу у томе имају хормони.

Под заштитом мрака

У току свог дугог боравка под земљом – у шупљинама између корења дрвећа – ларва цикаде пролази кроз пет стадијума развоја и сваки се завршава одбацивањем старе чауре. А два месеца пре него што буде спремна за излазак на површину ларва у стадијуму пронице (пред коначно ослобађање од „оклопа“) пробија тунел ка површини и гради заштитну куполу од земље. Ова последња станица одмора има за њу посебно значење: инсект на ногама добија праве правцате канце и развијају му се мишићи за летење.

Да би се заштитила од оних којима може да постане плен, цикада помоли главу из земље по мрклом мраку. И пошто се успуже уз најближи вертикални предмет – неко дрво или стуб – она учини и свој последњи корак ка зрелости: забада своје канцие у опну која је још обавија, напне леђа и – слободна је.

Сутрадан је већ спремна за лет. Све у свему, мужјак одмах настоји да привуче женку својом песмом коју изводи трећем лучно савијених рожнатих плочица беле боје између другог и трећег пара ногу.

Последњи часови кратког живота цикаде на површини земље обележени су полагањем стотина јајашаца у рупице на гранама из којих ће се, после три месеца, излећи микроскопски ситне ларве. Оне падају на земљу и одмах траже пролаз у дубину где расту, хране се и – чекају повратак на површину. За 17 година, наравно. Живот родитеља се у међувремену гаси.

Потомство цикаде која се у толиком броју појавила ове године у Северној Америци вратиће се на површину 2004. Научници ће, као и овог пута, искористити прилику да што дубље проникну у тајну њиховог постојања.

Д. Варагић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ОВАЈ МИ ЗЛАТНИК НЕКА-
КО СУМЊИВО ЗВЕЧИ!

ТОНГ!

ИМА САМО ЈЕДАН НАЧИН
ДА СЕ ТО ПРОВЕРИ...

ГРИЦ!

ШТА МИСЛИШ... ДА Л' ЈЕ ДОБАР?

ГРИЦ!

ЖВАК!
ЖВАК!
ЖВАК!

ГРИЦ!

ИЗВРСТАН ЈЕ!

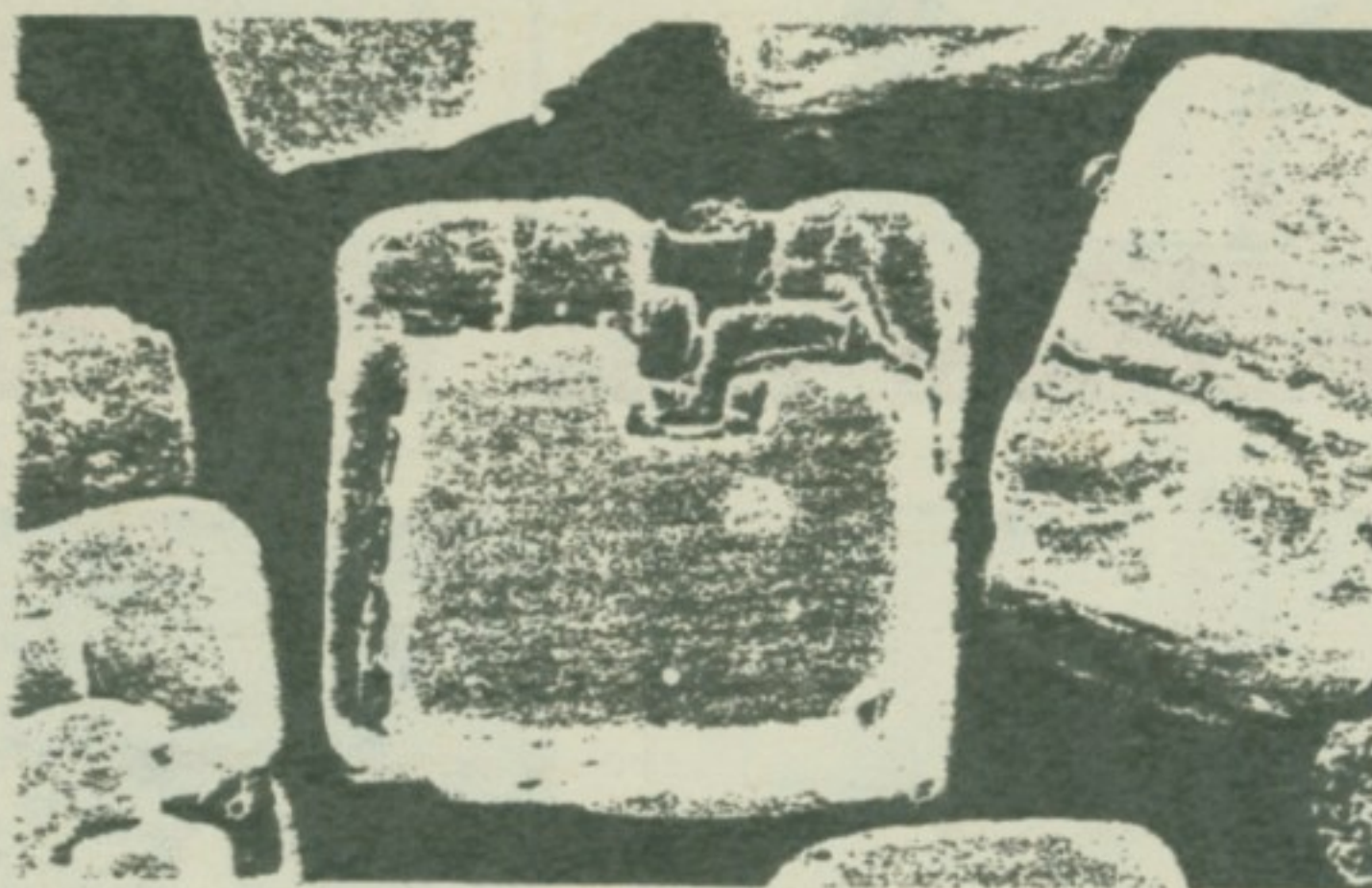

КРВИ. ЗНОЈА И СУЗА

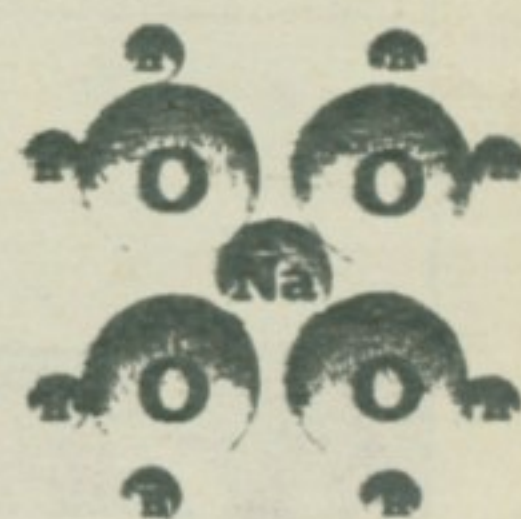

НАШЕ ЋЕЛИЈЕ И ДАНАС
ЖИВЕ КАО ПРЕ НЕКОЛИКО
МИЛИЈАРДИ ГОДИНА –
ОКРУЖЕНЕ СЛАНОМ
ТЕЧНОШЋУ. ПРВА ЖИВА
БИЋА НАСТАЛА СУ НЕКАДА
ДАВНО У СЛАНОЈ ВОДИ
ОКЕАНА...

Кухињска
со под
микроскопом:
мали коцкасти
кристали
натријум-хлори-
да.

Знојењем човек губи
много соли. Ћелије се
смањују и шаљу у
мозак сигнал да им је
потребна со. Ако неко
узима превише соли,
ова се нагомилава у
ћелијама, које упијају
течност из околине,
надимају се као
балони, а мозгу шаљу
сигнал који се
изражава као жеђ.

Ови натријумови
јони из соли
омогућавају
преношење
електричних
сигнала кроз
нервне ћелије.

О соли нико не размишља много. Ниједна куvariца још није добила комплимент зато што је добро посолила јело: то се подразумева. Једино ако пресоли, рећи ћемо у шали да је „заљубљена“, а ако не досоли можда ћемо мало гунђати. Срећом, тај недостатак може се и накнадно поправити, јер на сваком добро припремљеном столу за ручавање постоји сланик.

А шта ако соли не би било – не само на столу, него ни у кухињи, ни у продавници, ни у морској води, нити било где у природи? Е, онда бисмо увидели колико је со заправо важна. Боље рећи, не бисмо, јер ни нас не би било. Без соли, кажу лекари и биолози, живот на Земљи уопште не би могао да постоји.

Срећом, со (тачније кухињска со, или натријум-хлорид како је зову хемичари) једна је од најраспрострањенијих супстанци на нашој планети, и не морамо се бојати да ће понестати. Према проценама, резерве соли у Земљиној кори и у водама мора и океана то-

лике су да би, равномерно распо-
ређене, могле целу Земљину по-
вршину да прекрију сланим сло-
јем дебљине 36 метара.

О важности овог хемијског је-
дињења сведочи и то што је реч
„со“ једна од најстаријих у нашем
језику. Наше со, француско сел,
енгелско салт, латинско сал,
грчко хал (у грчком је почетни
глас „с“ често прелазио у „х“), сви
потичу од истог индоевропског
корена. Одатле су и називи више
врста намирница: **сланина, расол,**
саламура, салама, (првобитно:
усољено месо), **салата** (првобитно:
посољено сирово поврће). По
соли су добила назив многа насе-
љена места, нпр. у Немачкој Хал и
Рајхенхал (од келтског „хал“ са
истим значењем као у грчком),
код нас Тузла (од турског туз – со)
и више насеља званих „слатина“
(слани извор), међу којима су нај-
познатије Подравска и Рогашка.

Битка за со

Када је човек први пут почео да
копа земљу да би дошао до соли?

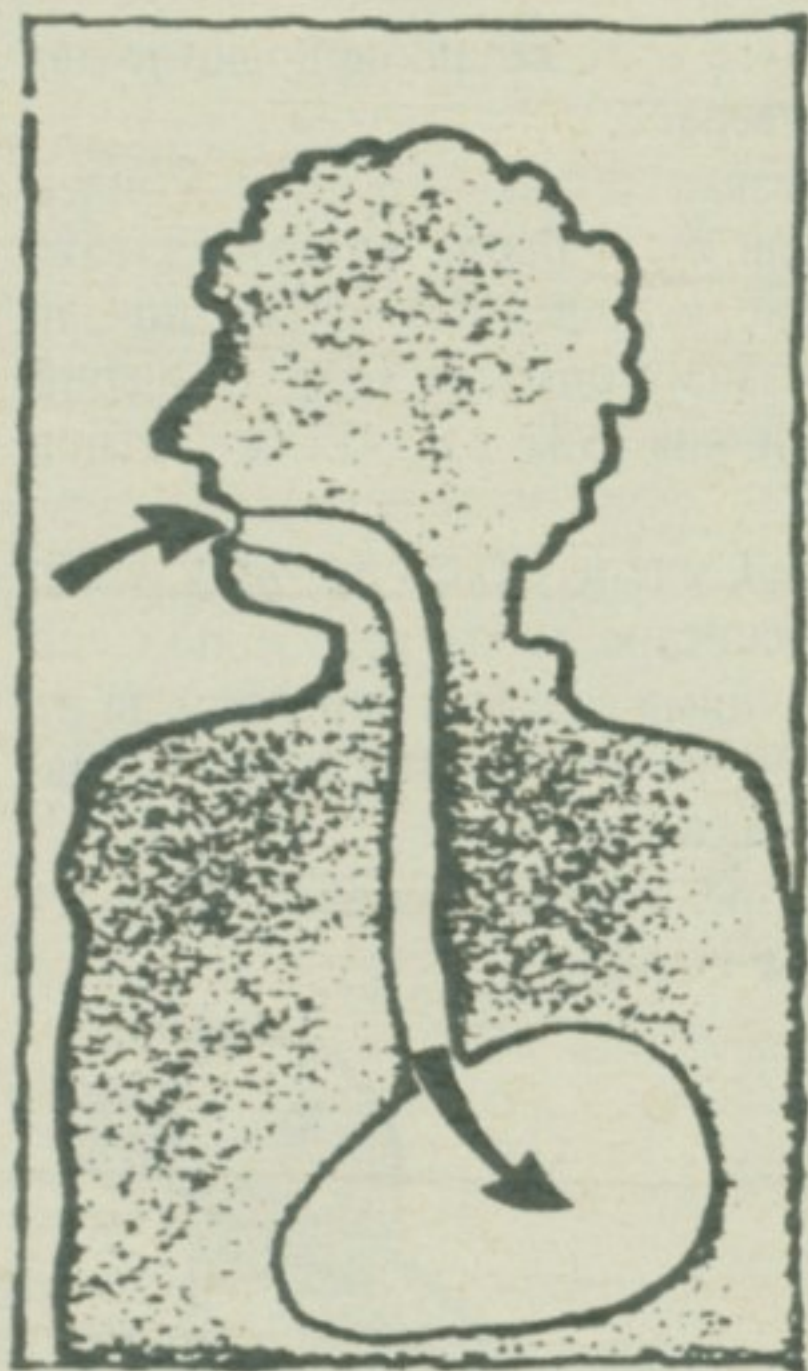
Тачан датум се не зна, али било је
то давно. На пример у месту Вик,
у француској покрајини Лорени,
археолози су открили једну под-
земну солану и у њој велики број
бронзаних пијукова са иструлелим
дрвеним дршкама. Који је народ
створио и експлоатисао тај рудник
не зна се, али било је то најмање
пре три или четири хиљаде годи-
на.

И многи данашњи градови дугу-
ју соли за свој настанак. Кад би се
на неком месту открило налазиш-
те камене соли, ту је по правилу
одмах ницало и насеље, чији су
становници копали и продавали
со. У оно време со је још била
ретка и скупа, па је представљала
сигуран извор зараде, а будући да
се лако могла мерити, служила је
и као нека врста замене за новац.
Латинска реч салариум од које
долазе и данашњи француски, ен-
глески, шпански, италијански изра-
зи за надницу, првобитно је значи-
ла „следовање соли“.

Чак ни Римско Царство вероват-
но не би никад достигло светску
величину и славу да није било со-

ли. Године 396. пре наше ере Рим-
љани су напали и освојили етрур-
ски град Веји. Тиме је етрурска
превласт над Римом била заувек
сломљена. Непосредни повод за
напад на Веји, међутим, биле су
слане мочваре на ушћу Тибра, из
којих су Етрурци добијали со.
Римљани су били решени да им тај
извор богатства преотму. Уоста-
лом, и први велики друм у Италији
звао се Вија Саларија, „Пут соли“.
Саградили су га Сабињани, племе
у околини Рима, као везу с вели-
ким соланама на мору.

Со је била веома уносна и за
бискупе града Фрајзинга, у Бавар-
ској, поред кога се у 12. веку на-
лазио једини мост преко реке
Изар. Од трговаца сољу који су
тим путем ишли бискупи су напла-
ћивали повелику мостарину. Вој-
води Хајнриху, званом „Лав“ то се
није свиђало: спалио је њихов
мост и мало узводно, на свом
земљишту саградио нов, да би
могао да наплаћује мостарину.
Око новог моста никло је насеље
које је брзо расло – данашњи
град Минхен.

Кад једемо слану храну, њен утицај се одражава у свакој ћелији нашег тела. Долазећи у додир с водом, со постаје „активна“, распада се на саставне делове. Опкољени танким слојем воде, наелектрисани атоми натријума и хлора одвајају се један од другог. Тек у том облику они могу да обављају своје многоструке функције у организму.

Јони хлора се у желуцу користе за стварање хлороводоничне киселине, која припрема храну за варење.

Из оваквих прича јасно је да је за некадашње људе со имала знатно већи значај и вредност него данас. Зашто? Треба се само сетити да они нису имали ни конзерве, ни фрижидере. У то време со је била једино средство да се месо сачува од кварења. Ниједан брод не би могао месецима да остане на мору да није било бачви с усољеним месом. И на копну, уосталом, со је била драгоценост. Кад би сељак заклао свињу, највећи део меса стављан је у саламуру, иначе би већ за два-три дана био неупотребљив.

Успомена на праживот

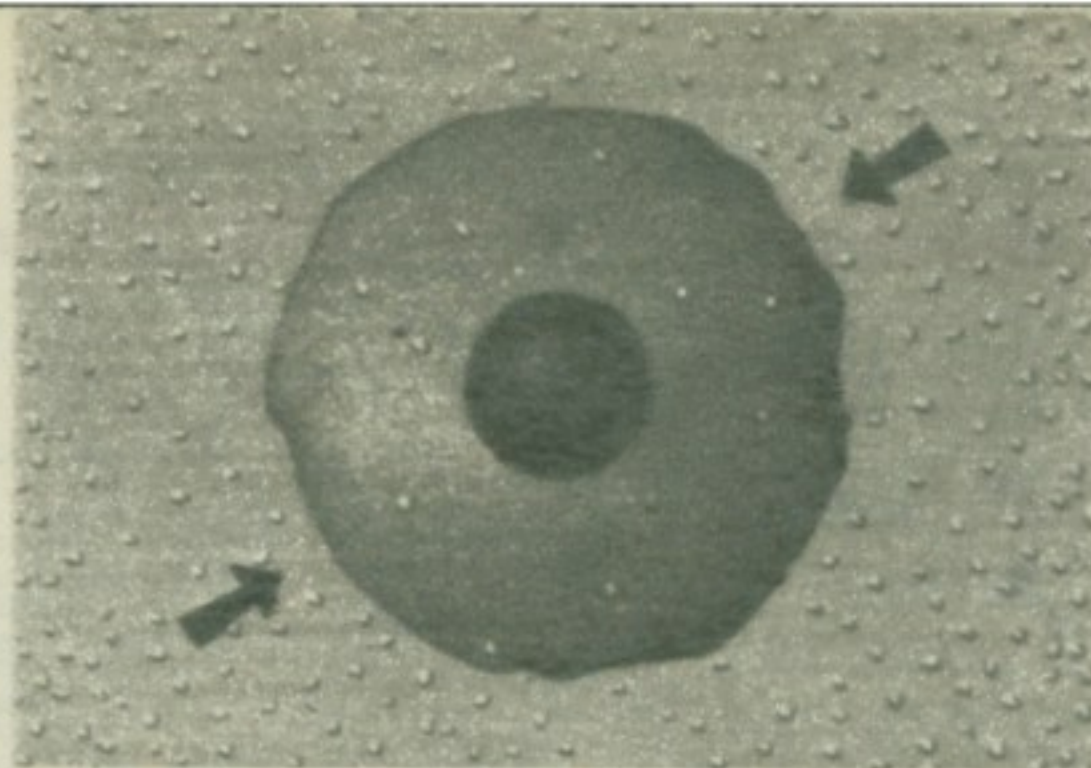
Али шта је заправо со? Хемичар би нам рекао, пре свега, да се солима називају сва једињења која настају спајањем неке киселине и неке базе. Наша кухињска со је натријум-хлорид, то јест киселина. Ако знамо да је хлор отрован зеленкаст гас, а натријум мекан метал који се на ваздуху тешко може очувати јер одмах оксидише — звучи као право чудо да се њихо-

вим спајањем може добити тај јестиви бели прах који мирно лежи у свачијој кухињи.

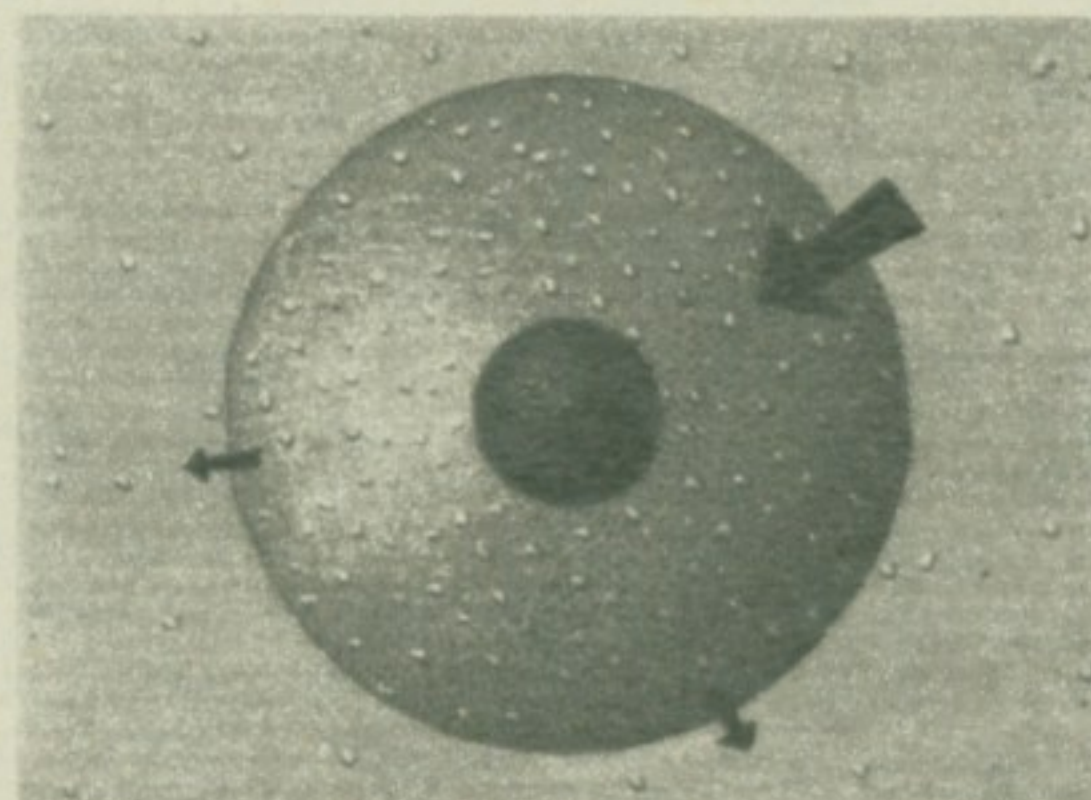
При том „преобраћају“ електрицитет игра пресудну улогу. До стварања соли може доћи само ако се спајају две супстанце супротног електричног набоја — једна позитивна а друга негативна. Со је, дакле, и носилац „везаног“ електрицитета. Управо зато она је неопходна за живот, и без ње наш организам не би могао да функционише.

Узмимо на пример нервне ћелије: у њима се стварају електрични импулси, који се као сигнали преносе од једне ћелије до друге. То је могућно захваљујући томе што све течности у нашем телу садрже приближно један одсто соли. Цео нервни систем се „купа“ у том сланом раствору, који му омогућава да обавља своје електричне функције. При том сама со није електрично активна. Да би могла да делује, она се мора поделити на јоне натријума и јоне хлора. Они први сачињавају „проводник“ преко кога великом брзином јуре нервни импулси.

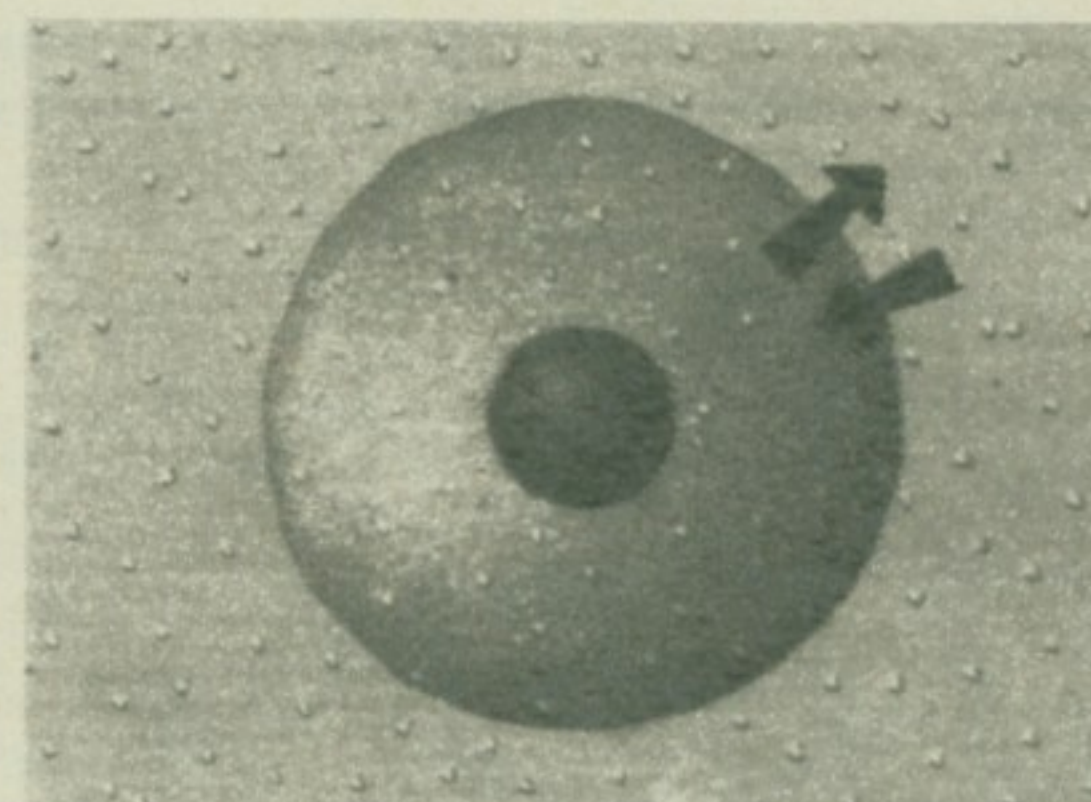
Јони хлора, опет, налазе примену у желуцу, где се везују с водоником из воде и стварају хлороводоничну киселину. Та изузетно јака

Недостатак соли: ћелија се скупља.

Вишак соли: ћелија се надима и шири.

Концентрација се изједначава проласком соли кроз зид ћелије.

киселина убија клице које са храном стижу у желудац, помаже при варењу беланчевина, а уједно ствара и киселу средину у којој једино може да дејствује најважнији пробавни ензим — пепсин. Да у телу немамо „сону“ киселину, не бисмо могли да сваримо никакву храну.

Али то ни приближни није све. Без соли, ниједна од милијарди ћелија од којих је састављен наш организам не би била способна за живот. Сетимо се тога када лизнемо зној, сузе или крв: све те течности имају мање или више слан укус. То је, ако се тако може рећи, успомена на давна праисторијска мора у којима је поникао живот и чија је вода садржала блажи раствор соли него данашња мора. Прве живе ћелије прилагодиле су се животу у сланом раствору и ту „навику“ задржале све до данас.

Наше ћелије се у телесним течностима понашају готово исто као медузе у мору. Кроз свој спољни омотач — мембрану — медузе усисавају хранљиве материје непосредно из мора, а кроз њу избацују и продукте распадања. Једнако се понашају и ћелије. Такву размену материја, кроз преградни зид који постаје делимично пропустљив за одређене врсте раствора, биологи називају осмозом. Осмоза је могућа само у присуству соли.

И овде, у крајњој линији, делују електричне силе. Молекула воде — као што је познато сваком ко није

во и ко „зна шта је ха-два-о“ — садржи два атома водоника и један атом кисеоника. Због распореда електричних пуњења, вода је вечито „жедна“ јона. Со, са својим јонима натријума и хлора, делује привлачно на воду и подстиче осмозу кроз ћелијске зидове. Захваљујући осмози, концентрација соли у ћелијама иста је као и у телесним течностима око ћелије.

Ако човек узме превише соли у храни, порашће и количина соли у његовим ћелијама, и оне ће кроз своје омотаче упити више воде него иначе. То је разлог што слана јела изазивају жеђ. Осећај жеђи заправо је сигнал који јавља: недостатак течности у организму! Обрнуто бива у врућим данима, кад се много знојимо. Са знојем со излази из тела, а отуда и вода напушта ћелије, које се скупљају и смежурају. У таквом случају треба што пре појести нешто слано, да би се зауставио губитак течности.

Вољом против соли

Колико год да је со неопходна за људско здравље, и њен сувишак може бити опасан — нарочито ако бубрези не функционишу добро. Тада се сувишна со не излучује из организма, него се нагомилава у ћелијама. Ћелије одмах почињу да усисавају воду, и ткиво се надима — јављају се едеми, како их лекари називају. Повећава се укупна количина течности у организму, па и количина крви. Срце је отуда изложено већим напорима, а крвни притисак се повишава.

Човеку просечне висине и тежине потребно је само пет грама соли дневно. Велики део те количине узимамо у храни, посебно у месо. Чак и ако их посебно не солимо, већина наших намирница садржи довољно соли. Љубитељи сланих јела често уносе у организам и 20–25 грама соли дневно. То не мора бити штетно, докле год бубрези раде како треба, али многи људи непотребно пате од високог притиска само зато што једу преслану храну.

Научници су последњих година утврдили да за кухињску со постоји мање опасна замена — калијум-хлорид. И он има слан укус, али везује знатно мању количину воде у ћелијама, па не доводи до повећања крвног притиска. Онима који имају јаку вољу такве замене нису потребне. Довољно је да постепено смање количину соли, па ће се навићи и ускоро више неће примећивати никакву разлику у укусу.

У многим деловима света, на пример у северној и централној Африци, со као додаток јелу допре неколико деценија још је била непозната. Становници тих крајева с гађењем су добијали преслану храну Европљана и смејали су се видећи ове како гутају слане таблете, да би надокнадили губитак изазван знојењем.

Љубитељима пикантне кухиње ови Африканци могли би да послуже као пример. Додуше, не баш много убедљив. Током последњих година, становници средње и северне Африке уверили су се да уз мало соли свако јело постаје укусније, и сада соли готово исто толико као и Европљани.

С. С.

БОКСЕР ЧУВА ЕБИЛЕЈН

Било једном на Дивљем западу

Прва зграда од тврдог материјала подигнута у Ебилејну, касније чувеном сточарском центру, била је – затвор. Саграђен је на предлог дотад врло утицајних припадника хришћанске секте, квекера, као претња оним ретким грађанима који нису подржавали њихово Анти-алкохоличарско друштво.

Први затвореник, који је тамо стрпан у октобру 1869, био је неки Црнац, кувар једне групе каубоја који су у Ебилејн дотерали крдо говеда. Црнчев грех је био у томе што се до бесвести налио вискија, а онда мртав пијан легао наспред главне улице и захркао. У затвор од каменних коцки одвукли су га лично градоначелник, судија и квекерски пастор Кристофер, јер у то време Ебилејн није имао шерифа.

Исте вечери у Ебилејн су у галопу, вриштећи и пуцајући на све стране, дојахали каубоји којима је несрећни Црнац требало да скува вечеру. Револверима су изрешетали затворска врата и ослободили свог друга.

Оно што се касније одиграло, описао је савременик Х. Џемсон:

**– МОМЦИ, ЈА САМ ЗА ТО
ДА СВАКО РАДИ ОНО
ШТО НАЈБОЉЕ УМЕ И
ШТО СМАТРА
ИСПРАВНИМ. ВИ СТЕ
НАУЧИЛИ ДА ПУЦАТЕ, А
ЈА ДА БОКСУЈЕМ.
СМАТРАМ ДА СТЕ ВИ
БЕСПРЕКОРНИ МОМЦИ,
АЛИ НИ ЈА НИСАМ ЛОШ.
У ТО ЋЕТЕ СЕ УВЕРИТИ!
– ТАКО ЈЕ ГОВОРИО
МИРОЉУБИВИ ТОМ
СМИТ.**

„Да би достојно прославили ову победу над Јенкијима, који су по мишљењу каубоја били људи без чести и прави човекомрси, другови ослобођеног Црнца заклели су се да ће разорити град да ни камен на камену не остане. Онда су поново дојахали у Ебилејн пуцајући у прозоре, упадали су на коњима у салуне машући тешким бичевима и од бармена тражили да их служи вискијем док су седели у седлима. Да се нису брзо напили, Ебилејн би сигурно био претворен у тужну рушевину. У то време човек је од једног гутљаја могао да се бори као тигар, али је после три-четири чаше постајао ошамућени мамлаз. Тако је те ноћи лош виски сасвим сигурно спасао Ебилејн од пропасти.”

После тог догађаја грађани Ебилејна су схватили да би било врло опасно живети и даље без правог шерифа који ће чувати ред и мир. Али када су видели ко се све јавио на њихов ог-

лас, настале су муке: многи од пријављених и сами су били познате кавгације, коцкари или коњокрадице. Извесни Томас Смит, који је већ одржавао ред са металном звездом у разним рударским градињима Монтане, Оклахоме и Колорада, учинио им се најприкладнији. У Колораду, у месту Медвеђа Река, изашао је као победник из ватреног обрачуна који се дуго препричавао, па су му дали надимак – Медвеђа Река. За сваки случај, сумњичави квекери изабрали су још двојицу бивших полицајаца из Сент Луиса као заменике. Требало је да буду нека врста кочнице Томасу Медвеђој Реци који им је изгледао помало необуздан.

Кад су то чули каубоји који су ослободили свог куvara, позвали су и остале сточаре да им се придруже на свечаном дочеку новопостављених чувара закона.

Лафе, шалиш се!

Наравно, то није била добродошлица већ каубојска демонстрација неустрашивости, дивљег јахања с пуцањем и вриштањем, после чега су сви станични стубови били избушени, а

под дуге жуте кабанице носио је два револвера.

Изазвао је јак утисак у Ебилејну, али су грађани, видећи га тако свечано испршеног у седлу, почели да склапају опкладе хоће ли шериф остати жив дуже од двадесет четири сата.

Том Смит је у свом пртљагу донео већ исписане табле које је поделио власницима салуна с наредбом да их истакну на видном месту. На таблама је писао:

„Ватрено оружје мора се дати на чување шерифу!”

сигнали и метални натписи личили на ђевђице. Видећи тај ужас, двојица полицајаца из Сент Луиса нису ни сишли с воза, већ су се притајили и продужили без трага и гласа. Нешто касније стигао је Том Смит, звани Медвеђа Река. Поменути Х. Џемсон то овако описује:

„Тридесет трогодишњи Том Смит стигао је у Ебилејн 4. јуна 1870. године. Био је то човек атлетске грађе, висок метар и осамдесет, тежак око осамдесет и пет килограма, светлих очију и тамне косе. Тај Ирац започео је полицијску каријеру у Њујорку, где је научио да боксује као спортиста, али је то користио и у својој полицијској каријери. После се отиснуо на Запад...”

Са Томом Смитом у сточном вагону стигао је и његов велики алатисти ждребац Сребрно копито на којем је одмах кренуо у обилазак града. Ис-

У Салуну „Слобода”, док је делио те табле, за шанком је стајао каубој и револвераш Велики Хенк.

– Ти си, дакле, тај који сад командује у овом граду? – упитао је поспрдно.

– Тачно, пријатељу! – осмехнуо се Том Медвеђа Река и показао таблу са оним натписом. – Било би лепо да ми предаш пуцаљку!

– Ма, хајде! Шалиш се, лафе – зацерека се Велики Хенк. – Уосталом, покушај да ми узмеш пуцу!

Присутни су знали шта то значи и нагло се распршише да не буду случајно погођени. То је очекивао и Велики Хенк, уздајући се у своју брзу

руку и сигурно око. Зато је био изненађен кад га је Том погодио крошеом од кога је одмах отпутовао у царство снова. Пробудио се у затвору.

О првом наступу Тома Медвеђе Реке потанко се распирало међу каубојима поред логорских ватри. Боксовање на Југу није било частан вид борбе. Тексашанин је част бранио ре-

ње, Том Медвеђа Река је умео да избегне његове широке замахе и да му после два крошеа зада један убитачни аперкат од којег је каубој љуснуо на патос. Требало му је више од пет

примила плате, у логору би се појавио шериф Том, сео поред ватре и рекао:

– Момци, ја сам за то да свако ради оно што најбоље уме и што сматра исправним. Ви сте научили да пуцате, а ја боксујем. Ваше схватање части забрањује вам да пуцате на човека који се није машио за револвер. Мени поимање части дозвољава да сваког наоружаног човека нападнем песницама. Тако вам је то... Сматрам да сте ви беспрекорни момци, али нисам ни ја лош. У то ћете се уверити!

Грађани Ебилејна били су више него задовољни. Показало се да је овај грмаљ са Медвеђе Реке урадио више

слом вратио из лова на јелене у своју брвнару на Чепмен потоку, затекао је тамо неколико говеда свог комшије Џона Шија, са којим је био у свађи. Мек Конел и Мајлс су одмах одјихали Шиовој кући и Шкотланђанин је затражио да му Ши плати одштету за траву коју су говеда попасла. Дошло је до свађе и Мек Конел је потегнуо револвер и убио Џона Шија.

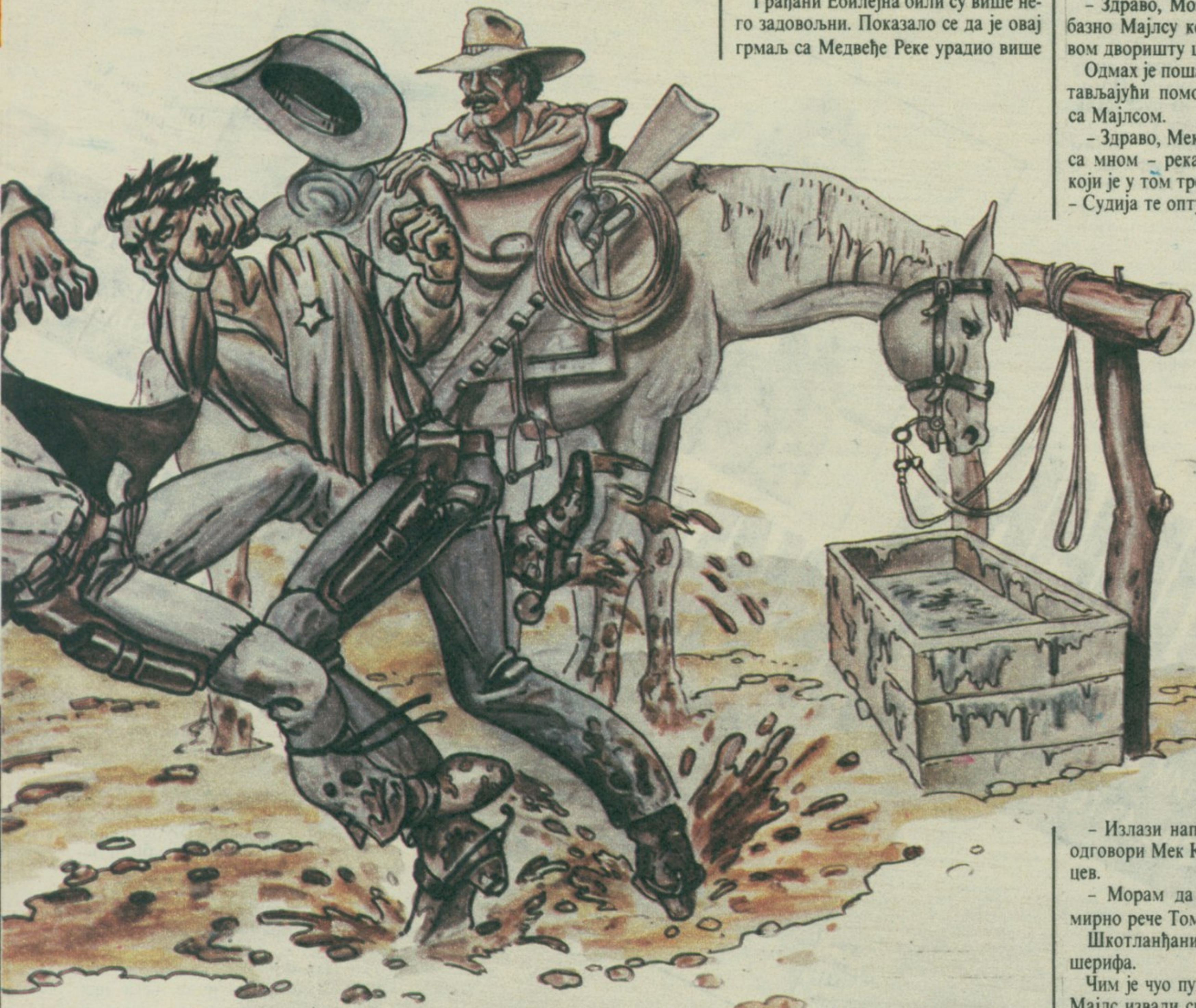
Са налогом за хапшење Том Медвеђа Река, у пратњи свог помоћника Мек Доналда, дошао је до Мек Конелове брвнаре.

– Здраво, Мозес! – добацио је љубазно Мајлсу који је у Мек Конеловом дворишту цепао дрва.

Одмах је пошао према брвнари, остављајући помоћника Мек Доналда са Мајлсом.

– Здраво, Мек! Мораћеш да поћеш са мном – рекао је Шкотланђанину који је у том тренутку чистио пушку.

– Судија те оптужује за убиство!

волвером, а разбијени нос је било највеће понижење.

– Мислим да је шериф, ипак, момак са петљом – рекао је Френк Вајоминг. – Он се усудио да голим песницама навали на наоружаног Хенка... О-кеј, о-кеј, јесте да је снажан, али мене не би могао да обори! Ево, да се кладимо!

Пуцањ у брвнари

Френк Вајоминг јесте био људескара, али о боксу није имао појма. Међутим, изазвао је шерифа на песниче-

минута да поново стане на ноге. Отресајући главом и жмиркајући, док је дланом трљао доњу вилицу, рече:

– Допада ми се овај шериф. Јесте да ме је удесио, али игра отвореним картама. Треба с њим да живимо у другарству!

И заиста, од тог тренутка Том Медвеђа Река више није имао нарочитих опања са сточарима. Чим би нова група каубоја дотерала стоку и

него што би чета наоружаних полицајаца. У граду је владао мир.

Тако је прошло годину и по дана. Том Медвеђа Река није ниједном потегнуо свој „колт“, није било потребе.

Али, 23. октобра 1870. године, таман што су и последњи каубоји по завршетку сточарске сезоне напустили Ебилејн, Том Смит је од судије добио налог да ухапси Ендрју Мек Конела, власника једног овећег ранча у околини.

Шта се у ствари догодило?

Кад се Шкотланђанин Мек Конел, са својим пријатељем Мозесом Мај-

– Излази напоље, Томе! – мрачно одговори Мек Конел и гурну метак у цев.

– Морам да те ухапсим, Мек! – мирно рече Том и извади лисице.

Шкотланђанин опсова и опали у шерифа.

Чим је чуо пуцањ у брвнари, Мозес Мајлс извади свој „колт“ уperi га у помоћника Мек Доналда:

– Бриши, јер ћу те избушити као стару канту!

Мек Доналд није био неки херој, па је одмах појахао коња и одгаломирао према Ебилејну.

Мозес Мајлс онда улете у брвнару са секиром. Иако тешко рањен шериф Том Смит гушао се са Мек Конелом на поду. Мајлс замахну секиром једном, па други пут и Томова глава се откотрља.

Следећи ебилејнски шериф био је много мање мирољубив и поверљив према преступницима. Звао се Џејмс Батлер Хикок, или – Дивљи Бил Хикок.

Д. Брандон

Нерви ме муче, страховито се досађујем. Атмосфера у кући је депримирајућа, учмала, оптерећује ме, нарочито недељом. (...) Незаинтересовано тумарам из собе у собу, пењем се уз степениште и силазим, изгледам себи као птица којој су грубо одсекли крила и која, у потпуној тами, удара у пречаге тесног кавеза. Од 6. јула 1942. године до 4. августа 1944. године, односно до дана кад су их нацисти ухапсили, у улици Принсенхрахт 263, јеврејске породице Франк и Фон Дан живеће су у тајном скровишту иза просторија компаније Травниес. Прозори су били прекривени тамном тканином.

У дневнику Ане Франк нису све странице тако тужне. Помиње звона на цркви из суседства, умирује је тај звук који као да долази с неба. Говори о својим првим девојачким немирима, о блузама које постају тесне, о облацима изнад Амстердама, које посматра кроз таванско прозорче.

Труди се да постане боља, праведнија, мање брбљива. Прави планове за будућност. Нада се да ће студирати у Њујорку и да ће постати новинар. Припрема поклоне, учи стенографију, чисти кромпире, веша слике старлета по соби. Говори о томе колико је ипак срећна, колико су Франко-

мајку, од замерки, свађа, море.

Четвртог августа 1944, после неколико лажних узбуна, пред кућом се зауставио камион. Чули су се звуци корака у чизмама. Немци одлазе право ка библиотеци иза које се крије улаз у скровиште. Неко је пријавио Франкове. И данас се не зна ко је то учинио. Можда неки провалник, или неки службеник компаније Травниес. У журби и страху, пред полазак у смрт, Ана је испустила свеске. Тако их је расуте по поду нашла Мип Хис. Мип, верни чувар породице, попела се у скровиште иако је то могла да плати главом. Покупила је свеске и стави-

доживео. Пружила сам му свеске са листовима исписаним Анином руком – сећа се Мип Хис.

„Волела бих да сам могла да кренем са њима – рекла је Мип Хис кад су је питали шта је осећала тог 4. августа 1944. године, у канцеларији компаније Травниес у коју су је полицајци затворили

Усвојила ју је једна холандска породица, и Мип је одлучила да остане у том мирном граду у коме нико никога не дира. Године 1933, кад је имала 24 године, остала је без посла (дотле је радила као дактилографиња). Једна пријатељица ју је послала Оту Франку, који је тад водио фирму

Јан и Мип Хис – једини живи сведоци драме

МИП ХИС ЈЕ ДВЕ ГОДИНЕ ШТИТИЛА ПОРОДИЦУ ФРАНК ОД НАЦИСТА. ТЕК НЕДАВНО ЈЕ ПРИСТАЛА ДА НАПИШЕ КЊИГУ О ТОМЕ...

ХРОНИКА СКРИВЕНОГ ЖИВОТА

ДНЕВНИК АНЕ ФРАНК ПОСЛЕ 43 ГОДИНЕ

Ана Франк 1941. године

ви, Фон Данови и Диселови, срећни јер су, док чекају у овом скровишту да их Гестапо открије, бар у топломе и не умиру у логорима смрти у којима се већ налазе бројни Јевреји из Амстердама и читаве Европе. Франкови и њихови пријатељи већ 1942. године нису гајили никакве илузије у погледу судбине коју су им нацисти наменили.

Крај кошмара?

Милиони људи прочитали су „Дневник“ Ане Франк, врхунски документ о „коначном решењу“ јеврејског питања. За Ану дневник је био уточиште у уточишту. Интимни свет у који је бежала од депресија које су мучиле њену

ла их у орман, не прочитавши их. Вероватно зато да не би још више подстицала своју тугу и бол. Касније је рекла:

– Да сам их прочитала пре завршетка рата, одмах бих их спалила. У њима су се помињали многи људи који би се нашли у опасности...

Те свеске нико није читао све док једног дана, 1945. године, Ото Франк, Анин отац, једини становник скровишта који је преживео и вратио се из Аушвица, није добио писмо у коме су му јављали да су његове две кћери нашле смрт у Берген Белсену.

– Седео је за својим столом, угасла погледа од шока који је

и у којој је провела пет часова, слушајући како се врата отварају и затварају и како њени пријатељи силазе низ старо степениште. До тог дана, две године им је сваког дана доносила намирнице које је с тешком муком налазила у празним продавницама Амстердама. Била је једина особа која је становнике скровишта обавештавала о новостима из спољашњег света. Била је готово члан породице.

Та Холанђанка, пореклом из Беча, дошла је у Амстердам 1920. године са цедуљом око врата, кад јој је било 11 година, са групом гладне деце која су долазила на лечење у земљу пуну добре чоколаде. Њени родитељи, у Бечу, нису могли да је одхране.

специјализовану за основне прехранбене производе.

Ото Франк је дошао у Амстердам из Франкфурта, бежећи од прогона. У Амстердаму је нашао луку мира. Холандија је била неутрална за време првог светског рата, и чинило се да ће остати неутрална и ако поново избије сукоб. Холанђани су били гостољубиви и нису знали за антисемитизам. Ото Франк се осећао безбедним. Амстердам је за њега значао крај кошмара. Чим се средно, довео је и жену и две кћери, Марго и Ану. У својој књизи, Мип Хис пише о свом првом сусрету са Аном, која је тада имала 4 године. „Гледајући Ану пожелела сам да и ја имам такво дете једног дана: паметно, послушно, радознано“.

Луда трка по граду

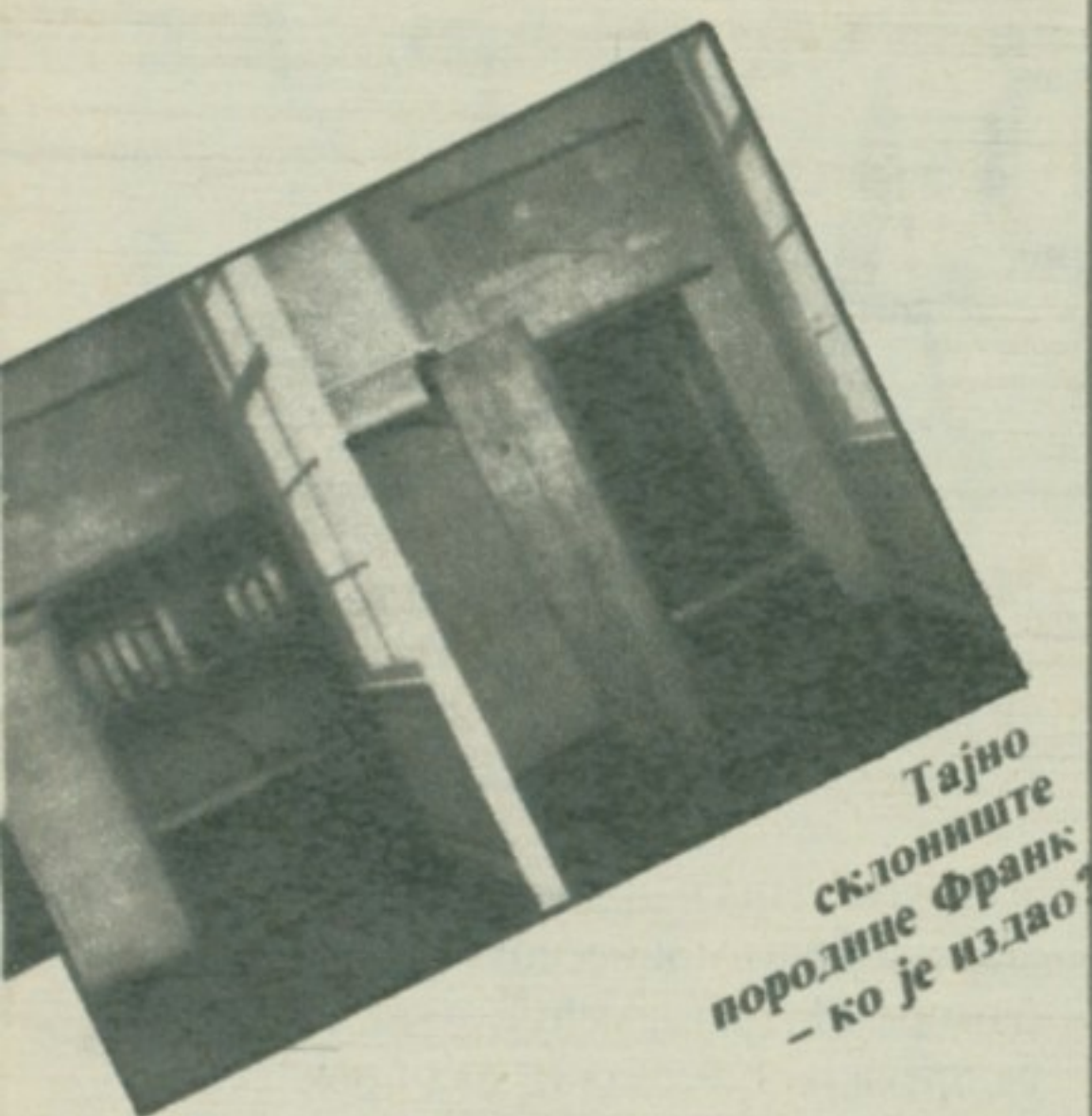
Код ове жене посебно задивљује то што није извукла никакву славу из свега што је учинила.

– Нисам била никакав херој. Ја сам само последња карика дугог, врло дугог ланца храбрих Холанђана, који су учинили исто што и ја или више, много више, у том мрачном периоду.

Четрдесет година је одбијала

да изнесе своја сећања. У Амстердаму, ни суседи ништа не знају о њој. – Само млекација зна ко смо – каже она, гледајући свог супруга. Мип и Јан Хис су данас једини живи сведоци драме. Мип је пристала да напише књигу под притиском издавача, да би одговорила свима онима, нарочито младима, који су јој писали и постављали питања. – Али, ми нисмо успели да спасемо Франкове и моја књига их неће вратити међу нас.

У малом стану Хисових, на комоди стоји фотографија породи-

Тајно склониште породице Франк – ко је издао?

це Франк. Мип одговара на питања, а њен супруг, висок и еглантан, претура по фиокама. Вади велики, мало испепани коверат и без речи га пружа жени. Она га ставља у крило. А онда, после мале паузе, рукама које дрхте од узбуђења, вади предмете који буду успомене: једну кесу за ципеле са иницијалима А. Ф., једну жуту звезду какву су Јевреји морали да носе, један јеловник који је Ана исписала својом руком, један свилени шал са ситним цетовима.

– Ани шал – тихо нам каже. – Стављала га је сваког дана, кад се чешљала. Нисам хтела да га оперем...

И после четрдесет година, Мип Хис се јасно сећа сваког детаља. Као да је све то доживела јуче. Луда трка бициклом по граду да би нашла храну. Нови немачки закони, све строжи, и за Јевреје и за оне који су их штитили. Лукавости које је смишљала да би сачувала тајну. Морала је строго да пази да нико не посумња у њу. Сећа се страховања за мужа, који је био у покрету отпора. „Мип као да ни за тренутак не заборавља своје штићенике из тајног скровишта“, пише Ана са захвалношћу.

За Мип и Јана Хиса, сваки 4. август, дан када су Франкове одвели, дан је жалости.

– Правимо се као да тај дан није постојао. Ја стојим на прозору, а Јан намерно окреће леђа спољном свету. Не гледамо на сат. Кад осетимо да се дан ближи крају, око 5 часова по подне, испуни нас осећање олакшања што је тај дан прошао. Вероватно је да ће сви који су читали „Дневник“ Ане Франк, пожелети да прочитају и књигу „Звала се Ана Франк“, коју је написала Мип Хис. И неће бити разочарани.

В. И.

ОСВЕТА У ЦРНОМ

Један млади брачни пар закупио је кућу у близини Хјустона уз обећање власника да ће им, пре него што се уселе, окречити све зидове у собама. Али, време је пролазило, Џоана и Питер Мандри су се већ увелико уселили а кувенласник никако није испуњавао своје обећање. Кад је дошло време да се Мандријеви иселе, наине власник је нашао људе који ће му закуп боље плаћати. Џоана и Питер су од њега затражили дозволу да кућу сами окрече. Срећан што ће то урадити неко уместо њега, овај им је сместа дао дозволу. Кад се после неколико дана појавио у кући, имао је шта да види. Читава унутрашњост куће била је окречена у – црно. ■

КАД БИХ ИМАО ПАРЕ ЗА СЛОНА

Преносимо неколико вицева са темом о деци из америчког часописа „Смешан свет“:

Дечак свом другу каже како би страшно волео да има довољно пара да купи слона.

– Па шта ће ти слон?
– Ко је рекао да ми треба слон? Потребне су ми паре!

Петогодишња девојчица прегледа породични албум са својим оцем. Отац покушава да јој објасни церемонију венчања, како је дошло до тога да се њена мајка и он узму. На то ће девојчица да каже:

– Јасно ми је. Венчање – то је онај дан кад је мама дошла да ради код нас, зар не?

По завршетку студија син је дошао да помогне оцу у радњи. Већ првог дана отац је замолио сина да почисти радњу.

– Али, тата, па ја сам дипломирани грађанин!
– Добро, на то сам сасвим заборавио. Дај ту метлу овамо да ти покажем како се то ради!

Деца су велика утеха родитељима у старости коју они не би тако брзо достигли да нису имали децу. ■

НИ МАЈМУН НИЈЕ САСВИМ НАЧИСТО

Из једног јужноафричког зоолошког врта пре неколико месеци побегао је шимпанза. Чуvari врта су се дали у потрагу. Мајмуна су, после неколико сати упорног трагања, затекли у библиотеци. Како се провукао поред вратара, не зна се. Тек, очевици тврде, да је мајмун пред собом држао Дарвинову књигу „Порекло врста“ и Библију. Очигледно је желео да се увери да ли је човек заиста постао од мајмуна. ■

ВОЛИМ ДА ДАЈЕМ, АЛИ НЕ ВОЛИМ ЛАЖ

Чувени амерички богаташ Џон Д. Рокфелер важио је за врло дарежљивог човека. Без мук је помагао људима, давао велике суме новца разним добротворним друштвима и организацијама. Једино што је презирао било је да му неко узме новац на превару.

Једном приликом пришао му је неки незнанац и отпочео, да га хвали најслаткоречивијим текстом. Те чуо је он да је Рокфелер тако диван човек, те ишао је улицом и сви су му говорили да је Рокфе-

лер широке руке, и све тако. У једном тренутку Џон Д. Рокфелер га је прекинуо и упитао да ли ће се вратити истим путем, на шта му је незнанац рекао да хоће.

– Онда ми, молим вас, учините једну услугу. Свим тим људима који су вам рекли да сам ја тако божанствен, реците да то није истина! – окренуо се и отишао. ■

Илустровао: Димитрије Костин

ЗАРОБЉЕНИЦИ БЕЛОГ МРАКА

**ЖИВКО КАРДУМ ЈЕ
БОЛЕСНОГ СИНА
СТАВИО У ЧАМАЦ И СА
СВЕТИОНИКА ПОРЕР
КРЕНУО ПРЕМА ПУЛИ,
ЛЕКАРУ.**

Цело послеподне управитељ светионика Порер сумњичаво је вртео главом посматрајући трогодишњег Мишу. Три дана је откако је сина довео на то камено парче копна, а дечак, живахан и врло радознао, већ неколико сати покуњено седи у соби. Неколико пута се пожалио на главобољу и то је било све.

У ноћи кад је острвце било једина светлећа тачка у бескрајној тмини дечак је добио високу температуру и почео да повраћа. Повремено би пао у немиран сан и буђећи се бунџао. Дуго је, све до 5 часова ујутро, тридесет трогодишњи Живко Кардум веровао да ће Миши бити боље. Нада је ишчилела и управитељ је знао да хитно мора код лекара, у Пулу.

Још је био мрак кад је службени чамац забрундао према четири миље удаљеној Премантури, полуострву близу Пуле. По оваквом времену, рачунао је, стићи ће за двадесетак минута. Ко зна колико је пута, за четири године рада на Пореру, некадашњи поморац превалио ово растојање.

Дрхтурећи од хладноће – био је 8. март 1985, грчевито је стезао ручку мотора пазећи да не пробуди Мишу који му је лежао у крилу. Свитало је али је видљивост и даље била мала јер се, попут копрене, навукла сумаглица. Море је било мирно као уље. Онда је, неочекивано, пала густа магла.

Слани бескрај

С нешто мањим гасом, у страху да у белом мраку не удари у хрид или се насуче, Живко Кардум је наставио с вожњом, сад већ дугом цео сат. На несрећу, у службеном чамцу нису имали бусолу, није им ни била потребна за тако кратке марш-руте.

Мотор је и даље једнолично брктао, али је човек све више био убеђен да је залутао. Давно је већ требало да су у Премантури. Наставе ли овако, ко зна куд ће их чамац одвести. Можда је већ на отвореном мору? Или се запутио у Кварнер?!

Одлучио је да угаси мотор, баци сидро и сачека сат-два да се магла разиђе. Онда ће, ваљда, препознати околину. Као искусан поморац који је прегазис хиљаде миља далеких морских друмова знао је да је за морнара магла често погубнија од било каквог невремена. А у овом делу Истре, посебно с почетка пролећа, она уме да буде немилосрдна.

Две године после: Живко Кардум и син му Мишо у марини Порер, у Премантури. Светионик припада прошлости, Живко сад брине о јахтама.

Злослутна тишина бубњала му је у ушима. Мали Мишо је, на срећу, спавао, и то је било једино што му је у тим тренуцима причињавало задовољство. Покушавајући да изнађе начин да, после неколико сати заробљеништва, умакне магли, Живко Кардум се досетио да је направио глупост што је бацио сидро. Јер, шта ако је на пловном путу и нека грдосија од брода, не видећи га, удари у чамац?!

Барка је, невезана, плутала морем. Не напуштајући очево крило, дечак је тихо цвиллио да хоће кући. Приморио би се тек кад би тата-морнар почео да прича морнарске приче од којих се сушило грло. А воде, осим славног бескраја, ни за лек. На храну нису ни мислили мада су на мору били већ више од петнаест часова.

Пала је ноћ, хладна и одвратно влажна. Живко је скинуо горњи део тренирке и покрио Мишу. Убеђио је дечака да је тата уистину прави морски вук и да му није хладно у мајици

кратких рукава. Ноћ је узмакла, дан други. И поново бели мрак...

На видикуну... грдосија

У међувремену је за двојицом изгубљеника трајала грозничава потрага. Наиме, други светионичар је око 8 часова радио-станицом са Порера јавио Лучкој капетанији у Пули да је управитељ болесног сина, пре три сата, одвео лекару и да ће се, потом, јавити у канцеларију Капетанији. У исто време стигла је обавест да се око Медулинског залива спустила густа магла.

Забринутост у Лучкој капетанији расла је из часа у час. Око 12 часова звали су светионик Порер, можда се Живко Кардум вратио. Није се јавио ни жени Деси и кћерци Мелити у Премантури, није стигао ни код лекара. Дат је знак за узбуну, алармирани милиција и војска. Без обзира на густу маглу, патролни бродови су испловили из сидришта.

У Лучкој капетанији светла се нису

гасила целе ноћи. Из радио-станице, нервирајуће упорно, стизало је једно те исто: „Ништа! Нигде их нема!“ И радари су неми, чамац је сувише низак.

Другог дана и друге ноћи људи, изморени бригом и несном, слутили су најгоре. Потрага, међутим, не сме да се прекида. Само да се ова проклето дуга магла коначно склони негде другде. Глас је стигао око 14 часова, 10. марта...

То је већ трајало ужасно дуго. Живко Кардум је беспомоћно зуррио у бели мрак немоћан да помогне детету које је све чешће плакао и тражило воде. Пре педесет пет часова њих двојица кренула су на путовање дуго, веровали су тада, двадесетак минута. Ово је читава вечност.

Времена за оклевање више није било и Живко је упалио мотор одлучан да крене било куд, само да побегне из те језиве тишине. Нека стигну и у Италију, важно је да Мишо што пре дође до лекара. Било је то путовање налик на тумарање слепца у тунелу.

Ипак, након сата вожње, светионичар је успео да назре контуре некакве грдосије. Брод? Неће ваљда он да нам, после оволико мука, дође главе. Било је копно... светионик. Само који и где? Пришао је ближе верујући да су Бриони. Није их препознао. Пазећи, колико се то у магли могло, да се не насуче у плићак или удари о какав подводни гребен, Живко Кардум је лагано пловио уз обалу. И после три дана и две ноћи, први пут видео човека.

Увала код Лижњана, не тако далеко од Премантуре. Кад му се светионичар представио, човек је занемео и онда се насмејао:

– Па за вама трага цела Истра!

Сад је на Кардума био ред да се запани. Није имао појма како се сазнало да их је магла заточила. Право чуло је утврђено пола сата касније: трогодишњи Мишо је био потпуно здрав, ако се не рачуна мала кијавица. Живко је изгубио три килограма и тешко одболовао накнадни страх који га је сустигао два дана после краја авантуре.

Петар Милатовић
Снимио: Д. Марушић

Илустровао Бора Милићевић

АЛВАР МАЈОР НА ТРАГУ ЕЛДОРАДА

ЦРТА: ЕНРИКЕ БРЕЧА (ENRIQUE BRECCIA)
ПИСМЕ: КАРЛОС ТРИЛО (CARLOS TRILLO)

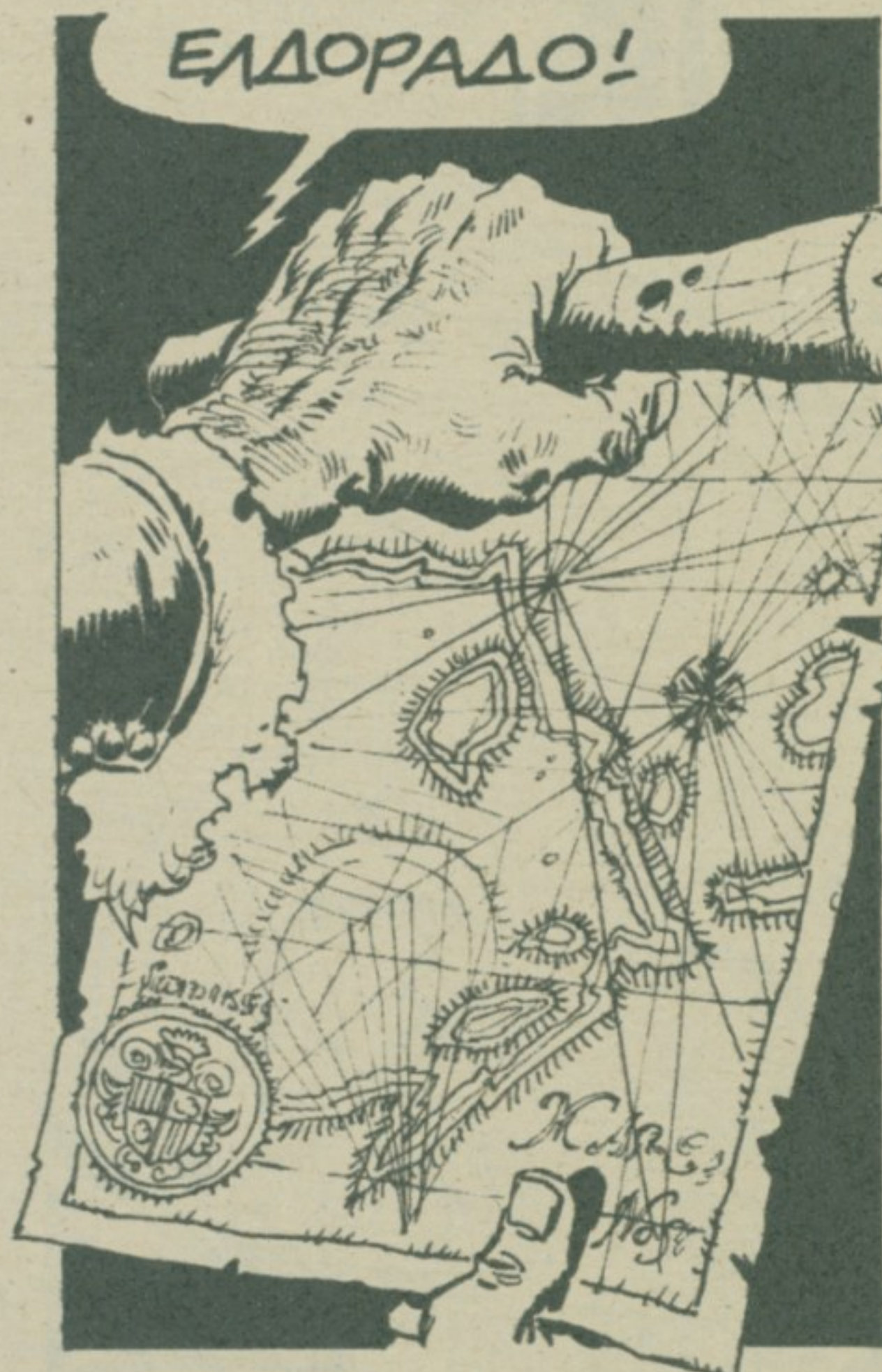

АМЕРИКА, ЗЕМЉА ОСВАЈАЧА ПИЗАРА И
КОРТЕСА... У ОНО ВРЕМЕ ЗЕМЉА НАСИЉА,
ПАТЊЕ И НЕПРАВДЕ О ЧЕМУ СЕ НИКАДА
НИЈЕ ПИСАЛО... НАША ПРИЧА ДОГАЂА СЕ
У ПЕРУ, ПРЕ ЧЕТИРИ ВЕКА...

А ШТА ЋЕ-МО С ЊОМ, ВАША ВИСОСТИ?

ТРАЖИ СЕ ЧОВЕК
КОЈИ ДОБРО ПОЗНАЈЕ
ОКОЛИНУ! ОВА МАПА ОДУ-
ЗЕТА ЈЕ УБИЦИ И ИЗДАЈ-
НИКУ, ПЕДРУ ДЕ СУНИГИ,
КОЈИ ЈЕ УБИЈЕН
ЈМЕ У ИМЕ
ПРАВДЕ!

ЧУЈЕМ ДА СУ
ЊЕГОВУ ЖЕНУ
ДАЛИ НЕКОМ
ВОЈНИКУ!

ДА!
ОДУЗЕЛА ЈЕ
СЕБИ ЖИВОТ
ЈЕР НИЈЕ МОГ-
ЛА ДА ПОД-
НЕСЕ ТАКВО
ПОНИЖЕ-
ЊЕ!

ДОБРО!
АКО НАЂЕМО
ЕЛДОРАДО,
ДАЋУ ТИ
ШТА ТРА-
ЖИШ!

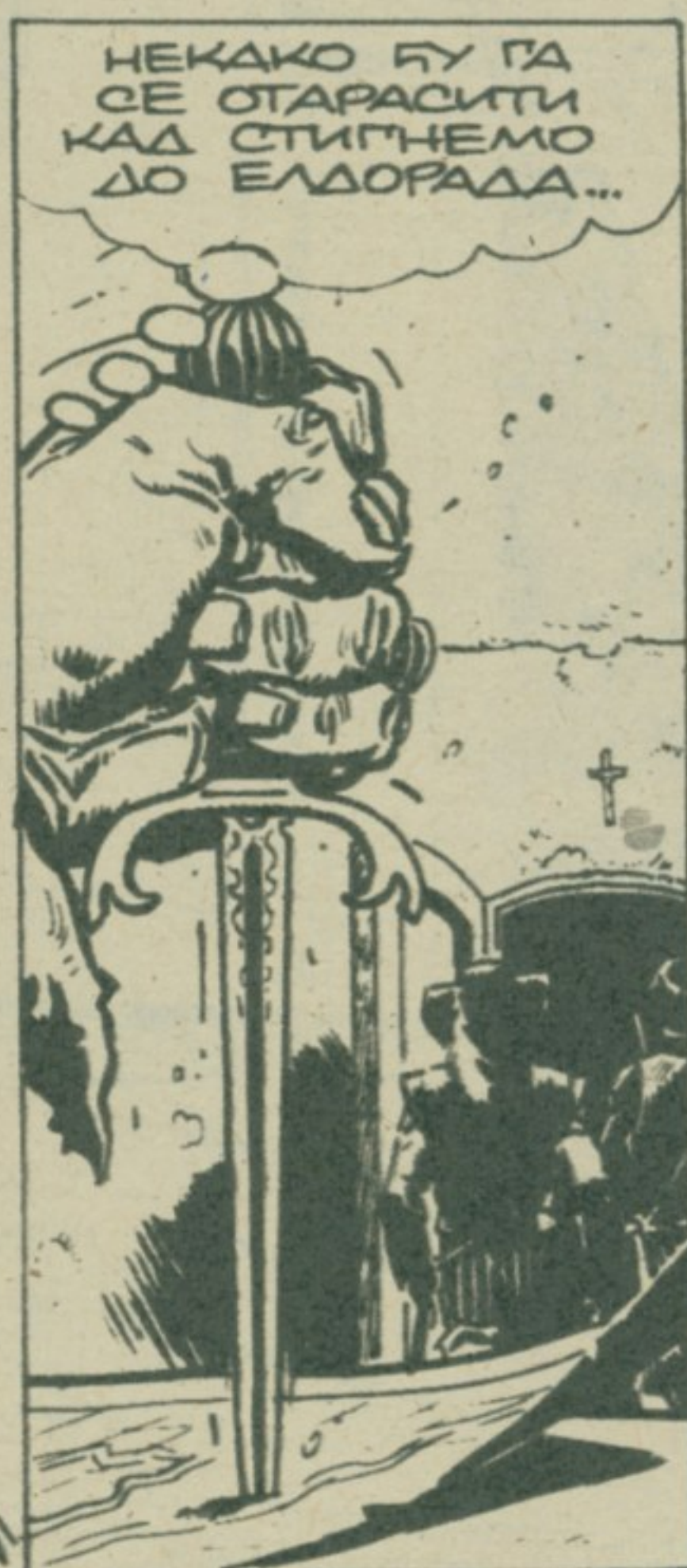
У РЕДУ! ПРВО
ДА ОБАВИМО
НЕКЕ ПРИПРЕ-
МЕ!

АВВАР!
ЈА САМ ЈЕДАН
ОД ПРВИХ БЕЛА-
ЦА РОЂЕНИХ У
АМЕРИЦИ! СИН
САМ РАТНИКА
КОЈИ ЈЕ СА
ПИЗАРОМ
ДОШАО У
ПЕРУ!

ЧЕКАЈ!
НИСИ МИ
РЕКАО
КАКО СЕ
ЗОВЕШ!

НЕКАКО ЋУ ГА
СЕ ОТАРАСИТИ
КАД СТИГНЕМО
ДО ЕЛДОРАДА...

НЕДЕЉУ
ДАНА
КАСНИЈЕ,
ЕКСПЕ-
ДИЦИЈА
ЈЕ
БИЛА
СПРЕ-
МНА...

ВИДИ КАКО
СВИ ЈУРЕ КАД ЈЕ
ЗЛАТО ПОСРЕДИ!

ПРОФЕ,
УСКОРО
ЋЕМО СТИЋИ
У ЏУНГЛУ!
ТЕШКО ЋЕМО
СЕ ПРОБИТИ
КРОЗ ЊУ!

ЗНАМ,
АЛИ ЈЕДИНО
МИ ЈЕ
ВАЖНО ДА ОТ-
КРИЈЕМ
ЕЛДОРАДО!

© BRECCIA

ПРЕД ЕКСПЕДИЦИЈОМ СЕ ИСПРЕМИЛА ТРОПСКА ЏУНГЛА !!!

БИО ЈЕ ТО ПРАВИ ЗИД ОД РАСТИЊА !!!

...У КОМЕ СУ СЕ КРИЛИ МНОГИ НЕОБИЧНИ СТАНОВНИЦИ !!!

НАПРЕДОВАЛИ СУ СВЕ ТЕЖЕ И СВЕ СТОРИЈЕ !!!

ВАША ВИСОСТИ, ЛУДИ СУ НЕРВОЗНИ! НЕКИ ХОРЕ ДА СЕ ВРАТЕ!

ПОРАЗГОВАРАЋУ СА ВОДИЧЕМ!

ХОЋУ ДА ЗНАМ КОЛИКО ЈЕ ЈОШ ДАЛЕКО ЕЛ-ДОРАДО!

ТРЕБА НАМ ЈОШ
НЕДЕЉА-ДВЕ! МА-
ПА НИЈЕ ПРЕ-
ЦИЗНА!

ЗАР ТО
ТВОЈ ПРИ-
ЈАТЕЉ ИНДИ-
ЈАНАЦ, НЕ
ЗНА?

НИСИ
БАШ У ТОКУ
ДОГАЂАЈА, ГРОФЕ!
МОЈ ПРИЈАТЕЉ
НАС ЈЕ
СИНОГ
НАПУСТИО!

АМИ, ОНДА...

ЗАЧУО СЕ
ВРИСАК...

АААА!

КАКО?

МРТАВ
ЈЕ!

ЊЕГОВО СРЦЕ
НИЈЕ МОГЛО
ДА ИЗДРЖИ
ОВАЈ НАПОР
И ВРУЋИНУ!

МОЖДА
ЈЕ СУМА-
НИЦА...

НИ ЈЕДНО
НИ ДРУГО!
ПОГОДИЛА
ГА ЈЕ ИНДИ-
ЈАНСКА
ОТРОВНА
СТРЕЛА!

ПРЕМА МАПИ,
ПРВИ ЗНАК ДА
ЈЕ ЕЛДОРАДО
БЛИЗУ ЈЕ КАМЕ-
НИ КИП СА
ГЛАВОМ
ТИГРА!

ДА!
АКО НАСТА-
ВИМО У ОВОМ
ПРАВЦУ, НА-
ИЛИ БЕМО НА
ЊЕГА!

МЕДАЈ!
ЕНО ТА!

ЗНАЧИ,
ТАМНО ЈЕ!
ЕЛДОРАДО
ПОСТОЈИ!
МОРА ДА ЛЕ-
ЖИ ИЗД
ПОТОКА!

САМО
ТРЕБА ДА
СЕ ДРЖИМО
ОВОМ
ПРАВЦА!

ЕЛДОРА-
ДО БЕ
БИТИ СА-
МО МОЈ!
ЗАШТО
БИХ ДЕЛИО
БЛАГО СА
ОВИМ
ГУСТО-
ЛОВИМ...

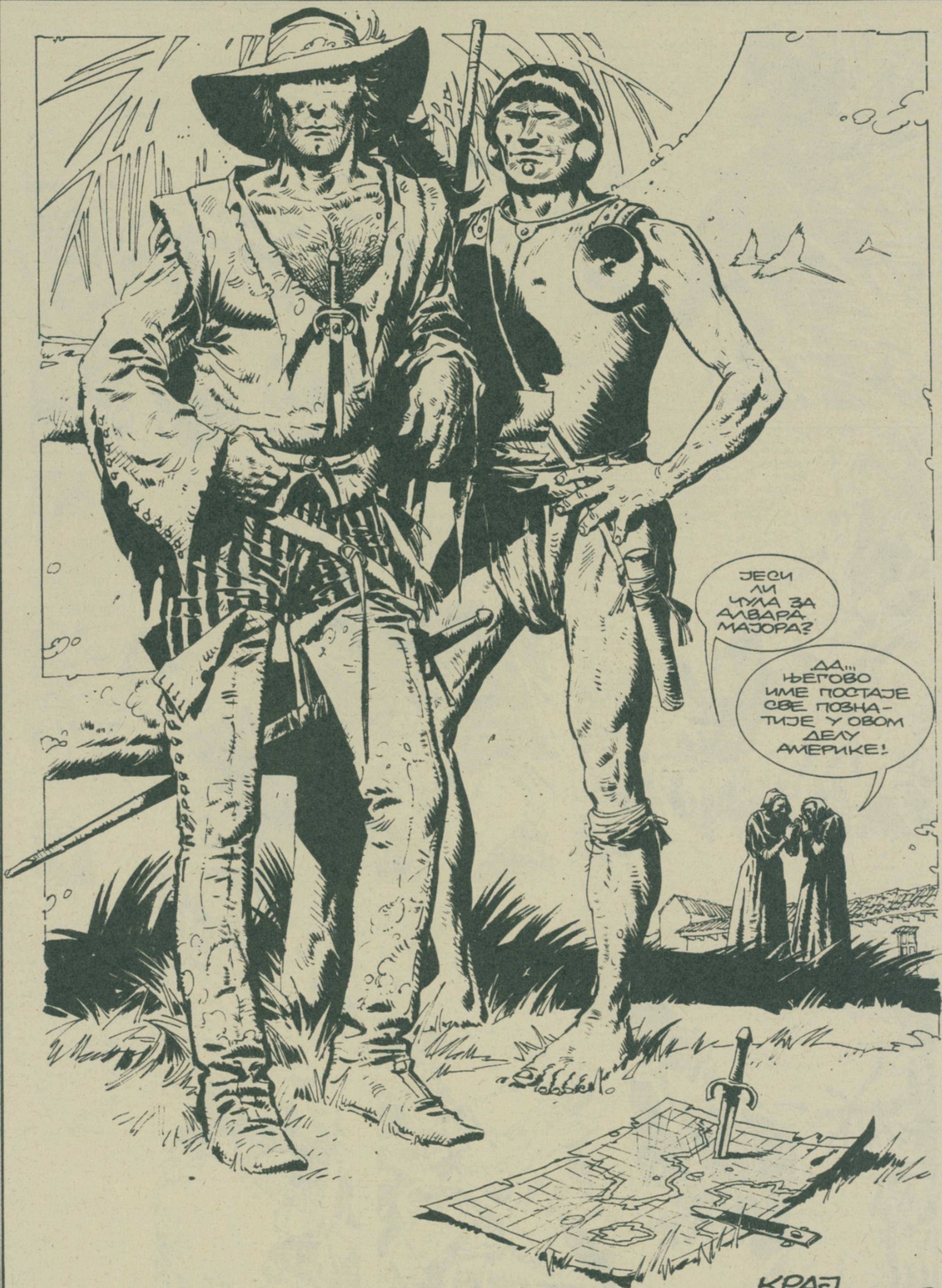

АЛИ, У ТОМ
ТРЕНУТКУ...

12

ЗАЧУО
СЕ
КРИК
А ОНДА
ЈЕ
ЗАВЛА-
ДАЛА
ТИШИНА...
СУНИГИН
МАЧ ЈЕ
ПРЕСУ-
ДИО...

ЈЕСИ
ЛИ
ЧУЛА ЗА
АЛВАРА
МАЈОРА?

ДА...
ЊЕГОВО
ИМЕ ПОСТАЈЕ
СВЕ ПОЗНА-
ТИЈЕ У ОВОМ
ДЕЛУ
АМЕРИКЕ!

КРАЈ
ЕПИЗОДЕ

14

РОЊЕЊЕ „НА ДАХ“

Мало је човеку да се пенетра по планинама, уз ледене глечере и кроз снежне олује, све до самог врха света – Монт Евереста. Одлучио је зато да крене у супротном смеру, према дну мора па – докле стигне. А стигао

је далеко, односно дубоко, чак стотину метара испод морске површине. И све то без икаквих помагала, осим пераја и посебних наочара.

Светској федерацији за роњење „на дах“, у дубину, дозлогрдила су оваква (данас би се могло рећи и бесмислена такмичења) па је још пре петнаестак година одлучила да не признаје светске рекорде ове врсте. Јер, људско

Прво званично такмичење одржано је 1949. године и победио је, наравно, Италијан – Рејмондо Букер. Ронио је у Напуљском заливу и доспео до дубине од 30 метара.

Неки од наших приморских рибокрадица, под условом да су били обавештени о овом првом званичном светском рекорду у дубинском роњењу, само би одмахнули руком: ја сам за рибом „силазио“ и дубље. Незванични југословенски рекорд (постигао га је један рибокрадица са обала јужног Јадрана) износи 35 метара. Ронио је за рибом, на своју срећу „без присуства власти“ јер би се свакако рђаво провео...

Једанаест година после Букера на сцену је ступио Сицилијанац Енцо Мајорка који је 1960. године успео да зарони до дубине од 45 метара. Енцо је тим подвигом постао „Леоне дел маре“ (морски лав) и ту титулу дуго је носио све више помичући светски рекорд. Када је дан уочи новог, фантастичног рекорда (87 метара!) шетао дуж растегнутог канапа на сувом, готово се уплашио!

Учинио му се да је стварно дуго корачао док је прешао 87 метара. А толико је требало дан доцније препливати „на доле“, односно прећи дубинским роњењем.

Француз рони дубље

Успео је, наравно. Тешко је говорити о томе шта све спортиста мора да поседује да би начинио чудо и постигао такав један рекорд. Извесно је да је капацитет плућа Енца Мајорке двоструко већи него код обичног човека. Пре него што зарони, Мајорка у плућима може да понесе више од 8 литара ваздуха, да би према дну кренуо брзином од два и по метра у секунду, оптерећен тегом од 25 килограма.

дана кад ће неко други заронити још дубље...

И тај нови се појавио. Зове се Жак Мајол, Француз је, рођен је чак у далеком Шангају. Отац је хтео да Жак постане архитекта а мајка – пијаниста. Жак је одабрао треће – да се надмеће са легендарним Мајорком у роњењу. Постали су чак и пријатељи а пријатељи су и остали – и пошто је Жак Мајол заронио на дубину од стотину метара.

Светска федерација за роњење на дах у дубину одбила је да призна овај рекорд јер је процењено да сваки метар испод 50. у морским дубинама представља опасност за људски живот. Мајола су пратили лекари, дакако опремљени најсавременијом ронилачком опремом, и ево до каквих су закључака дошли.

Мајолово срце куца 70 пута у минуту, као и код многих обичних људи. Непосредно пре роњења пулс се нагло убрзава – 120 откуцаја у минуту, али са сваким метром роњења успорава до невероватних 25 откуцаја у минуту. Има у свету спорта младића и девојака чији је пулс у стању мировања испод 40 откуцаја – атлетичарка Вера Николић или стонотенисер Драгутин Шурбек, на пример, али Француз из Шангаја Жак Мајол и у томе је незванични светски рекордер.

Трка за „лудим“ рекордима у роњењу се наставља. Док је Светска ронилачка федерација последњи светски рекорд признала на дубини од 76 метара испод површине мора, Жак Мајол наговештава да се људи на дах могу спустити и десетак-двадест метара дубље. Уз капацитет плућа који може да буде и до десет литара, мора да се рачуна и на притисак који се са сваким метром повећава...

ОПАСНО ПУТОВАЊЕ НА ДНО МОРА

ЧОВЕК ЈЕ ВЕЋ УСПЕО ДА БЕЗ ИКАКВИХ ПОМАГАЛА

„НА ДАХ“ ДОСПЕ 100 МЕТАРА ИСПОД МОРСКЕ ПОВРШИНЕ, А ОНДА СЕ ПОЈАВИЛА СВЕТСКА ФЕДЕРАЦИЈА КОЈА ЈЕ ОДЛУЧИЛА ДА ОВАКВЕ РЕКОРДЕ НЕ РЕГИСТРУЈЕ ПОШТО СУ ОПАСНИ ПО ЉУДСКО ЗДРАВЉЕ.

здравље је у питању, мада нема примера да је неко у овим такмичењима смртно страдао.

У знаку Сицилијанаца

Познато је и у нашој земљи да рибокрадице, на пример (свака част онима који се роњењем баве из чисте забаве), за рибом, побијеном динамитом, умеју да силазе на дно мора, чак и тридесетак метара. Није нам, међутим, познато да су такмичења, са свим чиниоцима које спорт подразумева, икад одржана у нашој земљи.

А у и у свету је то почело не тако давно.

На Сицилији је тај спорт веома омиљен можда и због „шампиона над шампионима“ Енца Мајорке.

На тој дубини притисак износи осам атмосфера (осам тона!) и остаје да се претпостави како се осећају ови рекордери.

А најтеже је при повратку: не сме се нагло кренути према површини јер би тада у телу „све попуцало“. Мора се ићи постепено...

Цела операција траје око четири минута – без удисања ваздуха.

Рекорди у спорту, па и оваквом какво је роњење у дубину „на дах“, постоје зато да би се обарали, иначе не би имали смисла... Зато је после фантастичног Мајоркиног рекорда било само питање

Шта препоручити читаоцима „Забавника“? Да за време летовања покушају да скачу у море (дечаки то чине и без наших савета) па ће већ на дубини од неколико метара осетити врло јак притисак у ушима. Не треба да се плаше: нека само стисну прстима нос (као после вожње авионом) и „врате притисак“ кроз уши („Еустахијеву трубу“) натраг у атмосферу... и запливају. Јер, пливање је неупоредиво здравије од роњења, поготову оног „на дах“.

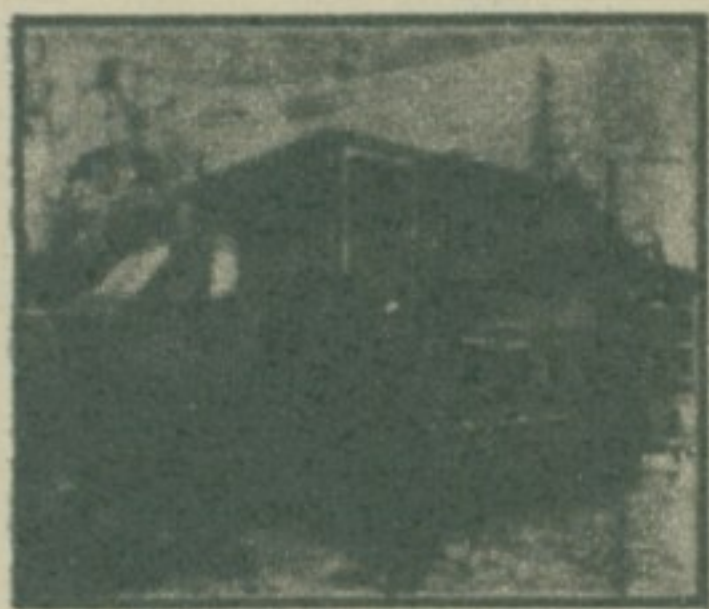
Славо Стојковић

ПРОЧИТАЈ
ПРОСКИТАЈ

ЊИХ ДВОЈЕ И 64 ПСА

Пред вама је аутомобил направљен по поруци Тима Редингтона, познатог гонича псећих запрега с Аљаске. У ауто може да се смести 66 путника: Тим, његова супруга и 64 пса. Власници ове псеће „ергеле“ имају за себе само оно најнужније: две постеље, плински решо и грејалицу на гас. Пси имају на располагању 32 кабине, у свакој су по два пса.

У овој кућници на точковима Редингтон путује по разним местима Аљаске где се организују трке псећих запрега.

11 x 11

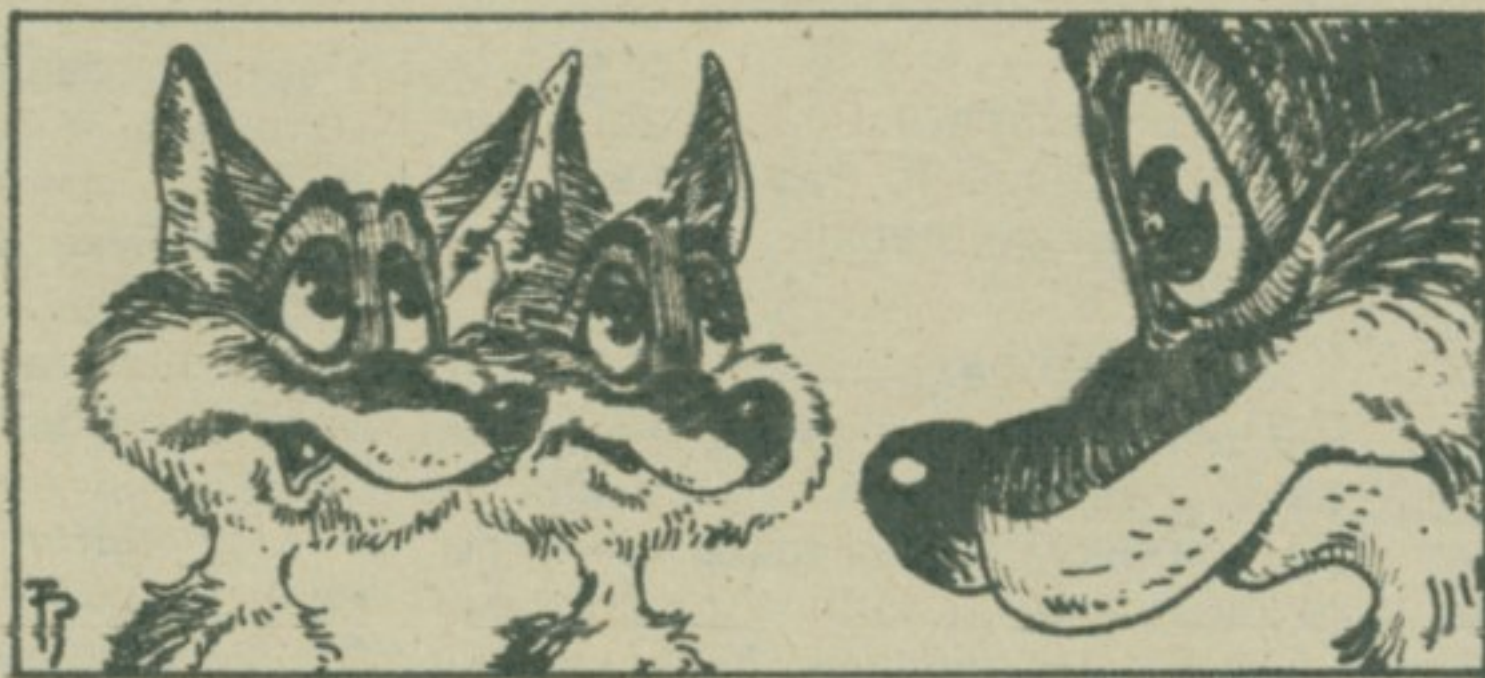
Стари швајцарски град Золотурн, на обали реке Аре, у подножју планиског масива Јура, поносан је на своје споменике и многобројна здања у барокном стилу. Ипак, град се највише прочуо по томе што су његови становници чврсто везани за бројку 11.

— Све је почело 1481. године, кад је Золотурн постао једанаести кантон у Швајцарској конфедерацији — прича шеф месне туристичке агенције Ерих Ели. — После тога бројка 11 постала је овде тако рећи света и кренула да

ЛИСИЦЕ ПЛАНИРАЈУ ПОРОДИЦУ

Ове лепе животиње нису само лукаве већ и изузетно паметне. Доказе нам пружа шведски природњак Шанз.

Посматрајући годинама живот лисица, он је најпре са чуђењем приметио да је број црвених лисица на југу Шведске увек исти, без обзира на количину зечева којима се хране. Оне године кад би се

број зечева из било којих разлога знатно смањивао, лисице нису прелазиле у вегетаријанце, а нису ни умирале од глади, али зато се број женки које су се

размножавале смањивао готово упола. Очигледно, лисице су разумеле да је због недостатка хране тешко подићи потомство и смишљено га смањива-

ле спасавајући тако и себе смрти од глади.

Шанз се још једном зачудио кад је приметио да се у гладној години око породице с младима досељавају неке „додатне“ лисице. Кад је почео да прстенује звери, установио је да су то рођаци — деца из претходног легла, браћа или сестре брачнога пара. Очигледно, заједница лисица заснива се на родбинским везама које не само што искључују сукобе у време лова већ се потврђују и у заједничким напорима да се потомство изведе на пут.

ДВА ПОКЛОНА

Деа ван Хамерт из холандског села Апелдорна кренула је да кува ручак и, као прво, отворила врећу с кромпирима које је купила у самоуслугу. Узевши у руке један кромпир зачудила се колико је тежак. Кад га је очистила од блата, испоставило се да то уопште и није кромпир већ — неиспаљена ручна граната из другог светског рата. Бомба је случајно упала у машину која вади кромпир из земље и аутоматски запакована у пластичну кесу.

Да би јој надокнадили „материјалну штету“, из самоуслуге су јој послали поклон: велику украсну биљку у дрвеном сандуку и, такође врло велики, пакет са пробраном робом.

ЗАПЛЕТ И ПОСЛЕ СМРТИ

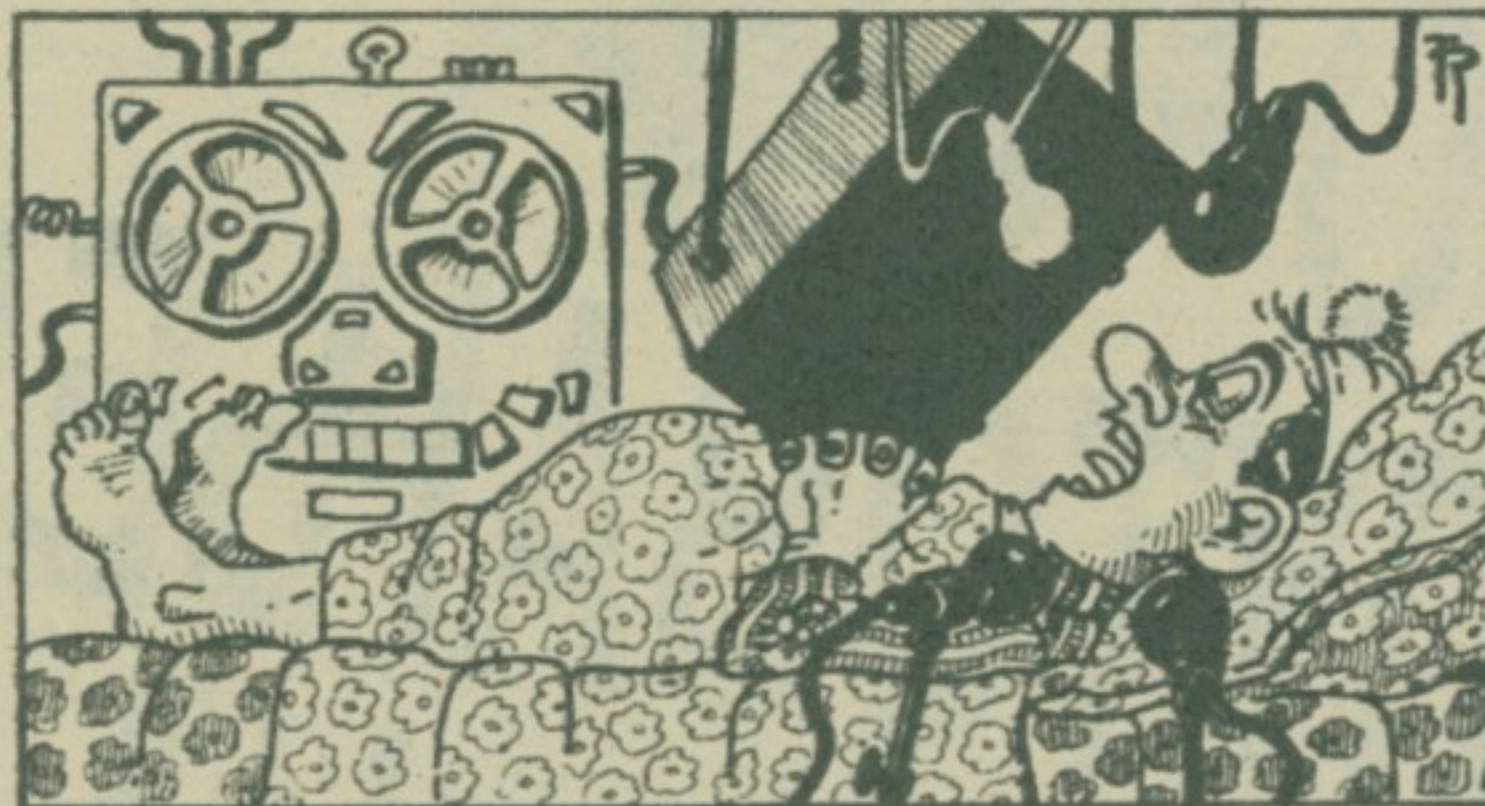
За име италијанског композитора Антонија Салијерија донедавно је знао само мали број љубитеља музике. Ма како необично звучало, човек који је много утицао на своје савременике, Хајднов пријатељ, музичар, од кога је Шуберт много позајмио, постао је познат тек кад је 1984. године Милош Форман снимио филм „Амадеус“ посвећен — Моцарту.

Салијери је био Моцартов најогорченији противник у животу, и, можда, кривац за његову прерану смрт. Али, филм је неочекивано избацио у први план управо овог

злосрећног негативца, вредног али „негенијалног“ музичара, можда и зато што га је изврсно тумачио глумац Мурел Абрахам. Изгледа да је захваљујући њему Салијери спасен забораву. У продавницама су се појавиле плоче са музиком Салијерија, почетком ове године у Парми је изведена премијера његове опере „Фалстаф“, у мају, заједно са „Реквијемом“ истог композитора приказана на фестивалу у Бордоу, а у Токију се припрема изложба различитих докумената и папира у вези с Моцартовим и Салијеријевим животом

који су тако сложено били испреплетени, некад као и сад...

ХРКАЊЕ, 101. ПУТ

До данас је измишљено на стотине „лекова“ против хркања које, као што се зна, не смета само околини већ и здрављу самог спавача, али ниједан се није показао ефикасан. Енглески проналазач сада предлаже да се против „ноћне музике“ крене — музиком.

Уређај који предлаже састоји се од аутоматског магнетофона у који се ставља касета с омиљеном музиком спавача. Испод јастука је звучник, а на постољу микрофон и нарочит прекидач који, чим почне гласно хркање, укључује магнетофон.

Музика постаје све гласнија, али чим се хркање умири, и она се искључи. На тај начин звуци музике неприметно буде спавача. Ако се хркање понови, музика поново почиње да свира.

Експерименти су потврдили да је цела инсталација врло ефикасна: већ после десетак ноћи и најокорелије галамције престају да хрчу. А да се механизам који управља целом справом не би укључивао на друге гласне шуме, рецимо скрипу кревета, магнетофон се укључује са задршком, тек кад је сигуран, односно неколико секунди пошто је тишина ноћи нарушена...

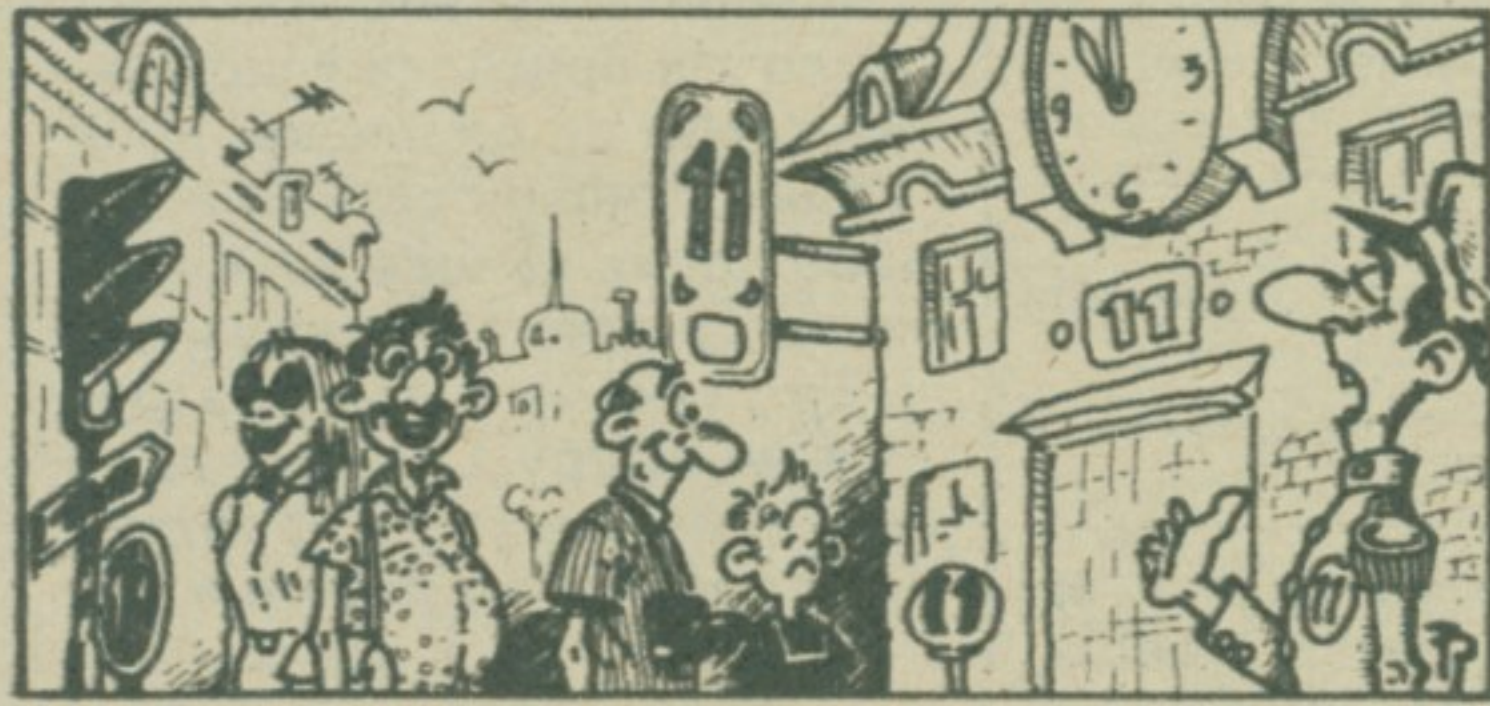
ПУТ ОКО СВЕТА ЗА 1.460 ДАНА

Амерички новинар Стивен Њумен је сасвим сам обишао свет — пешице. Недавно се вратио кући у америчку државу Охајо, пошто је превалио 35 хиљада километара на 5 континената, 22 земље и неколико пута прелетео океане. У току свог четворогодишњег путовања Њумен је подерао три пара ципела.

— Желео сам изблиза да видим какав је овај наш свет — објашњава 32-годишњи светски путник — и по мом мишљењу бољи је него што се мисли. Доказ: вратио сам се кући жив и здрав.

На фотографији Њумен са мајком.

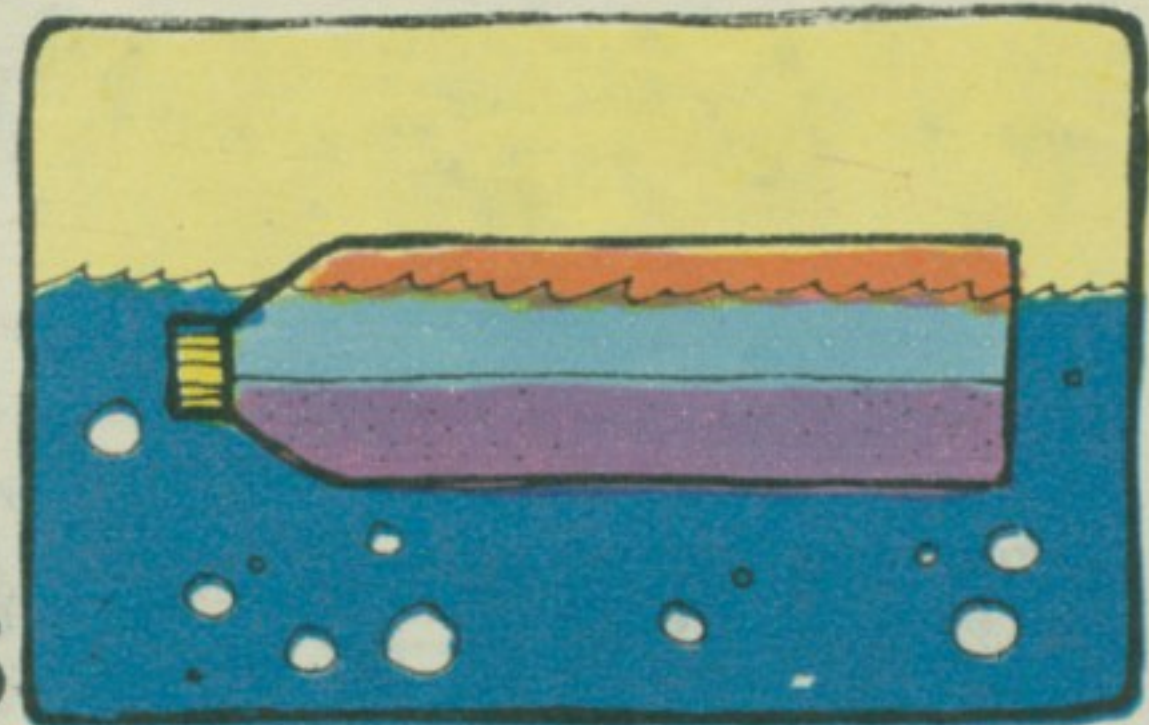

МОКРЕ ИГРАЧКЕ

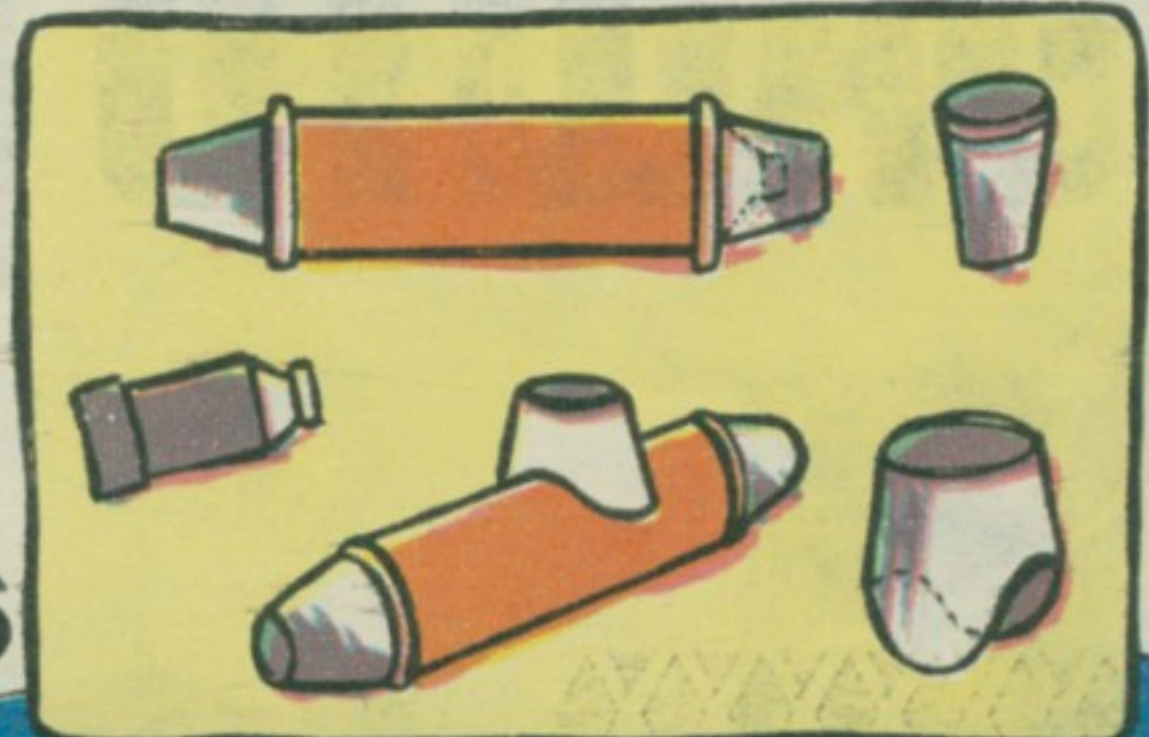
ПОДМОРНИЦА:

Пластичну флашу напуните песком и запуште тако да плута по води (crt. 5). Две пластичне чаше залепите лепком отпорним на воду са оба краја, а трећу чашу исеците као на crt. 6 и залепите на средину флаше. На врх те треће чаше убудите савијену сламку (то је перископ) а од самолепљиве тапете залепите украсне траке по средини (crt. 7).

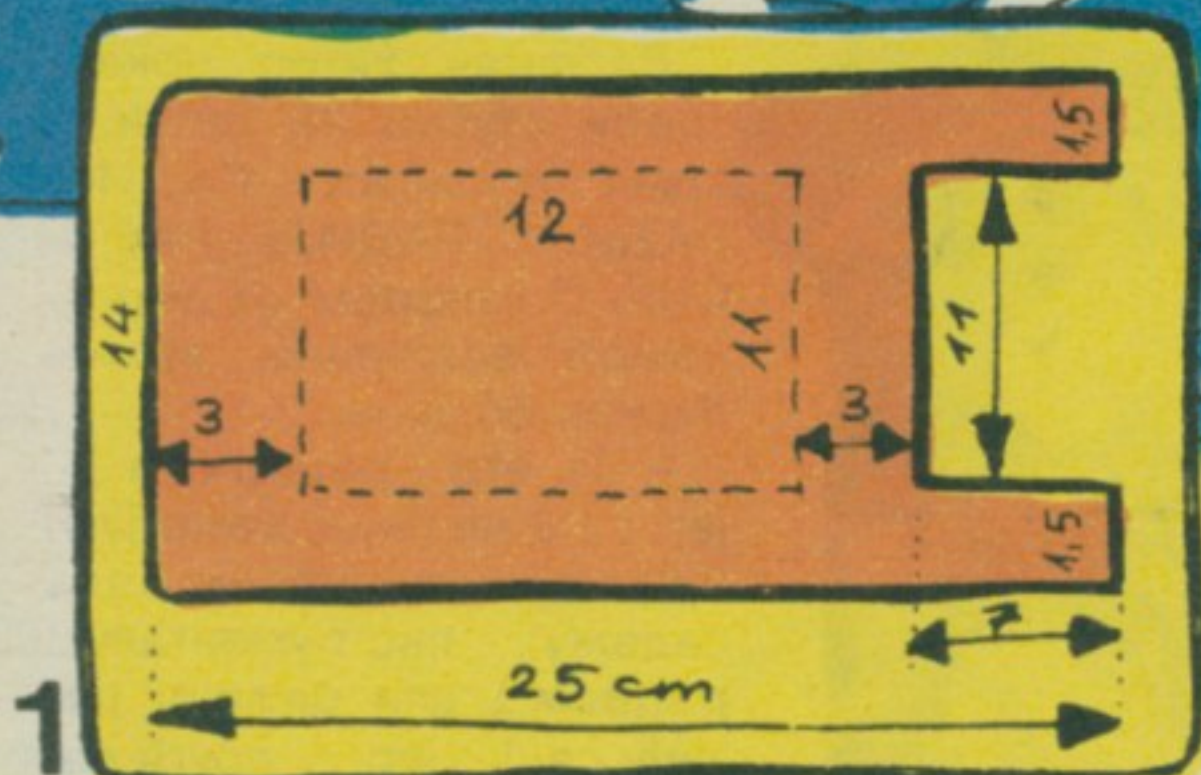
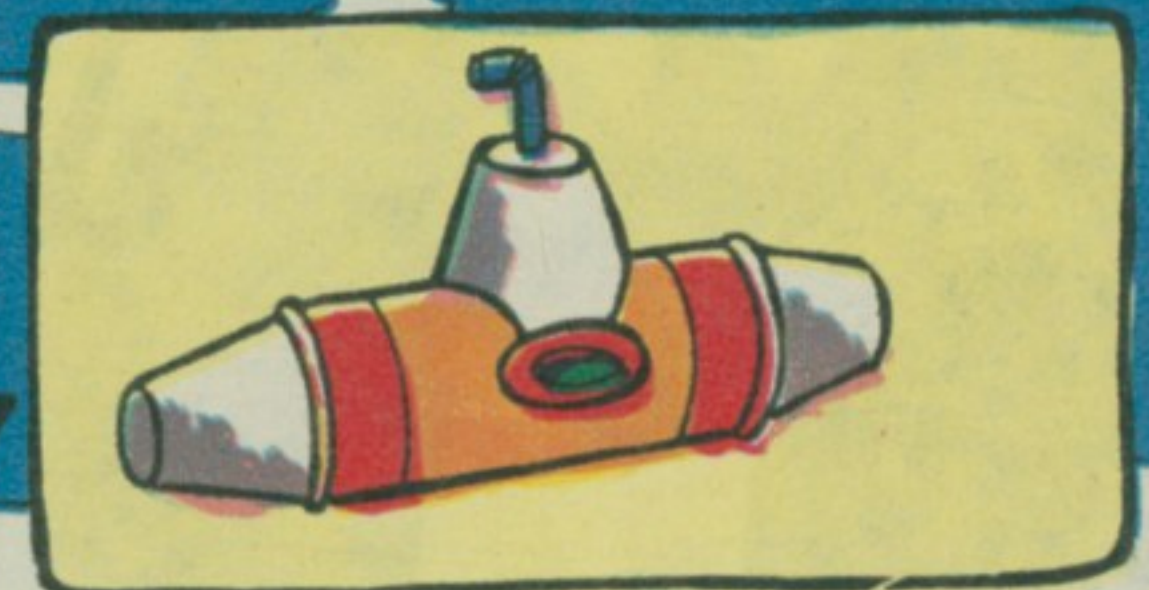
5

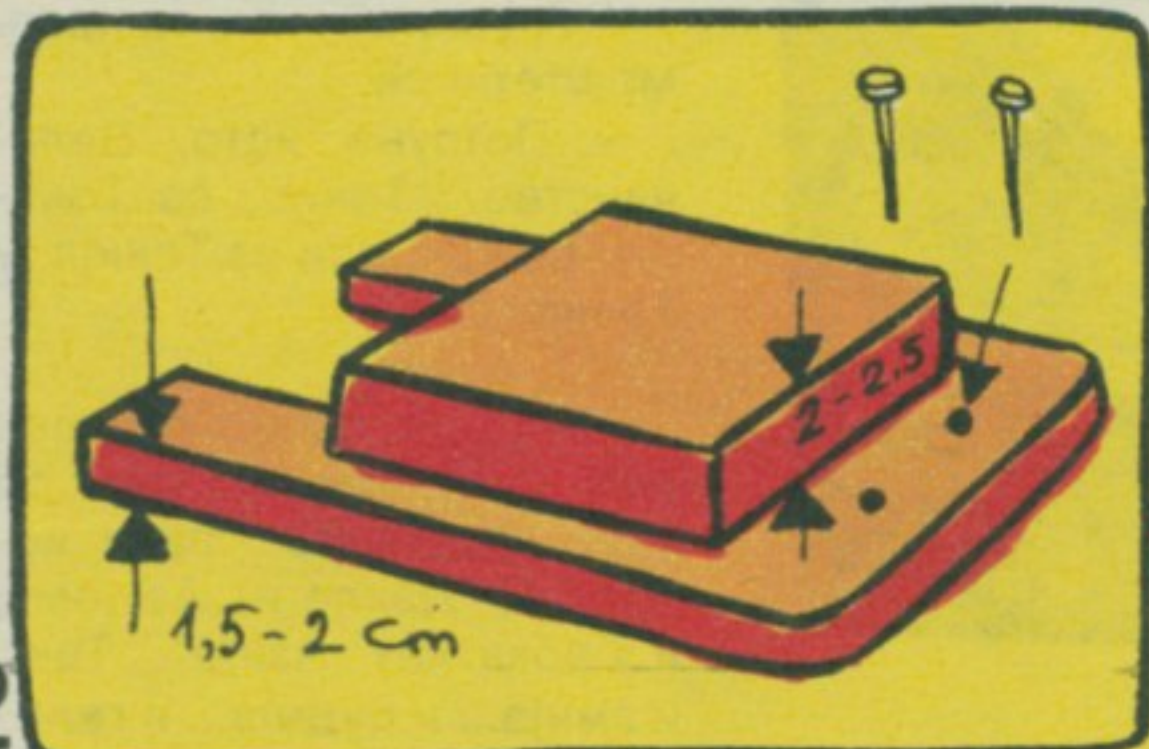
6

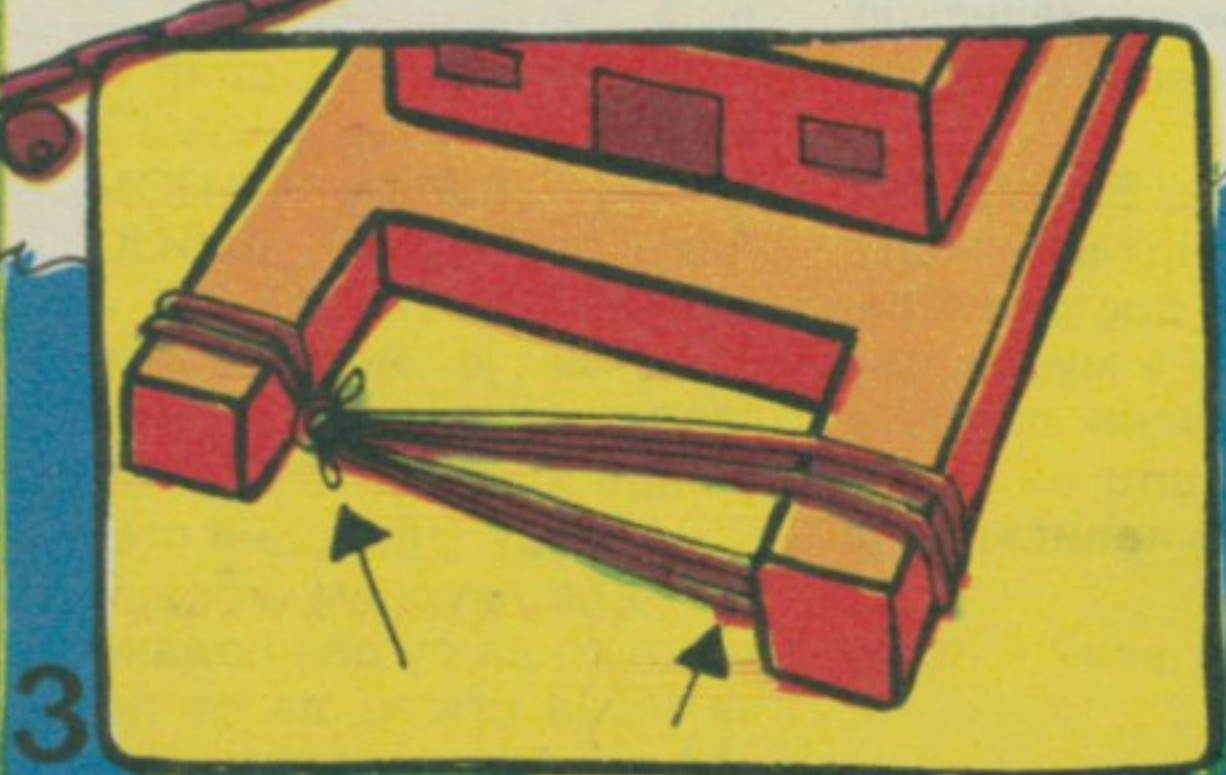
7

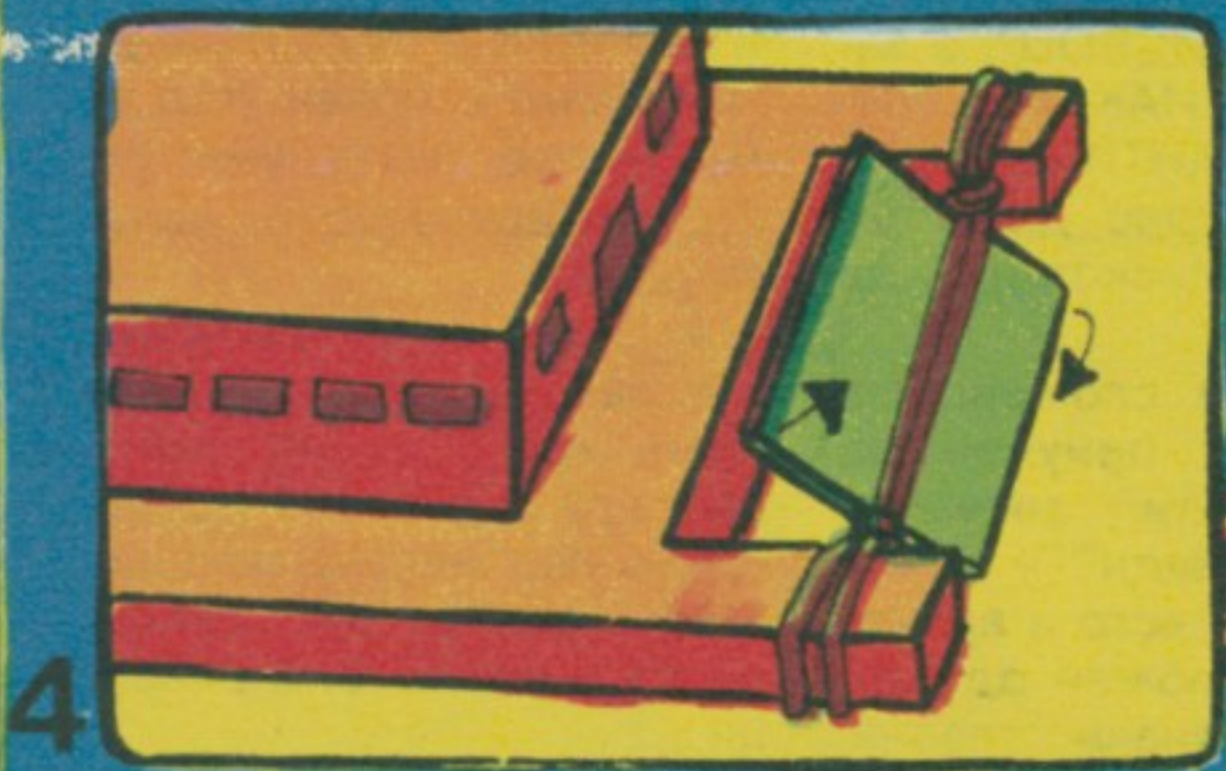
1

2

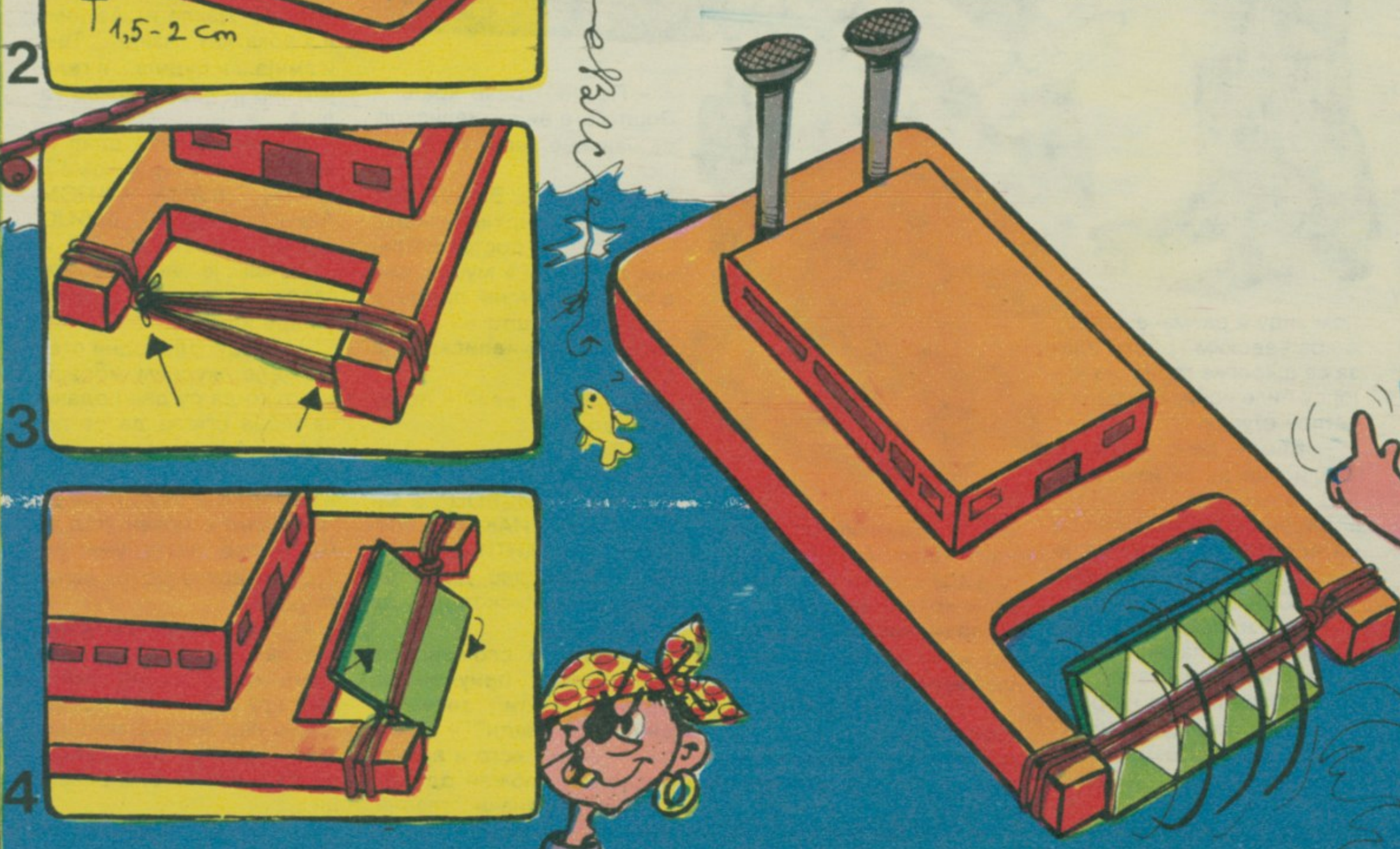
3

4

ШЛЕП:

Узмите две дашчице 14×25 cm и 12×11 cm дебљине 2-2.5 cm. Већу изрежите као на crt. 1 и обе обојите масном бојом. Залепите или закупајте мању дашчицу на већу по месту означеном цртицама (crt. 1 и 2). укупајте два велика ексера – то су димњаци (crt. 2). Две гумице за тегле затегните преко засечених делова и завежите на крајевима (crt. 3). Ставите у гумицу танку дашчицу 10×10 cm, (crt. 4), дашчицу увијајте, окрећите, докле можете па ставите шлепер у воду. Дашчица ће се окретати, јер ће се ластич одвијати па ће шлепер пловити по води.

ЗАШТО НЕМАТЕ

НИЈЕ-НЕГО

?

Краљев лични васпитач сачекао је архиепископа испред дворане. Пољубио му је руку, увео га унутра и посадио га на богато украшену столицу наспрам престола.

— Откуд овај хитан позив? — упита архиепископ пошто је мало одахнуо. — Да је Његово Величанство мало старије, помислио бих да је женидба у питању. Али са десет година...

— Његово Величанство ће одмах доћи — рече васпитач.

— Сигурно хоће нешто да ме пита о вери — нагађао је архиепископ. — Млада душа...

— Пardon — прекиде га васпитач — чујем кораке Његовог Величанства.

Лакеји отворише врата. Уђе намрштено малишан у одећи од свиле и хермелина. Лаким покретом главе одговори на понизни наклон васпитача и архиепископа, седе на престо и строго погледа свог посетиоца.

— Ви сте архиепископ?

— На услузи, Величанство — одговори овај и поново се поклони.

— Зашто код вас нема Ј?

— Молим? — запрепасти се архиепископ.

Васпитач похита да објасни:

— Ми смо јуче радили писање слова Ј...

— Покажите — прекиде га краљ.

Васпитач приђе супрот-

ном зиду и размаче завесу с краљевским грбом. Указа се школска табла, на којој су биле исписане речи у четири ступца.

— Ево — рече краљ. — Учили смо да се између И и О не пише Ј...

Васпитач показа штапом на први стубац, у коме је писало: „БИО, УЧИО, ФИОКА, СТАДИОН“.

— ... а између И и свих других самогласника Ј се пише — настави краљ.

Васпитач показа на речи у другом ступцу: „ДИЈАМАНТ, АМБИЈЕНТ, ХИЈЕНА, ПИЈУКАТИ, СТАДИЈУМ“.

— Да, да, наравно — му-

цао је архиепископ. — Али не схватам чиме бих ја...

— Хоћу да ми објасните — рече краљ — зашто се у речи архиепископ не пише Ј. По чему сте ви различити од хијене?

— Ја сам покушао да одговорим на то питање — извињавајући се рече васпитач. — Али величанство је захтевало да одговор чује лично од вас.

— Па да — рече краљ. — Пошто сте ви архиепископ, ви највише знате о тој речи.

— Свакако... Видите, Величанство, архиепископ... — Несрећни достојанственик се знојио и муцао, све док васпитач не приђе и шапну му нешто на уво. — Ах, да! Архиепископ је сложена реч.

— Сложена реч? — понови краљ.

— Да.

Васпитач написа на табли „АРХИЕПИСКОП“, а затим и речи „ИАКО“, „ПРИУЧЕН“ и „АНТИАМЕРИЧКИ“. Уз његово дошаптавање, архиепископ успе да објасни:

— Иако је сложено од „и“ и „ако“, приучен од „при“ и „учити“, антиамерички од „анти“ и „амерички“. Тако исто и архиепископ је сложен од „архи“, што значи главни, врховни, и епископ, то јест

владика. А у сложеним речима... хоћу рећи, ако И припада једном делу сложене а други самогласник другом... не пише се Ј.

Краљ мало размисли, па рече:

— У реду. А сад још оно „Токиом“ и „Азијом“.

Васпитач хитро показа трећи стубац на табли, у коме је писало „РАДИО, РАДИЈА, РАДИЈУ, РАДИОМ“. С напором, уз сталну помоћ васпитача, архиепископ објасни:

— Па, ето... радио без Ј... јер се Ј не пише између И и О... а тако и у овом овде падежу... инструменталу... радиом... али радија, радију са Ј... јер ту други самогласник није О.

— А Токио? — упита краљ мрштећи се.

— Потпуно исто, Величанство... Токио, са Токиом, без Ј... али из Токија, у Токију, са Ј...

— А Азија?

— Ух... то, овај... ако реч има Ј у основи, оно се увек задржава... па и испред О. Дакле и „Азијом“, и у вокативу „Азијо“... Тако и змија... и судија... и галијот, јер је изведено од галија...

Васпитач упери штап ка четвртном ступцу, у коме је писало: „АЗИЈА, АЗИЈОМ, АЗИЈО, СУДИЈО, ЗМИЈО, ЗМИЈОЛИК, ГАЛИЈОТ“.

Дечак је неко време гледао у те речи, а онда устаде и рече:

— У реду. слободни сте.

Изађе журним корацима, тако да су два поданика једва стигла да се поклоне. Архиепископу при том нешто крцну у леђима, и васпитач је имао муке да га поново исправи. Кад су му најзад мало уминули болови, архиепископ љути-то рече:

— Знате шта, учитељу?

Чуо сам да у Скандинавији краљ иде у школу као и сва друга деца. И добије пацке кад не зна лекцију. Међу нама речено, паметни су људи ти Скандинавци...

Иван Клајн

Илустровала: Босилка Кићевац

ЗАБАВНИКОВ СВЕТ
КОМПЈУТЕРА

ГРАФИКА ПРЕ СВЕГА

Све авантуре
које су до
сада описане у
Забавниковој
серији имале
су неку
особену црту.
У случају
фирме
Adventure
International
графика је у
првом плану...

Једна од најпопуларнијих, најиграних и најугледнијих фирми за прављење авантуристичких игара је био Адвентуре Интернационал, који је нашој публици представио најпре фантастичним ХУЛК, а затим и SPIDERMAN, ROBIN OF SHERWOOD, SEAS OF BLOOD, GREMLING, SECRET MISSION, SORCERER OF THE CLAYMORGUE CASTLE, QUESTPROBE 3... Многе ове авантуре су изузетно игране и код нас, првенствено због графике напросечног квалитета. А онда је наступио колапс фирме и њени програмери су „пребегли“ у новооформљени Adventure Soft, који нам је већ представио REBEL PLANET i KAYLETH.

Бољи познаваоци прилика на софтверском тржишту можда су се сетили и Interceptor Microsa, фирме која је до сада издала авантуре са убедљиво најбољом графиком на Спектруму. Међутим, за разлику од Interceptor-а, авантуре Adventure Internationala имају графике на готово свим локацијама (нови наслови имају на апсолутно свим), а она је често и анимирана, што је изузетна реткост. Но, авантура је без графике, па зато погледајте на текст испод сличице: описи локација су изузетно кратки, свега неколико речи које описују само најважније одлике локације на којој се играч налази. Ипак, и такав текст, у „сарадњи“ са графиком прилично дочарава атмос-

феру игре. Поруке су у већини случајева прецизне али кратке, мада има и неких збуњујућих. Да би заокружио слику о просечности текста, речник је сведен на минимум и команде у две речи.

HULK и SPIDERMAN, игре које су донеле славу Adventure Internationalu, имале су крајње нелогичне циљеве: било је потребно покупити одређени број каменова (GEMS) које треба оставити на одређеним местима. За обе авантуре већ су објављена комплетна упутства за решавање, али ако већ желите да се сами опробате, обратите пажњу на следеће: каменови се, углавном, налазе код неких од личности које ће вам их оставити или које ћете узети. Никада немојте очекивати да ће вам неко својевољно дати свој камен. Исто тако, могуће је сазнати нешто више о ликовима ако поразговарате са дотичним (TALK + име личности), а тако ћете

можда сазнати како да дођете до камена ако га исти поседује. Типичан пример је Рингмастер у SPIDERMANU. Ако поразговарате с њим, рећи ће вам да, ако желите његов камен, окренете а затим притиснете дугме које се налази у зиду. Проблем је у томе што вас после окретања или притискања дугмета Рингмастер хипнотише и истерује из собе. Зато, пре уласка ви затворите очи, па са Рингмастером уђите у собу и обавите свој посао. Када отворите очи, на поду ћете наћи камен, а од Рингмастера неће бити ни трага ни гласа.

У ХУЛКУ, пак, примените другачији фазон: ако сте већ поодмакли у игри и нашли подземну просторију где је заробљени човек-мрав, поразговарајте са њим: он ће вас упутити на своје рођаке који су вољни да му помогну. Ти исти мрави ће убити чудовише које је заробило њиховог друга, а вама ће остати један од каменова.

Трећа, и последња могућност је налажење камена који чува неки од ликовва. У овом случају, потребно га је на неки начин надмудрити и узети камен без његовог знања. Вратимо се SPIDERMANU: ако вас је мучио Сандман и њего-

ва колевка у којој је камен, обратите пажњу на следеће: — приликом уласка у собу, ви случајно нагазите на песак и из њега се материјализује Сандман који вам не да да се и приближите колевци. Ви се зато сетите стрипова о Човеку-пауку и на улазу у Сандманову собу попните се на плафон и тако уђите у собу. Нећете нагазити на песак, нећете пробудити Сандмана, и узећете камен без проблема. У истој игри налази се и Акваман, који камен крије у акваријуму. Овде је процедура другачија: попните се на врх зграде, где се игра углавном одвија, и погледајте термостат: помоћу њега моћи ћете да контролишете температуру у целом комплексу. Пошто се вода брзо леди, спустите термостат на најниже и идите до сада залеђеног Аквамана, узмите акваријум, вратите се на врх и повећајте температуру: акваријум ће се одледити и камен је ваш. Наравно, неке од каменова можете наћи и остављене на поду...

Заједничко за ХУЛК и SPIDERMAN је то што постоји и један био-камен који стоји поред енергетског јајета које има незгодну склоност да експлодира, убијајући и вас и уништавајући био-камен. Зато, нека-

ко га треба „прескочити“ у игри. У ХУЛК је решење помало чудно: као Хулк, поједите јаје пре него што експлодира, а у SPIDERMAN, дохватите био-камен уз помоћ своје познате паукове мреже: станите на улаз собе где се камен налази и испалите мрежу на њега...

Сакупљање одређених ствари је циљ и у ROBIN OF SHERWOODU (опет неко камење) и SORCERER OF THE CLAYMORGUE CASTLE (овде су у питању звезде). Решење ROBIN OF SHERWOODA можете наћи у неком од ранијих бројева „Света компјутера“, док је SORCERER OF THE CLAYMORGUE CASTLE још увек тврд орах. Зато, ако желите да се ваше име упише златним словима у историји Југословенских Авантуриста, прионите на посао. Ако имате успеха, јавите „Забавнику“ или „Свету компјутера“. Да бисмо вам донекле помогли, ево краћег упутства: главна „фора“ у овој игри је правилно коришћење бројних чини и магија које бацате командом CAST + име. Циљ је, већ смо рекли, сакупљање звезда које треба оставити на неком, антом текста, још непознатом месту.

Н. Поповић

„Велики букет“ сматра се пулољком јувелирства у стилу рококоа, рад непознатог руског мајстора

УБИСТВО ПЛАЊЕНО

ДИЈАМАНТСКА
РИЗНИЦА РУСИЈЕ

88

КАРАТА

**ОВИ ДРАГУЉИ
ЗАСЛУЖУЈУ
ПАЖЊУ КАКО
ЛЕПОТОМ ТАКО И
ЗАНИМЉИВОМ
ПРИЧОМ КОЈА СЕ
ВЕЗУЈЕ ЗА
ДОГАЂАЈЕ И ЉУДЕ
КОЈИ СУ ИХ
ПОСЕДОВАЛИ**

Кристали
ружин
пулољак
у златној
чаури

Тешко да ће неки кустос заборавити да зна-тижељницима исприча згоду од пре неколико година. У Москву је стигао познати енглески јувелир с намером да посети изложбу Дијамантског фонда СССР-а и види оно што је, дотад, смртницима било готово немогуће – краљевске драгоцености руског двора. Застао је, међутим, испред витрине где је блистао драгуљ изграђен тек пре двадесетак година.

Прича очевидаца даље каже да је уважени посетилац прво занемео, затим се загрцнуо од узбуђења и на крају кренуо да моли домаћина да му прода чудесни спој платине и брилијаната. Понудио је бланко чек и вратио се у домовину дубоко несрећан, са непопуњеним чеком у џепу.

Предмет звани жеља била је нежна ружа од платине и брилијаната, рад московских јувелира Виктора Николајева и Ге-

надија Алексахина. Зналици су је назвали „јединственом појавом у јувелирству“. А она је као жива, с танушним, једва видљивим жилицама на листовима и бодљама на гранчицама. Од најмање промене температуре затрепери свака латица и чини се да су ружу тек откинули с грма и да на њој још блистају капи росе.

**Светлост, хладна и
заслепљујућа**

Ничег необичног, дакле, у чињеници да је ружа нашла место у ризници Дијамантског фонда СССР-а, уз чувене драгуље старих руских мајсто-

ра непроцењиве историјске, уметничке и материјалне вредности.

Основу Ризнице, разуме се, чине драгуљи с некадашњег руског двора. Ретко камење и остали драгоцени метали мало су се дружили са светлошћу. Стотинама година, брижљиво упаковани и закатанчени у огромним сандуцима, чувани су у подрумима Зимског дворца у Петербургу. Њихова хладна и заслепљујућа светлост понекад би – углавном у време крунисања, венчања и других дворских светковина – измамила уздахе присутних великодостојника.

Тек после октобарске револуције, кажу домаћи-

ни, непроцењиве драгоцености први пут су откривене стручњацима и заведене у каталог, сад као део богатства Оружане палате московског Кремља.

– Кад смо пре двадесет година отворили изложбу Дијамантског фонда СССР-а и први пут је приказали јавности, планирали смо да то буде само на одређено време – каже директор Василиј Смирнов. – Међутим, огромно занимање које је изложба изазвала натерали су нас да приступимо радовима на њеној сталној поставци. Јер, наша колекција, заједно са драгуљима енглеских краљева у лондонском Тауеру и персиј-

Најлепша и најраскошнија круна у Европи, са пет хиљада брилијаната, красила је главу Катарине II

Враг би га знао ко може
одолећи златном грумену по
имену „Мефисто“

Дијадема „Руско поље“ саткана од злата, платине и од две хиљаде брилијаната

ских шахова у Техерану, представља „велику тројку“ највећих ризница света.

Прилагођавање простора, посебне инсталације, осветљење те радови на климатизацији трајали су три године. Драгуљ је ваљало и заштитити и представити у пуном сјају, у витринама на црном баршуну или белој свили.

И под светилкама скривеним од очију посматрача човек се суочио с непоновљивим делима мајстора званог Природа и оног што су урадиле људске руке. Дакле, шетња може да почне.

На глави солитер

Тешко је у једном кратком запису одлучити се за одређене експонате, сваки заслужује бар делић пажње. Неки лепотом, други занимљивом причом. Круна Катарине II или Катарине Велике, свеједно, изазива, чини се, највећу пажњу из простог разлога што се сматра најлепшом и најраскошнијом на Старом континенту. У песнички надахнутим описима многи су је назвали химном брилијаната у веку брилијаната. Није ни чудо јер су је 1762. мајстори украсили са – пет хиљада брилијаната.

Орден Александра Невског, високо руско одликовање

Дијамант „Орлов“, на златном скиптру руских владара, спада у ред највећих на свету – 189,62 карата.

Наравно, нису сви могли да носе круну, ни такву ни другачију, али је ваљало околини показати да не поседују само крунисане главе моћ и богатство.

Седам је магијски број, те није ништа необично што у Историјском салону хладном светлошћу блиста „Седам чуда Дијамантског фонда“, седам драгих каменова. Сваки је прича за себе. Својом занимљивом историјом, мада не само њом, издваја се дијамант „Шах“ од 88 карата (1 карат – 200 mg). Три натписа на избрушеним странама неми су сведок једног бурног времена.

У 16. веку, како гласи први запис, дијамант је

припадао управитељу индијске провинције Ахмаднагар, затим је доспео у власништво Великих могула. На персијски двор стигао је 1739. и ко зна колико би дуго красио тамошњу ризницу да се 11. фебруара 1829. у Техерану није збио догађај трагичан по Русију. Разуларена маса, незадовољна утицајем Петербурга на Персију, напала је руску мисију и убила дипломату и песника Александра Грибоједова, аутора ненадмашне комедије „Невоља од памети“.

Да би се, како-тако, искипио за злочин својих поданика, принцу Хосреву Мирзи било је блиско памети да дијамант „Шах“ поклони цару Ни-

колају I. Смрт је опроштена, бар на царском нивоу. Овај драгуљ смештен је иначе у златни емајл наруквице и представља највећи камен те врсте у свету. А 1676. цар Алексеј је од кинеског великодостојника у Пекингу купио тамноцрвени рубин и уградио га у велику венчану краљевску круну...

Много је прича о краљевским и иним драгуљима овдашње Ризнице. По којном Арсену Лупену (чувеном центлмену-провалнику) би прсти сигурно заиграли и тешко да би одолели искушењу да их се докопају. Јер, чудесима руске примењене уметности 18. и 19. века никад краја.

Не заостају, међутим,

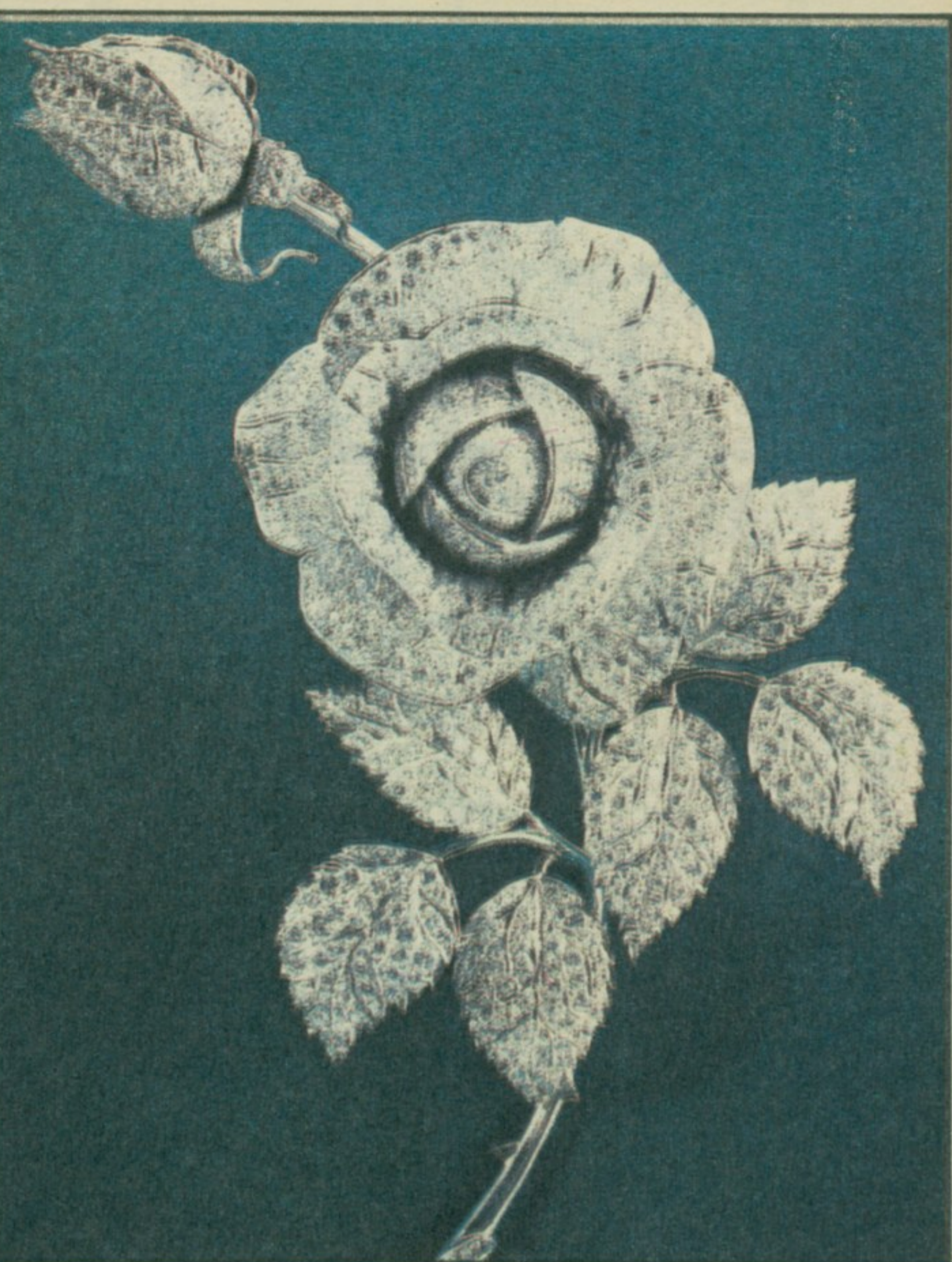
ни данашњи мајстори. Међу првима већ помињани Виктор Николајев и Генadiј Алексахин израдили су и брош „Ружу“

„... Златно класје ражи испреплетано је нежним платинастим бобицама лана. А по њима око две хиљаде брилијаната свакојаким величина. У центру је шупљикав венац са којег блешти солитер, крупан брилијант од 35,5 карата. Дијадема је крхка, готово прозачна, мада је тешка преко пола килограма... Савремени јувелири су је израдили користећи поступак старих мајстора...“

Памет да стане.

П. Милатовић

Дијамант „Шах“, цена за главу Александра Грибоједова

Московски јувелир Виктор Николајев и Генadiј Алексахин израдили су и брош „Ружу“

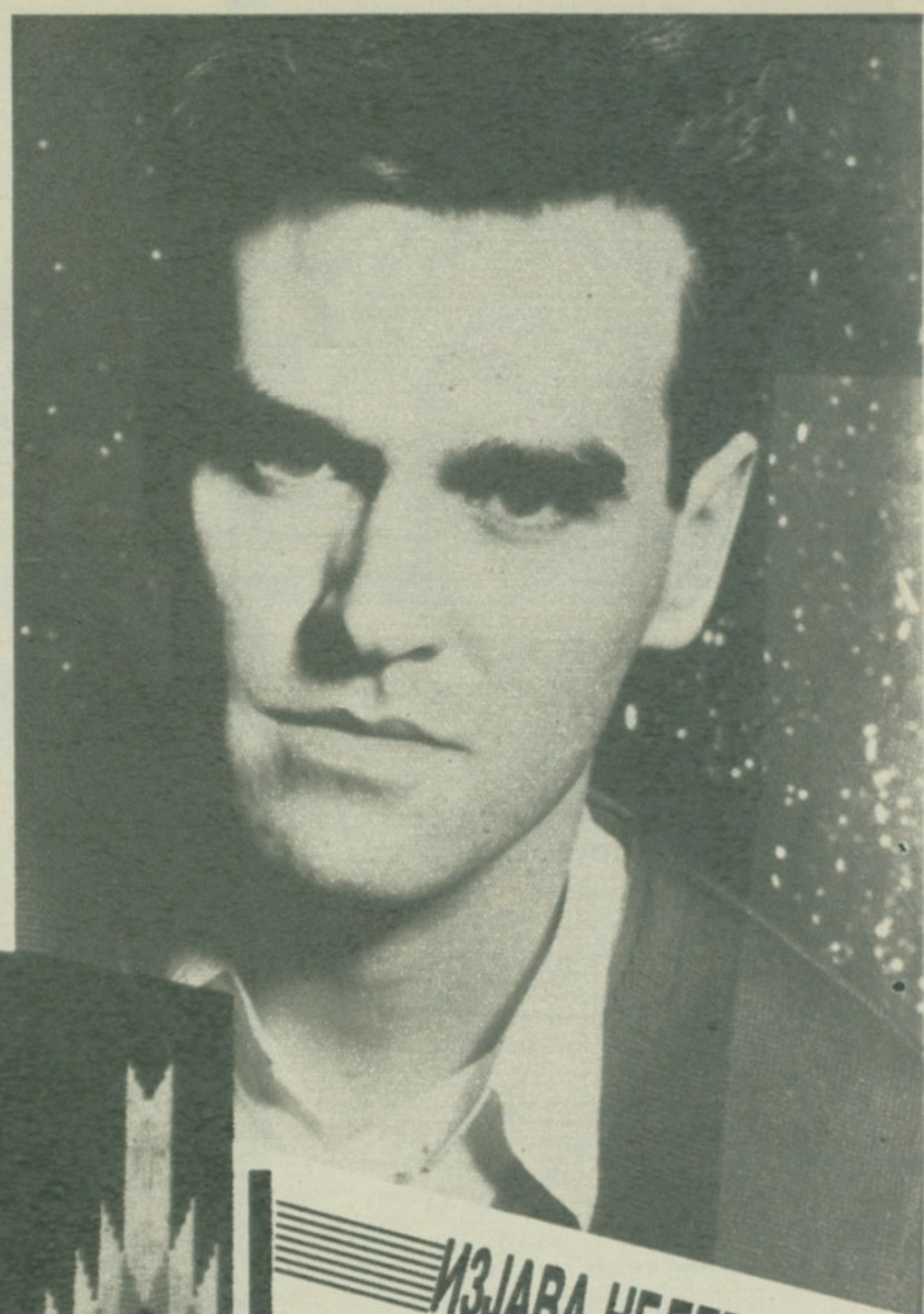
Наруквица с пљоснатим портретним дијамантом дебелим 2,5 mm

ИТХИТХИТ
ХИТХИТ
ИТХИТ
ХИТ

СИМПЛЕ МАЈНДС
(SIMPLE MINDS)

НЕШТО
ПОПУТ
ИСТОРИЈЕ

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

Свестан сам да нисам пре-
више фотогеничан, али не
волим да се намештам и
удешавам за сликање.
Мрзим групна фотографиса-
ња, нарочито она планира-
на. Осећам потребу да мало
нарушим тај устаљени про-
цес. Волео бих да се сли-
кам, рецимо, на некој плажи
и то без ичега на себи.
Мориси, „Смитс“ (Smiths)

НЕДАВНО СЕ И У
НАШИМ
ПРОДАВНИЦАМА
ПОЈАВИО ДВОСТРУКИ
КОНЦЕРТНИ АЛБУМ
„УЖИВО У ГРАДУ
СВЕТЛА“ (LIVE IN THE
CITY OF LIGHT) КОЈИМ
СУ „СИМПЛ МАЈНДС“
ЈОШ ЈЕДНОМ ДОКАЗАЛИ
ДА ЗАСЛУЖУЈУ МЕСТО У
САМОМ СВЕТСКОМ ВРХУ
РОК МУЗИКЕ. ПРЕД
ВАМА ЈЕ КРАТАК
ПРЕГЛЕД ЈЕДНЕ
ИЗУЗЕТНЕ КАРИЈЕРЕ
КРОЗ СЕДАМ
СТУДИЈСКИХ АЛБУМА
КОЛИКО СУ ДО САДА
ОБЈАВИЛИ

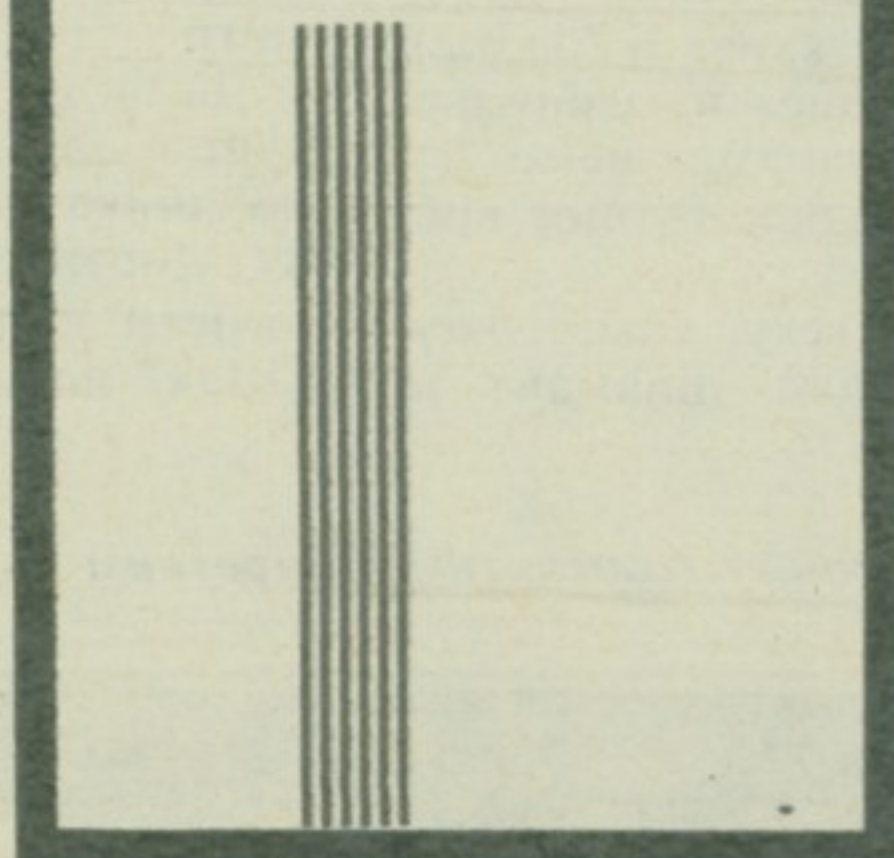
Од својих прапочека у Глазгову (Шкотска) под именом „Џони Енд Д Селф Абјусерс“ (Johnny And The Self Abusers) до највећих стадиона на пет континената каријера групе „Симпл Мајндс“ била је све пре него метеорски брза.

Почетак је у 1978. години када су се окупили: Џим Кер (вокал), Чарли Барчил (гитара), Дерек Форбс (бас), Мик Макнил (клавијатуре) и Брајан Макги (бубњеви); и почели као група заинтересована више за задовољавање својих интереса него за пробој на широко тржиште. Та ситуација се мењала од плоче до плоче, а њихови албуми заиста заслужују да се размотре заједно, пошто заиста чине делове једне чврсте целине. Па, да пођемо редом.

Живот у једном дану (Life In A Day) – април 1979.

Иако објављена под фирмом „Симпл Мајндс“, музички је ова плоча добрим делом везана за, тако рећи, панк звук из времена када се група звала „Џони Енд Д Селф Абјусерс“. Као боље од осталих издвојиле су се само две песме: насловна и „Девојка из Челзија“ („Chelsea Girl“), док су остале више испијавање пулса и сопствених могућности, више покушаји него успеле нумере. Продуцент је био Џон Леки који је претходно сарађивао са групом „Мегазин“ („Magazi-

Џим Кер – поглед у још светлију будућност?

не“) – с којом су „Симпл Мајндс“ у својој почетној фази често поређени. Прве значајније наступе по Енглеској „Симпл Мајндс“ су и имали као предгрупа овом саставу, а средином 1979. су почели са првим самосталним наступима. Већ тада су придобили изузетну наклоност музичких критичара која ће, са мањим осцилацијама, потрајати до данас. Насловна нумера са овог албума чак је постала мањи хит – појавила се при дну топ

листе од сто најпродаванијих синглова у Енглеској, што је, с обзиром на ниво пријемчивости музике коју је група тада свирала, било прилично изненађење за оне који се сматрају стручњацима да проценују шансе за успех.

Од Паве ка правој какофонији – септембар 1979.

Објављена једва пет месеци после првог албума ова плоча је била одличан доказ невероватно брзог напретка групе. Од прве песме плоча доноси драматичну и тамну атмосферу, уз одличне текстове Џима Кера. Очигледан је утицај како шкотске националне музике тако и поднебља. Као изузетне издвојиле су се нумере „Предсказање“ (Premonition) и „Дозивајући те“ (Calling Your Name). За тако младу групу (сви чланови су у време објављивања плоче имали око 19 година) ово је било више него зрело остварење.

Империје и игра (Empires And Dance) – септембар 1980.

Ако је претходна плоча била само најава могућности, онда је „Империје и игра“ корак даље, дакле њихова реализација. Ово је плоча једноставног, разуђеног (али не развученог) и снажног звука. Уместо тада модер-

ОВО НИСТЕ ЗНАЛИ

Вокали и инструментали

Педесетогодишњи тру-бач Херб Алперт (на слици) почетком лета забележио је свој највећи хит за последњих осам година са песмом „Дијаманти“ у којој су певале Џенет Џексон и Лиза Кит. Но, много је занимљивије да је Алперт до данас једини извођач који је био први на америчкој сингл листи са вокалном и инструменталном нумером. Први пут је успео још 1968. године са песмом „Тај момак је заљубљен у тебе“ (That Guy's In Love With You), а други девет година касније са инструменталном композицијом „Успон“ (Rise).

Само је једна група имала инструментални хит у Великој Британији а вокални у САД. То су „Флитвуд Мек“ – инструментална композиција се звала „Албатрос“, а ова друга „Снови“.

*I was caught in the
crossfire of a silent scream
Where one man's
nightmare is another man's
dream*

*Pull the covers up high
and pray for the mornin'
light
Cause you're livin' alone
in the heat of the night*

*Met a man with a message
from the other side
Couldn't take the pressure
- had to leave it behind
He said it's up to you
You can run or you can
fight - (ya that's right)
Better leave it alone in the
heat of the night*

*In the heat of the night
they'll be comin' around
They'll be lookin' for
answers they'll be chasin'
you down
In the heat of the night
(Where you gonna hide
when it all comes down)
(Don't look back don't
ever turn around)*

*Had to pay the piper to
call the tune
Said he'd be back someday
- said he'd be back real
soon
When you're lyin' alone in
the heat of the night*

HEAT OF THE NIGHT

ВРЕЛИНА НОЋИ

Ухваћен у маказе
безгласног крика
Где мора једног је сан
другог
Подигни засторе и моли
се да сване
Јер живиш сам у врелини
ноћи

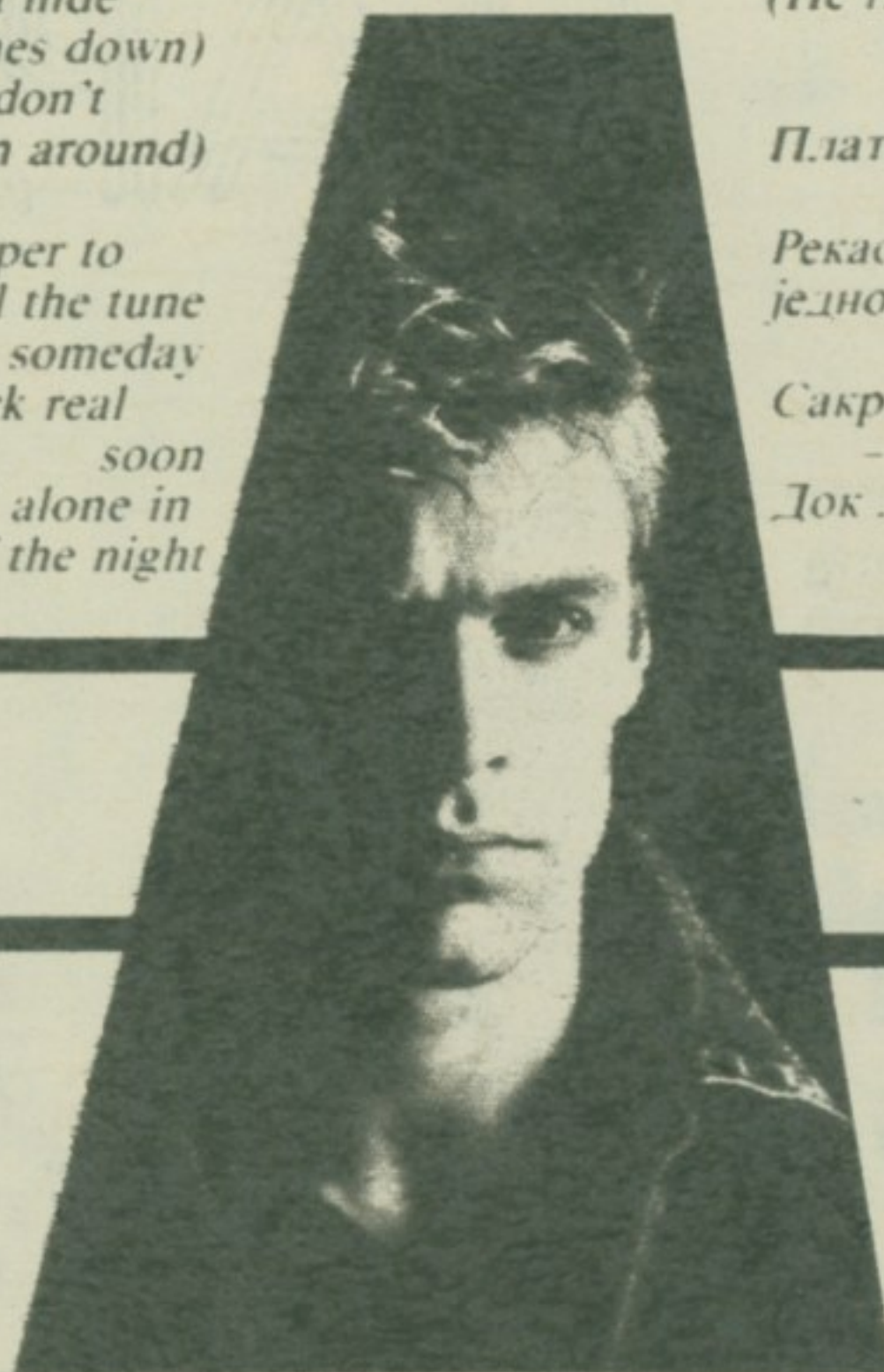
Срео сам човека с
поруком са друге стране
Неподношљив притисак
- морао је да остави за
собом

Рекао је како хоћеш
Можеш да бежиш или да
се бориш (да тако је)
Боље је да то оставиш у
врелини ноћи

У врелини ноћи они ће
те окружити
Тражиће одговоре
прогониће те
У врелини ноћи
(Где ћеш се сакрити кад
се све сруши)
(Не гледај назад никад се
не окрећи)

Платио сам свирачу да
дозове песму
Рекао је вратиће се
једном - рекао је врло
скоро
Сакриј се дубоко у сенку
- знаћеш кад дође час
Док лежиш сам у
врелини ноћи

Тражили
сте
песму

Текст:
Џим Валанс;
Изводи:
Брајан Адамс

ног бездушно електроничарског звука са ове плоче се чуо нов и особен приступ акустичарском свирању, што је била заиста значајна противтежа владајућој моди. За успомену и дуго уживање са ове плоче остале су песме „Путујем“ (I Travel), „Слави“ (Celebrate) и „Кантов биоскоп“ (Kant Kino). Уједно, карактеристика овог албума је и то да он представља тематски исказивања занимања за континентални део Европе. Ово је поред свега један од највиших домета у раду „Симпл Мајндс“.

Синови и одушевљења (Sons And Fascinations), „Позив сестре осећајности“ (Sister Feelings Call) – дупли албум објављен као две одвојене плоче у септембру 1981.

Ово издање је прво које је група оставила за нову диско кућу – „Виртин“ – и са новим продуцентом Стивом Хилицом – бившим гитаристом авангардне групе „Гонг“. Овде су забележене неке од песама које чланови групе и данас највише воле: „Љубавна песма“ (Love Song), „У заносу као у мисији“ (In Trance As Mission) и „Американац“ (The American). Ова последња песма је врло оштар напад Џима Кера на живот у САД што изгледа у најмању руку чудно када се зна колико се група до данас

како звуком тако и у тржишном погледу окренула Америци. Још нешто у прилог Америци. Кев се у међувремену оженио Американком Крисис Хајнд, солисткињом „PRITENDER-SA“. Звук на плочи је, вероватно и заслугом новог продуцента Хилица, мекши и нежнији, али у комерцијалном смислу ово издање (издања?) није групи донело много успеха. Занимљиво је и да је група за потписивање уговора са новом фирмом добила предум од сто хиљада фунти што је 1981. била повелика сума, али и смешна када се пореди са данашњим цифрама које и за много мање талентоване и перспективне достиже милионске износе.

Нови златни сан (New Gold Dream) – септембар 1982.

По многим апсолутно најбољим плоча коју је група снимила до сада и са првим већим хитом – „Обећао сам ти чудо“ (Promised You A Miracle) стигла је до тринаестог места листе синглова. Из групе готово истовремено са појављивањем плоче одлази бубњар Брајан Макги кога замењује Мел Гејнорес.

„Sparkle In The Rain“ – јануар 1984.

Иако практично на прсте могу да се поброје групе које не би волеле да имају овакву плочу на списку својих

радова, може се рећи да је „Искра на киши“ више корак назад него што је тапкање у месту. Захваљујући изузетној концертној репутацији коју је стекла 1983. године група је постала врло популарна и цењена у Европи, Америци и Аустралији. Тиражи плоча су постали заиста велики и „Симпл Мајндс“ су доспели међу ретке извођаче којима једино стадиони пишу мали простор. У таквој ситуацији очекивала се још једна изузетна плоча која би ту позицију и учврстила. На изглед парадоксално, али овај албум је то учинио више по инерцији и утицају звучне форме коју је донео него оним што је најбитније – садржајем. Сингл који је најавио албум на ком је ударна нумера била „Шеталиште поред воде“ (Waterfront) обећавао је много више него што је ЛП донео. Продукција једног од најзначајнијих креатора звука осамдесетих Стива Лиливајта била је функционална и допринела је динамични плоче, али од прилично конвенционалних песама ни он није могао извући много више. Успех је постигнут, али више на технику него на инспирацију.

Једном (Once Upon A Time) – октобар 1985.

После још једне успешне концертне сезоне која је претходила овој плочи басиста Дерек Форбс је напустио групу да би се посветио самос-

талном раду, по свему судећи између осталог и зато што је осећао да група не иде у правцу у ком би требало да се развија. „Једном“ звучи толико амерички и непримено „Симпл Мајндс“ звуку да готово подсећа на лошу имитацију њихових бољих ранијих плоча. Помпезна и претрпана продукција Џими Ловина и Боба Клирмаунтина појела је душу коју је музика Џима Кера и његових другова раније имала. На најбоље тренутке подсећају само две песме: „Све што је рекла“ (All The Things She Said) и „Посвети се“ (Sanctify Yourself). Остале звуче уобичајено.

Уместо краја

„Уживо у граду светла“ представља „Симпл Мајндс“ у правом концертном светлу – ради се о импресиивној групи чији је наступ доведен готово до савршенства, али науштрб људскости и спонтаности у звуку. Техничком савршеношћу вешто се прикривају и слабије песме. Наредни студијски албум биће права прилика да „Симпл Мајндс“ покажу да се на претходна два студијска албума радило само о привременој стваралачкој кризи или пак погрешним проценама материјала. Уколико се то и не деси, тешко да ће било ко моћи да буде дубоко разочаран. Јер, не може се оспорити да су до сада оставили дубок траг у рок музици. А тиражи им, без обзира на све, расту.

Уређује
др Зоран Живковић

ПОСЛЕДЊИ ПАРАДОКС

ЕДВАРД Д. ХОХ

– Баш штета што Ц. К. Честертон никада није написао причу о путовању кроз време – пожали се професор Фордлеј док је вршио последња брижљива подешавања на својој машини са великом стакленом куполом. – Он би сигурно једини разрешио парадокс својствен свим путовањима, било у прошлост или будућност.

Џон Комптос који ће за неколико тренутака постати први такав путник, сем оних на страницама белетристике, завршио је са везивањем каишева на свом специјалном скафандеру.

– Хоћете да кажете да постоји решење? Не сматрате да ћу завршити у двехиљадитој години и

Антологија
мини

SF
приче

мислите да ћу моћи да се вратим са задивљујућим подацима?

Фордлеј тужно затресе главом. – Разуме се да не, мој дечаче. Нисам ти раније рекао, јер нисам желео да те узнемирим, али када крочиш из мог времеплова нећеш се наћи у двехиљадитој години.

– Али... подешен је за ту годину, зар не?

Фордлеј показа према бројчаницима. – Свакако да је подешен на тридесет пет година у будућности, али постоји једна ситница коју су сви који су писали о путовању кроз време до сада предвиђали.

Џон Комптос је изгледао несрећан. – Шта је то, професоре? Мислите да ћу се обрести усред кобалтног рата или нечег сличног?

– Није то посреди. Пре би се могло рећи... па, зашто су сви ти

упита сумњичаво Џон Комптос.

– Тачно – одврати Фордлеј. – А то је, разуме се, немогуће. Стога се путовање кроз време какво је описивано у белетристици неће никада остварити.

– Значи, ви ћете ме затворити у ту луду машину и учинити ме старијим? Само то и ништа више?

– Зар то није довољно, Џоне? Сада ти је двадесет осам година а за који тренутак имаћеш тридесет пет година више. Бићеш шездесет трогодишњак...

– Можете ли одиста да ме вратите назад? Назад на двадесет осам?

Фордлеј се закикота: – Свакако, мој дечаче. Али мораш упамтити све што ти се буде дешавало. Све. Увек постоји могућност да мојим филмским камерама нешто промакне.

Младић уздахну. – Свршимо с

требни. Да, сви су радили. Успело ми је, успело ми је са људским бићем...

Изнад табле се упали зелена светиљка и он приђе тешким челичним вратима. Ово је био тај тренутак, тренутак крајњег тријумфа.

Врата се отворише сасвим лагано, а нејасно обличје Џона Комптоса поче да се назире кроз дим.

– Џоне, Џоне, мој дечаче! Је ли с тобом све у реду?

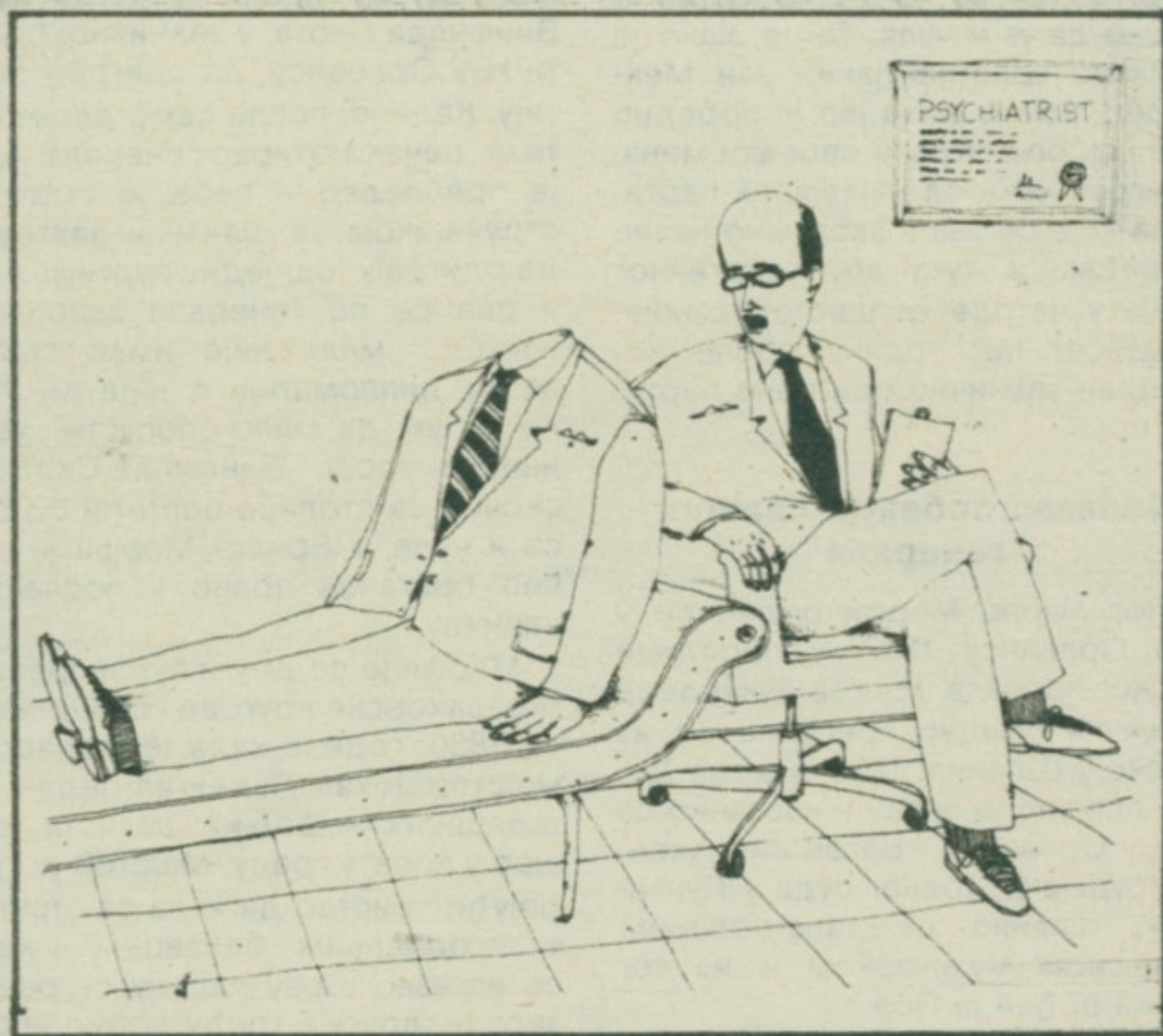
– Није, професоре, одврати му глас из паре који је звучао некако чудно. – Изабрали сте погрешног човека за свој експеримент. Погрешног човека...

– Шта ти се то догодило, Џоне? Дај да ти видим лице!

– Професоре, умро сам у шездесетој... постоји једно место са кога ме чак ни ваша машина није могла вратити. Место ван времена.

SF Занимљивости

На америчком тржишту „софтвера“ одскора су почеле да се појављују нове компјутерске игре направљене према мотивима познатих СФ романа. За сада су најпопуларније компјутерске верзије „Састанка са Рамом“ и „Дине“, а произвођачи планирају да ускоро „преведу“ на језик рачунара читав низ популарних научнофантастичних дела. Иначе, програми се праве истовремено за више врста компјутера, тако да у новим СФ играма има прилике да ужива велики број љубитеља СФ жанра који су уз то и „хакери“.

По мом мишљењу, господине Ферет, ваш недостатак је физички а не духовни.

Још једна „електронска“ новотарија заплускује СФ обале. Тржиште аудио касета одскора је почело да нуди популарна СФ дела у акустичкој верзији. Посреди су својеврсне аудио адаптације знаменитих научнофантастичних романа и прича које читају познати глумци или, ређе, сами аутори. Ове СФ касете нарочито се нуде љубитељима научне фантастике који често путују па не стижу да читају. Сад имају прилике да уз помоћ вокмена најрационалније искористе „празно време“ на путовањима слушајући дела омиљених СФ аутора.

Најновији СФ подухват знаменитог филмског мага Џорџа Лукаса Патак Хауард представљао је, на жалост, прави финансијски фијаско. Критика је готово једнодушно сасекла филм. Публика се, додуше, није много обазирала на то, али је посета биоскопима била знатно мања од оне која се очекивала и која би могла да покрије Лукасова велика продуцентска улагања.

SF КВИЗ

Ево одговора на „тешка“ питања из претходног броја:

1. Јаков Протазанов
2. Филип Хозе Фармер
3. Састанак са Рамом

писци увек претпостављали да је путовање у прошлост или будућност ипак могуће? Сада знамо да смо у стању да... у овој машини... повећамо или смањимо старост неке животиње на веома сличан начин као што би се старост неког путника кроз време променила када би се он приближио светлосној брзини.

– Разуме се, професоре. Чинили смо то са камењем, биљкама, па чак и са мишевима...

Фордлеј се насмеши. – Другим речима, све што уђе у машину претрпи одређен утицај. Али нико раније није схватио да само материјал који се налази у времеплову може постати старији или млађи. Када изиђеш, ти ћеш бити старији, али свет ће и даље бити исти.

– Хоћете да кажете да је једини начин да доспемо у двехиљадиту годину да саградимо довољно велик времеплов који ће бити у стању да обухвати целу Земљу? –

тим. Цела ова ствар некако ме је разочарала сада када знам да нећу завршити у двехиљадитој.

– Уђи унутра – рече тихо Фордлеј – и срећно.

– Хвала. Тешка врата затворише се за њим и истог часа кондензована водена пара стаде да замагљује стаклену куполу.

Професор Фордлеј оде до контролног бројчаника и изврши проверу. Да, тридесет пет година у будућност... Не у будућност света, већ само у будућност Џона Комптоса...

Велика машина се мало затресла као да уздише због утовареног људског бића. Било је потребно готово десет минута пре но што је бројчаник показао ознаку за тридесет пет година. Фордлеј окрену бројчанике за враћање уназад.

Док је чекао да се путник кроз време врати, он провери камере, бројчанике и стотине помоћних уређаја који су били преко по-

ЈЕДИНИ НЕПОБЕДИВИ

БЛЕСНУО ЈЕ КАО ТРИНАЕСТОГОДИШЊАК, ЗА ТРЕН ОСВОЈИО СВЕТ, ИГРАО САМО ЈЕДНУ ДЕЦЕНИЈУ И ПОВУКАО СЕ. ЊЕГОВ ГЕНИЈЕ И НАЧИН НА КОЈИ ЈЕ ЗАВРШИО ЈОШ ЗБУЊУЈУ ИСТОРИЧАРЕ ОВЕ ДРЕВНЕ ИГРЕ.

Чак и Руси, нација за коју се каже да је „измислила“ шах, сматрају да су најбољи играчи свих времена била два Американца: у овом веку Боби Фишер, који је и данас легенда, а у прошлом Пол Морфи, за кога шира јавност тешко да је и чула. Он је, како је написао Шкотланђанин Јан Мекдирер, понос шаха јер је победио све најбоље играче свог времена, одиграо неке од најлепших партија за које се зна и заслужио назив највећег, а туга због трагичног краја у четрдесет шестој години, двадесет пет година после последње званично одигране партије.

Балавац побеђује славног генерала

Пол Чарлс Морфи родио се у Њу Орлеансу 1837. у породици ирског порекла. Његов чукундеда, коњички официр, преселио се из Ирске у Шпанију 1753, а деда Диего прешао је океан и настанио се у Њу Орлеансу. Његов син Алонсо, судија Врховног суда у Луизијани, оженио се талентованом шпанском музичарком и из тог брака рођен је Пол.

Дечак је одрастао у луксузној кући у Краљевској улици у француској четврти града, у атмосфери очевих правних наука, мајчине музике, књижевности и одабраног друштва.

Шах га је опчинио још док је био основац. Задивљено је пратио како његови отац и стриц Ернест, обојица страствени играчи, проводе сате над шаховском таблом и изненадио их када је, једном, замолио да и он покуша макар мало

да игра. Његов таленат тада је први пут засијао: победио је и оца и стрица и стриц га је одвео у Шаховски клуб Њу Орлеанса да га поносно „прикаже“.

Пол је имао само девет година када је сео преко пута генерала Винфилда Скота, у званичној посети Њу Орлеансу, да одиграју партију. Када је, после само десет потеза, дечак матирао генерала, овај је пребледео – себе је сматрао стручњаком за шах – и захтевао да одиграју још једну партију. Али, и она се по генерала завршила погубно, мали није имао смисла за дипломатију и није му пало на ум да мало „пусти“ уваженом госту. Винфилд Скот је скочио са столице цептећи од беса и чуда, а Ернест Морфи је одвео брата на право у послатичарницу.

Морфи је по други пут запрепастити шаховске кругове Њу Орлеанса 1850. године када је мађарски мајстор Јохан Левентал, један од тадашњих најбољих шахиста, дошао у посету граду. Мајстор је гунђајући пристао да игра са „тринаестогодишњим балавцем“, како се изразио. Прву партију су ремизирали, другу и трећу добио је балавац. Левентал се потом жалио на назеб и „несносну“ климу у Њу Орлеансу.

Слепа симултанка на осам табли

Пол је био и сјајан ученик и студент и пре двадесете дипломирао је право са највишим оценама. Како, по закону, пре пунолетства, односно навршене двадесет једне године, није могао да се бави

правом, стриц га је наговорио да своје шаховско умеће прикаже и ван Њу Орлеанса.

Да би то постигао, Ернест Морфи је преко шаховских клубова и штампе позвао сваког америчког шахисту да се бори са Полом. И – ниједан шахиста није прихватио изазов!

Пошто план није успео, стриц је саветовао Полу да учествује на такзваном Националном шаховском конгресу који се одржавао у Њујорку крајем 1857. године. Пол Морфи је победио све играче на Конгресу, у ствари првом шаховском турниру у Сједињеним Америчким Државама, чији је циљ био да окупи и организује америчке шахисте.

Године 1858. Морфи је отпутовао у Енглеску и Француску и тамо надиграо најбоље Европљане: Јохана Левентала (по други пут), Огистиса Монгредигена, Данијела Харвица и званично најбољег Адолфа Андерсена, победника Првог међународног шаховског турнира у историји. И не само да их је надиграо већ није изгубио ни једну једину партију!

Тако је као ураган протутњао Европом. Само, није успео да се састане са познатим Енглецом Стоунтоном, организатором оног историјског Првог међународног шаховског турнира 1851. у Лондону. Мистер Стоунтон је одбио да игра са Морфијем изговарајући се „другим неодложним пословима“. Сви шахисти су знали да се уплашио пораза од двадесет једногодишњег младића кога нико, откако је као дете заиграо шах, никада није победио.

Морфијев шаховски геније био је невероватан, а начин на који је играо још невероватнији. Седео је мирно као бубица, љубазно се смешкао и најсложеније потезе вукао без икаквог напора. Ни за један потез никада није утрошио више од минут-два размишљања док су се други мајстори често сатима презнојавали.

У то време играње наслепом било је веома популарно, па је и Морфи, у паузама мечева у Паризу, одржао неколико таквих егзибиција пред одушевљеном публиком. Да би људима у дворани приредио што лепше уживање, Пол Морфи је наслепом, не бацајући ни погледа на таблу, симултано одиграо осам партија од којих је две ремизирао, а шест добио. Ово је изазвало праву сензацију.

Ја сам адвокат, не шахиста!

Морфи се, пошто је освојио Европу, с једне стране океана испраћен, а с друге дочекан као херој, вратио кући и запањено се када је у продавницама и на људима угледао „морфи шешире“, „морфи цигаре“ и остало чиме се служио или сблацио. То је значило да је постао звезда. Али, у том тренутку на то није обратио нарочиту пажњу.

Када је, после завршетка америчког грађанског рата, Морфи коначно 1864. године отворио адвокатску канцеларију, што му је одувек била жеља, изненадио се што нема клијената. Није му било потребно много времена да се сети о чему се ради.

„Људи, и они најпааметнији, виде у мени само шахисту неспособног“

ШТА ЈЕ, ЗАПРАВО, УПАЛА МИШИЋА?

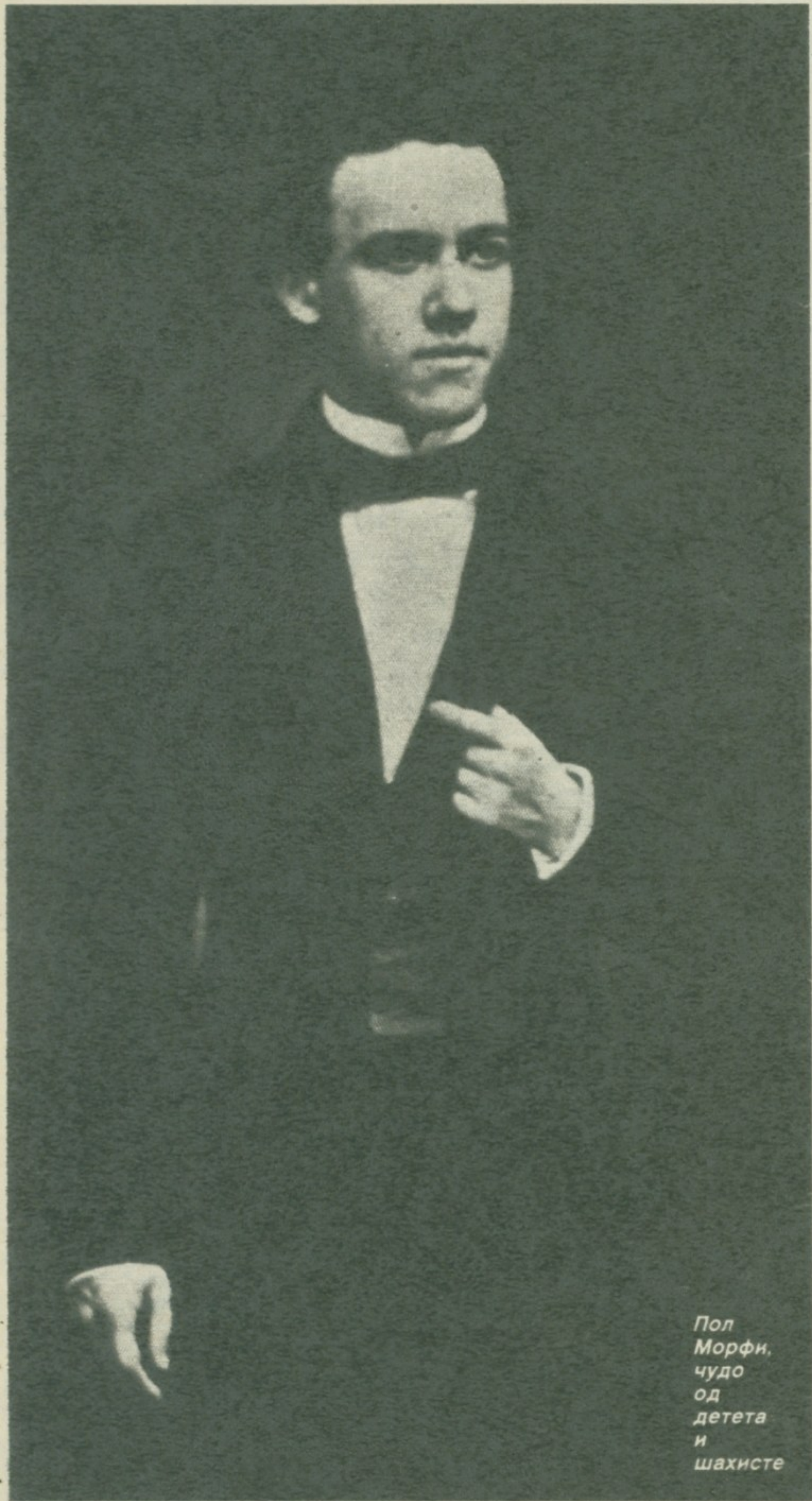
Донедавно се веровало да типични болови при упали мишића настају због поремећаја у размени материја у организму, при чему се образује млечна киселина. Мислило се да се млечна киселина кристализује у мишићним ћелијама, због чега, при оптерећењу мишића, настају болови.

Данас се зна да овај бол не потиче од млечне киселине, јер се она одмах разлаже у мускулатури. Узроци болова су, по мишљењу научника, мала оштећења мишићних влакана. Ова оштећења настају због тога што је код нетренираних људи координација појединих мишића или групе мишића слаба или је нема.

На електронском микроскопу јасно се виде прекинути снопови мишићних влакана. Међутим, ни то не би било болно да на местима оштећења не настају едеми (сакупљање течности) и грчења који узрокују бол.

Процес опоравка може да се убрза масажом, истезањем повређених група мишића и лаким оптерећењем.

Пол
Морфи,
чудо
од
детета
и
шахисте

за било шта друго!", жалио се пријатељима. „Такмичења ме више уопште не занимају, ја сам адвокат, шах ми је увек био и увек ће ми бити само разонода. Хоћу да будем адвокат јер то одлично знам и волим да радим“.

Није вредело, шаховска слава, до које му није било ни најмање стало, није дозволила да постане адвокат. Из коже звезде тешко се искаче. Морао је да затараби адвокатску канцеларију и врати се у родитељску кућу у Краљевској улици где је живео разочарано али удобно захваљујући породичном богатству и наслеђу.

А да је живео касније?

Неколико година касније пријатељи, рођаци и суседи приметили су да се Пол Морфи најблаже речено необично понаша: непрекид-

но гласно разговара сам са собом, чак и на улици где пролазницима нашироко распреда једну те исту причу о некаквом свом наследишту. Затим је оболео од маније гоњења и чак је повео судски спор против „прогонитеља“.

До душевне болнице ипак није стигао јер је умро од капи 10. јуна 1884. године. И, мада је своју последњу озбиљну шаховску партију одиграо двадесет пет година раније, ожалили су га љубитељи шаха широм света.

Остало је једно занимљиво питање на које није могуће одговорити: да је Пол Морфи живео у 20. веку, да ли би тукао сјајне играче који су се тада појавили: од Капабланке, Алехина и Ботвиника, до Таља, Боба Фишера, Карпова, Каспарова?

Они су губили партије, он никада.

Б. Д.

ЕНИМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

ОСМОСМЕРКА

У мрежи осмосмерке треба да пронађете називе наших градова из наведеног пописа. Речи се читају у свих осам смерова, а на крају када пронађете и прертате све речи, остаће вам седам неискоришћених слова која читана редом дају назив још једног нашег града.

БЕОГРАД, БЛЕД, БОР, БУЈЕ, ДЕБАР, ДОБОЈ, ЗАГРЕБ, ЗАДАР, ЗЕНИЦА, КОТОР, КРАГУЈЕВАЦ, НОВИ САД, ОМИШ, ПАРАТИН, ПРИЗРЕН, ПУЛА, РИЈЕКА, РУМА, САРАЈЕВО, СЕЊ, СИСАК, СМЕДЕРЕВО, ТИТОГРАД, ТРОГИР, ТРСТЕНИК, ЦЕЉЕ, ШАБАЦ.

Ш Р О Т О К
А И М А Р И
Б Р М А И Н
А А Г О Е Е
Ц У В Р С Т

Б П Б У Ј Е И Ј Е З А Т С
Д А У Л О Н Е Р И Р Д И Р
А Р К Л Е В Е Р А Р А Т Т
Р А А З А Д П Ј И Д С О Р
Г Ћ С Ц Е Љ Е Ј О Е И Г О
О И И М Б В Е Р Њ Б В Р Г
Е Н С О О К Р У М А О А И
Б Е Р Г А З А Д А Р Н Д Р

ЧАУРА

Много има зелених ливада,
покрај дивног Андрићевог града.
Површине те зелене
инспиришу стално мене.

Чаура је таква врста загонетке код које најпре треба решити прву (дужу) реч, а затим од ње одузети прво и последње слово и тако добити другу тражену реч. На пример: С-ЛАТИН-А, ЛАТИН; Б-РЕВИЈА-Р, РЕВИЈА... Поред ове, да је назовемо нормалне, чауре постоје и друге врсте загонетки изведене из ње.

Двострука чаура

Код ове врсте у најдужу реч је учаурена друга, а у ову трећа – најкраћа. Нпр: З-ГЛАВА-К, Г-ЛАВ-А, ЛАВ.

Палиндромна чаура или учаурени палиндром

Овде се прво нађе тражена реч, па кад се од ње одузму прво и последње слово, друга реч се добија читањем здесна улево. В-РАТИЛ-О, ЛИТАР: Р-АМИЗ-А, ЗИМА.

Анаграмна чаура или учаурени анаграм

Ова се загонетка среће нешто чешће од претходних. Код ње се после одбацивања крајњих слова прве речи преостала слова анаграмирају (промешају) па се добије друга тражена реч. К-ВАДРА-Т, ДРАВА.

Сад пређимо на решавање задате чауре: прва обележена реч је: града. Добро знамо који је Андрићев родни град. Друга обележена реч је површине. Значи, решење је: Т-РАВНИ-К, РАВНИ.

Измињавамо се онима који су ово све знали па су им ова објашњења била мало досадна, али већина није. Зар не?

НАРОДНЕ ЗАГОНЕТКЕ И ПИТАЛИЦЕ (ПО ВУКУ)

- Бије те повоздан, а не видиш га.
- Паде бисер у село, село бисер позоба.
- Душе нема, а миче се, срца нема, у њем куца, ногу нема – људе служи.

АНАГРАМ У СТИХУ

За глизавца зна и дете,
да не лети одвајкада.
Ал' се људи свега сете:
скупе слова па изнова.
У том трену к'о из ада
на гмаза се свали сила
поста инсект лепих крила.

РЕШЕЊА НА СТРАНАМА МАЛЕ ПОШТЕ

ГОСТУЈЕ У
ЛАВЉОЈ
ДРЖАВИЗастрашујући
трио:
Брандо,
Ожиљак
и Мкубва

КРАТКА СРПЕТНА НАЈЈАЧЕГА

Ово је прича о чопору Мити-Мбили. Његово дивље краљевство је један предео Африке где готово све изгледа онако како је изгледало последњих неколико хиљада година: никакве цивилизације, једва нешто мало људи, милиони газела, зебри, гнуа, антилопа, жирафа. Стотине леопарда, гепарда, дивљих паса, хијена и – наравно – чопора лавова. Чопор Мити-Мбили је један од њих.

Зебре и газеле хране се травом саване, а грабежљиве животиње месом, костима, утробом зебри и газела. Ма колико да је нека животиња велика и снажна – све оне на крају заврше у стомацима хијена и лешинара којима је природа наменила улогу великих чистача.

Јаки у заједници

Од севера према југу територија лављег чопора Мити-Мбили дуга је десетак километара, од истока према западу око четири. Ту припада и део велике мочваре.

Свуда унаоколо живе други лављи чопори. Заједно сачињавају резерват, Масаи-Мара, велики животињски рај на југу Кеније, на површини већој од 1.000 квадратних километара. Настао је пре двадесетак година, одлуком кенијске владе. Танзанија је његова јужна граница, на западу се простире језеро Викторија. Жила куцавица овог резервата је река Мара.

Амерички зоолог Брајен Џекмен, коме дугујемо овај извештај, помно је пратио судбину свих чланова чопора Мити-Мбили и дао им „лична имена“.

НАЈЈАЧЕГА

Црна грива, леп и снажан лав, годинама је био неоспорни вођа чопора. Његова огромна глава украшена бујном гривом деловала је задивљујуће. У чопору су још била два одрасла мужјака, Мкубва и Старац, лавице Стара девојка, Млада девојка, Лепотица и Сенка, као и десетак младих лавова, неки већ у трећој години живота, њих седамнаест. У том саставу чопор је личио на тврђаву кадру да се одупре свим уљезима – углавном младим нежењама које су кретале у потрагу за новом територијом и младим лавицама.

Нису узајамна љубав и приврженост разлог што се чопор држи на окупу, у питању је пре свега, проблем исхране. Живљење у чопору само појачава ионако велику снагу ових животиња.

Људи из логора повремено су виђали Црну гриву у близини мочваре како пуног трбуха после успешног лова претходне ноћи спава под једном сеновитом смоквом. Чак и дремљиви лав убрзавао им је пулс. Испод глатке жуте коже поигравали су снажни мишићи.

Брза смрт је уобичајена у савани. Жирафе умиру. Зебре умиру. Лавови умиру – природа не признаје фаворите. И Црну гриву је ошинуло – као из ведре неба. Стајао је поред мочваре кад се у близини зауставио аутомобил. Један човек је изашао и почео да му се

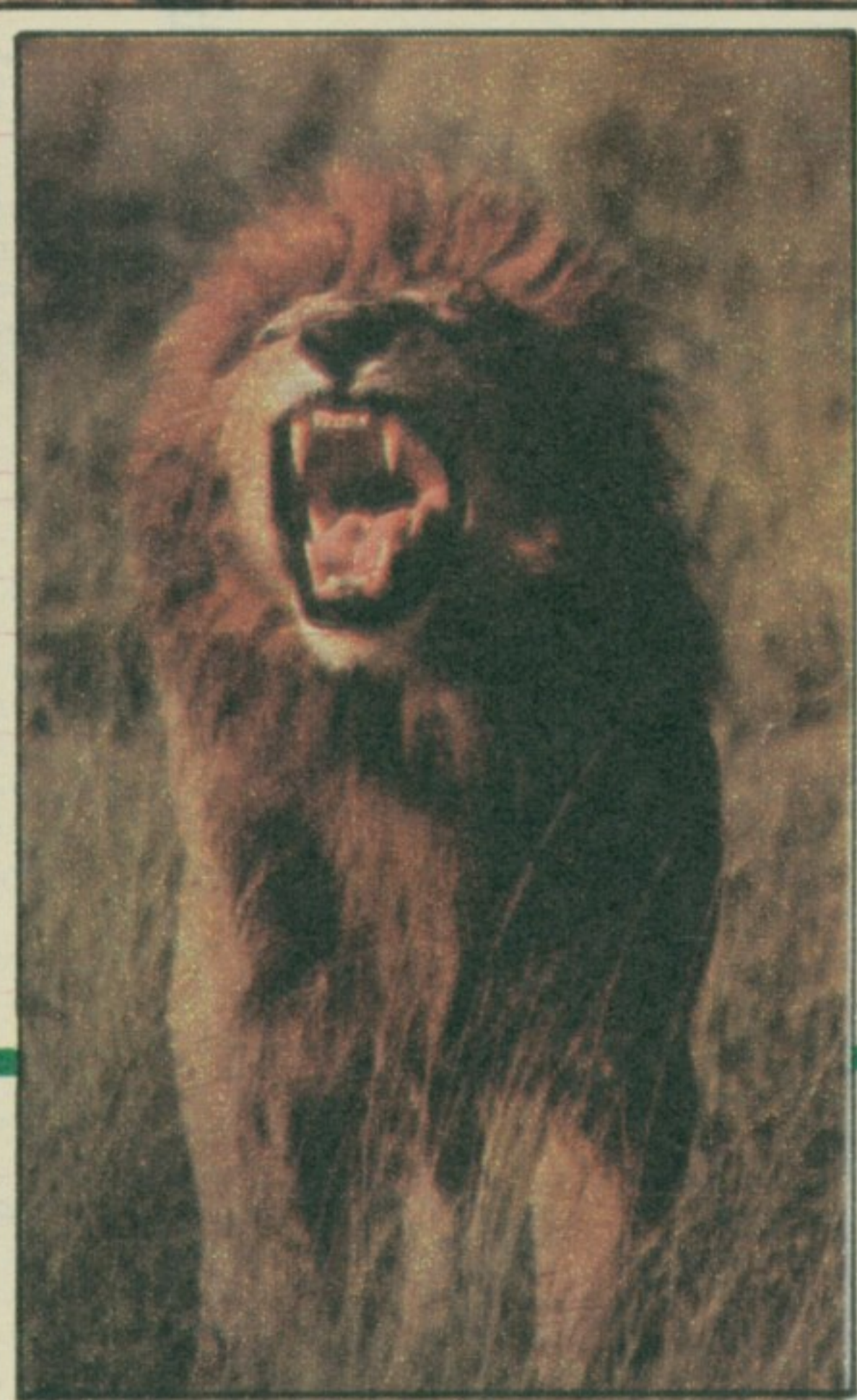
приближава. Лав се приљубио уз тло. Сваки мишић био је затегнут, ноге спремне на скок да би се муњевито бацио на непријатеља – или побегао. Црна грива је испустила дубок, отегнут звук упозорења. Онда га је погодила кугла од 20 грама.

Лавице нису испољавале тугу него све већу нервозу и несигурност. Осетиле су: смрт Црне гриве представљала је опасну претњу за опстанак чопора. Мкубва, број два, није био погодан за улогу вође чопора. Мада већ крупан и снажан, својим дивљим и са-

Кратка
владавина
наследника:
кад је
изгубио
око
у борби,
Старац
се
повукао
у осаму.

**ЈЕДНА ЕКИПА
ПРИРОДЊАКА ЧЕТИРИ
ГОДИНЕ ЈЕ ПРОУЧАВАЛА
ЧОПОР ЛАВОВА НА ЈУГУ
АФРИКЕ. НАЈВАЖНИЈИ
РЕЗУЛТАТ: МОЋНИ „КРАЉ
ЖИВОТИЊА“ ЈЕ У ВЕЋОЈ
ЖИВОТНОЈ ОПАСНОСТИ
НЕГО ЊЕГОВЕ МОГУЋЕ
ЖРТВЕ**

моживим понашањем овај четворогодишњак није уливао поверење лавицама.

Нарочито је Сенка плашљиво избегавала његово присуство отако је Мкубва једном изашао из шипрага држећи у крвавој губици њено младунче. Продрмао је мало тело као пацова, а онда га, после неколико корака, испустио и легао испод дрвета да спава. Друго Сенкино новорођенче убио је на сличан начин – кратак, брз ујед у потиљак.

Нису иза тога стајали суровост и жеља за убијањем него само природни закони. Инстинкт је говорио Мкубви: због губитка младунчета Сенка ће поново бити спремна за парење, на шта би он иначе морао да чека две године. Млади лавови његовог узраста имају само један циљ: добити што већи број сопствених потомака што је могуће брже. То повећава шансу да се освоји власт над чопором.

И заиста, Сенка је убрзо почела да се пари али, упркос Мкубвиним плановима, са Старцем, и донела на свет младунче.

После смрти снажног вође Црне гриве остао је још само Старцац као заштита граница и чопора. Ожиљци су на лавовима отприлике као годови на стаблу. Што је животиња старија, утолико има већи број ожиљака. То је нарочито важило за Старца. Многе борбе које је издржао оставиле су дубоке трагове по читавом телу. Главу је држао погнуту, као под теретом година, али још је био снажан лав пун живота.

Трагови канџи које човек налази на тлу где лавови живе представљају јасне знаке упозорења. „Стани! Овде је граница!“ и „Овако су оштре моје канџе“. Ту су и опоме-

**Негостољубив
дочек
лавица:
Лепотица,
Млада
девојка
и Сенка
бране свој
плен од два
мушјака из
туђег чопора.**

**Брандо
– победник
у двобоју
за
превласт**

не у виду мириса (урин помешан са мошусном излучевином) који одбија лавове изван територије.

Крвави трагови бекства

С друге стране налази се неутрална територија, ничија земља. Стратегија која иза тога стоји: избећи бесмислене, убилачке ратове између суседних чопора. Али, такво регулисање границе није вечито. Глад, све већа сексуална напетост младих нежења номада и слабљење неког чопора могу да их избришу.

Управо то се десило кад је Мкубва променио страну и на јужном делу ничије земље придружио се двојци младих самотњака – Ожиљку и Бранду. Представљали су застрашујући трио: сваки од њих био је млад, махнит и неуморан – и, пре свега, без ла-вице. Њихова раздражљивост

још више се повећала кад је у том крају почело да понестaje дивљачи за исхрану, док је дубље у савани, у Мити-Мбили земљи, било зебри, буфала и других животиња које су ту долазиле на појило. Једне мркле ноћи они су се усудили да приђу сасвим близу границе, а затим, опрезно, и да је пређу.

У два маха стари лав је наишао на непожељне трагове. Чуо је рик уљеза, али се није потрудио да крене у потеру. Већ му је недостајало неколико секунди. Били су тупи и жути. Његови очњаџи – некада његово најопасније оружје. Још горе од тога било је његово психичко стање: отако је Црна грива настрадала, Старцац се осећао све несигурније.

Ипак, одлучујућа борба била је само питање времена. Случај је хтео да Брандо буде изазивач. Лежао је поред неке локве и гасио жеђ кад је Старцац наишао

преко брежуљка. Брандо је скочио али је остао као укопан, немоћан да одлучи шта би сада требало да уради – да побегне или нападне.

Само за делић секунда прекасно одлучио је да бежи. Старчева шапа болно га је погодила у слабину. Шта је могао него да му узврати. Два снажна тела комешала су се у облаку прашине...

Паничан страх дао је Бранду нову снагу. Извио се у страну и пуном снагом ударио шапом Старца по левом оку. Потекла је крв. Неиздржив бол онемогућио је вођу чопора да се даље бори.

Пре него што је Брандо успео да зада други ударац, противник се већ удаљио. Застао је тек после пет километара, кад је стигао до реке Маре. Крвави трагови на путањи бекства означавали су његов пораз и крај његове кратке владавине над Мити-Мбили чопором.

Породични односи

Брандо, Ожиљак и Мкубва – нови краљеви Мити-Мбилија – ваљали су се у мочвари, имали довољно плена, али једно нису постигли: симпатије уздржаних, плашљивих лавица. Оне су живеле и ловиле по страни од непожељних номада, далеко у источном делу краљевства.

Само је Брандо успео да после неког времена освоји Младу девојку. Њихов медени месец потрајао је свега неколико дана. После краткотрајне спремности за љубав лавица је постајала мрзовољна и нељубазна кад јој се Брандо приближи. Једног јутра је нестала. Мити-Мбилију све је остало као што је раније било – тројица нежења без лавица, три лавице и њихови младунци без заштите мужјака.

Језгро једног чопора увек сачињава група лавица које су у међусобном сродству: мајке, кћерке, сестре, сестричине, тетке. Све су оне дошле на свет и одгајане у истом чопору. Лавице чак коте своје младунце на истом месту на коме су и саме угледале светлост дана. Тако чопор добија своју породичну историју која истрајава током неколико генерација – док не дође до драматичних промена у прерасподели територије.

Према људским мерилима, животни век лавова у дивљини застрашујуће је кратак. Њихове године могу да се мере према смењивању годишњих доба, великим кишма и сеоби огромних стада гнуа која крећу из Серенгетија, неких 500 километара јужније, према северу, у потрази за богатијом испашом. Ретко када неки лав доживи више од дванаестак таквих сеоба.

Најбољи пример за то су лавови из Мити-Мбили чопора. После смрти Црне гриве и протеривања Старца удружена тројка – Ожиљак, Брандо и Мкубва – владала је неколико година јужним делом територије. Онда су их протерали млади, снажни изазивачи који су са лавицама Лепотицом и Младом девојком одгајали ново потомство и наставили традицију чопора. Тако ће свакако остати све док у резервату Масаи-Маре буде дивљих лавова.

Г. В.

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а и в. д. главног и одговорног уредника
„Политикиног забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љилана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Божана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванна Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрнгогић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштањски факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 250 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 3.012 динара, полугодишња 6.024 динара, годишња 12.048 динара

ПРЕТПЛАТА

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 6.024 динара, полугодишња 12.048 динара, годишња 24.096 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО
У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 74.-
ШВЕДСКА	Шкр. 258.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 246.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 60.-

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM) штампана ствар, штампање; по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа и листова.

Из Кикинде за Риплија

Недавно је с татом Слободаном у нашу редакцију дошла деветогодишња Дубравка Вукобрат, ученица трећег разреда ОШ „Ђура Јакшић“ у Кикинди и донела нам заиста необичан поклон: ову трешњу која личи на паче, зеку или Штрумфа, зависно из којег угла се посматра. Дубравка је тамноцрвени плод нашла у башти баке Терезе, где рађају и кајсије, рибизле, брескве, шљиве, јабуке, мушмуле... – Из Кикинде сам у Београд дошла само да у мој Забавник донесем ову трешњу, да се види да и код нас има занимљивости за „Веровали или не“ чувеног Риплија – с поносом каже Дубравка.

Гошћу и њеног тату почастили смо соком, а они нас свежим трешњама. Пошто је разгледала редакцију и сазнала како настаје њен омиљени лист, Дубравка нам је рекла и следеће:

– У мојој породици Забавник читају сви. Најдуже, од првог броја.

чита га деда Сава, који га је куповао и читао још мојој мами Љубици кад је она била девојчица. Наравно, Забавник не пропуштају ни бака Тереза ни моји родитељи. Ту љубав према овом листу наследила сам и ја. Ето, и моја мачка зове се Цица, по „Цицином кутку“, мени најдражој рубрици. За мене је петак заиста

изузетак, јер тог дана у киоску угледам нови Забавник.

Заузврат, бистроокој и речитој Дубравки испричали смо неколико мање познатих занимљивости о трешњи.

У Јапану, земљи древних веровања, неговања лепоте и бриге о традицији, трешња је свето дрво. Њен цвет је симбол чистоте и среће: на јапанским свадбама обичан чај се замењује чајем од трешњиног цвета да би младенци увек били срећни. У овој земљи трешња цвета у време пролетње равнодневнице: ти дани славе се у целом Јапану, јер обилан трешњин бехар наговештава и добру жетву пиринча.

Вековима је трешњин цвет примамљив мотив за јапанске сликаре и песнике: нежан и краткотрајан, он је и знамење пролазности живота и идеалне смрти. Зато је један стари јапански песник надахнуто уздахнуо: „О трешњев цвет, како си сличан животу...“, а Мотоори Норинага, који је умро почетком прошлог века, испевао је и следеће стихове у част трешње и њеног цвета:

„Упитају ли ме
Да одредим дух Јапана,
Рекао бих Цвет планинске Трешње
Што шири мирис под јутарњим сунцем.“

Симболично значење има и плод трешње: он предочава ратнички позив јапанских самураја. Корице њихових мачева биле су украшене такође трешњама.

Пишем ти од досаде

Тренутно је хладно, „Ђаволи“ воле „њу“, а ја се досађујем уз полупокварени транзистор, па пошто немам паметнијег посла, одлучих да ти се јавим. У Бањалуци дува прохладно сунашце и пирка ветрић: Температура је нешто изнад 293° Двдесети дан мог летњег распуста дубоко је загазио у 16 h. Све у свему, све је као и обично. Можда ћеш узети у обзир моје мудре и оштроумне опаске, јер имам неколико веома озбиљних замерки. Као прво, шта ти би да укинеш рубрике „Није-него“, „За читање наглас“, „Позив на мозгање“. Све су оне сјајне. И мислим да није требало брисати онај квиз са последње стране због некаквих глупавих мини-стрипова.

Без везе! За похвалу је „мини антологија СФ приче“. Покушај да убациш „у себе“ боље и квалитетније стрипове. Затим да у Цицином кутку објавиш једну малу слатку папирна-ту луткицу. Зар не мислиш да је дошло време за један велики литерарни конкурс? Не мора да буде наградни, али је пожељно! И немој да изабереш неку глупу тему. Труди се да буде добро смишљена и занимљива. Хоћу да проверим колико сам напредовала. Уопште, Забавник би могао да буде много бољи, квалитетнији, уређенији, смишљенији. Зар не мислиш? Е, па потруди се! Много те воли

Гога,
Бањалука

И без посебно отвореног литерарног конкурса читаоци могу да

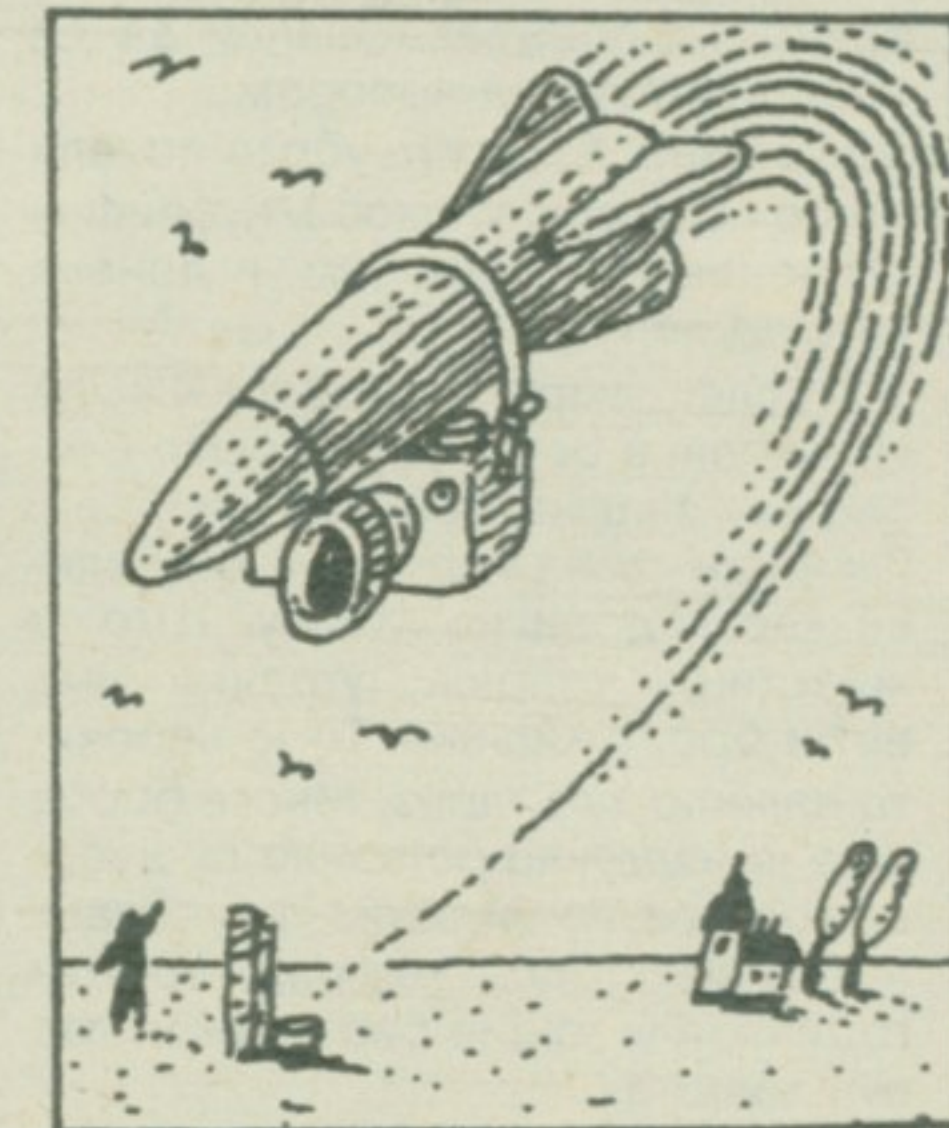
нам пишу. Можда ти, Гого, имаш неку сјајну причу за рубрику „Живот пише драме“, а? А што се тиче труда, па – трудимо се.

Само за читање

У Броју 1851 у рубрици „Новости“ објавили сте текст о минијатурној ракети која лако узлети и може да прави снимке. Занима ме где бих могао да купим ту ракету.

Томас Пирих,
Прегљев трг 5,
65220 Толмин

Трудимо се да све новотарије из света стигну и у Забавник, на

жалост, о њима можемо само да пишемо. Већина тих ствари не може да се нађе на нашем тржишту, па ни та минијатурна ракета.

Где је ТВ Загреб?

На коју адресу могу писати Телевизији Загреб?

Верна читатељка из Славонског Брода

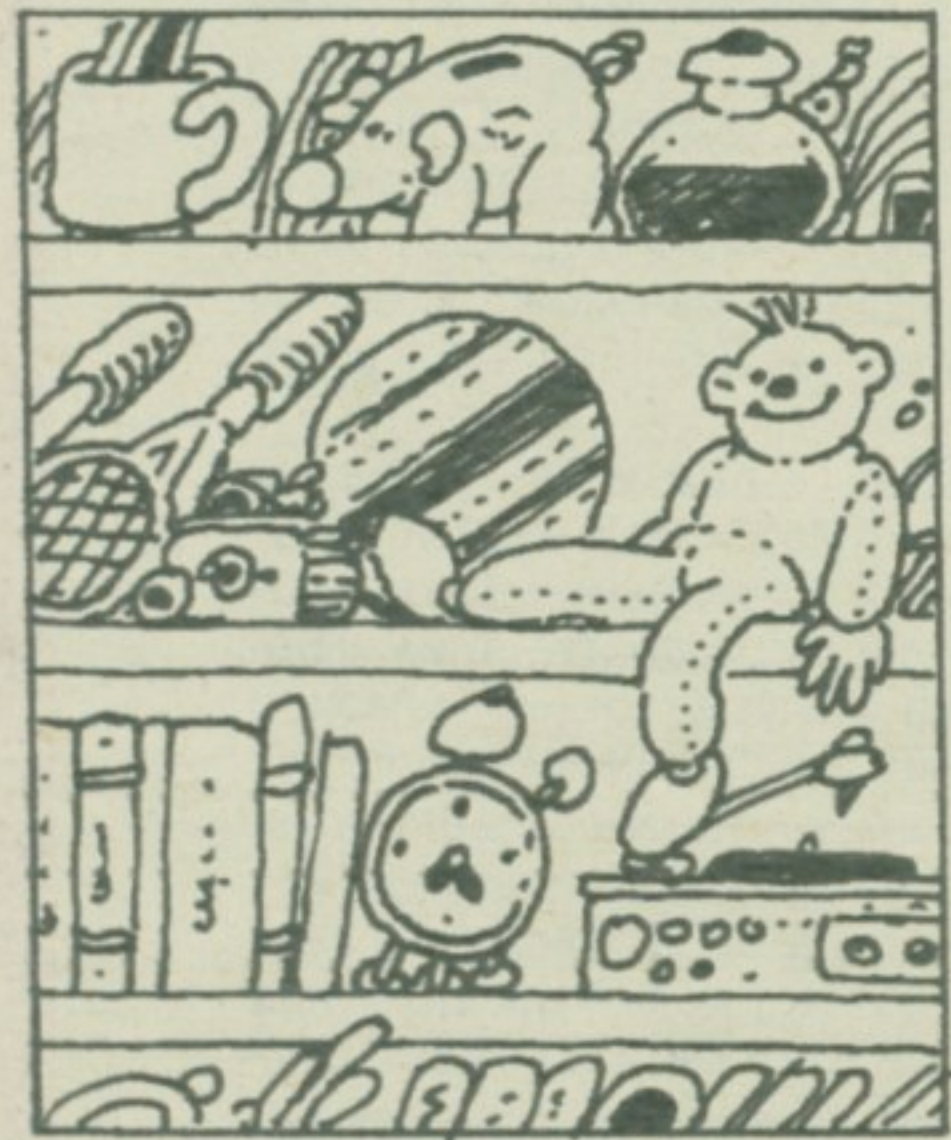
Шеталиште Карла Маркса 66, 41000 Загреб

Мало више полица

Имам 11 година, маму, тату и брата и твоја сам редовна читатељка. Молим те, ако можеш, да повећаш рубрику „Ма шта кажеш“. Она ми се веома допада. И још нешто. Штампате стрип у средини нормално, а не овако као што сте почели. Не бих желела да и даље цепају Забавник да бих га читала. У „Цицином кутку“ мало чешће штампате како да сами направимо по неку полицу, јер станови су мали, а времена колико хоћеш! Често волим да мућкам нешто на брзину и имам свој рецепт за укусан сладолед. Ко хоће, нека ми се јави! На крају, питање: Како је правилније рећи и написати: Лос Анђелес или Лос Анђелес?

Светлана Димчевић,
Цара Хаила Селасија 15,
11000 Београд

Често се амерички град Лос Анђелес погрешно и пише и изговара. За стрип, не знам шта да ти

кажем. У редакцију нам стижу мишљења слична твом, али и она супротна. Многи баш воле да стрип буде „наопачке“, јер га тако изваде из „Забавника“ и читају док други укућани неометано могу да погледају остатак нашег листа.

А сладолед? Па баш би могла да нам донесеш у редакцију, да пробамо!

Забавниковцима!

Писмо ти пише једно „дете“ од 33 лета (и осталих годишњих доба) које је данас, добивши два броја „Забавника“, одједном нарочито радосно. Помажеш ми не само да се забавим, да овде киша не пада сваког дана, већ сам са тобом опет код куће... У овом белосветском граду човек може да купи готово све, али не и твоју мајицу. Можда ћеш разумети моју жељу да

је имам ако ти кажем да то није само због носталгије за Југом већ и због тога што Забавник обележава цео мој живот. Уз његову помоћ

сам научила да читам, истина тек у шестој години, а касније сам прочитала све објављене бројеве. Касније, при дужим одсуствама из домовине, претплаћивала бих се на Забавник, а кад сам одлазила на краће време, увек бих неког поверљивог задужила да у мом одсуству купује и чува Забавник... Објасни ми тајну привлачности и оданости које су у мени већ 27 година!

У Лондону сам само привремено и у ишчекивању да дође јесен и време да кренем на посао у једну другу земљу, велики поздрав свим „Забавниковцима“.

Весна Новаковић,
89 Oakley Street,
London SW3,
England

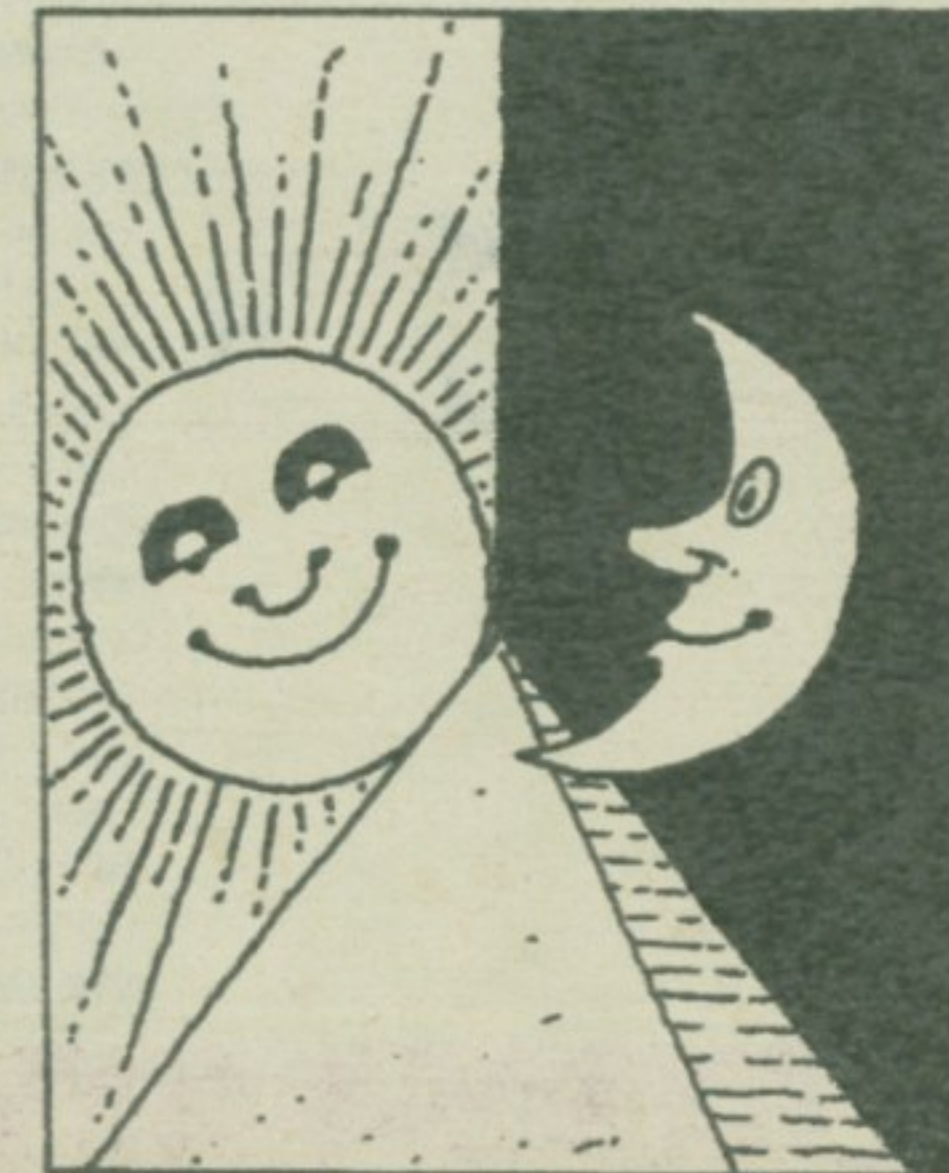
Кад се ово писмо појави у Забавнику, Весна ће већ имати мајицу нашег листа!

Сунчева и Месечева пирамида

Волео бих да знам ко је направио Тетокан пирамиду у Мексику и о народу који је ту живео.

Дејан Петровић,
11000 Београд

Мало је тешко изговорити правилно име места у Мексику – Теотихуакана, у средишту те земље,

45 километара северноисточно од главног града Мексика. Теотихуакан је било средиште Толтека, културе која је од 3. до 9. века проширена у великом делу ове средњоамеричке земље. У близини се налазе остаци многобројних грађевинских споменика, нарочито пирамиде посвећене Сунцу и Месецу и велики храм толтечког бога и легендарног владара Кецакоатла коме се приписује да је први увео културу кукуруза и календар.

Gaudeamus igitur

Често слушам београдски радио-програма „Index 202“ чија шпика је студентска химна. Музика ми се јако допада, а желела бих да знам и текст, па те молим да га објавиш. Сигурна сам да би то и многи други волели да знају.

Јелена,
Београд

Студентска песма која је настала у 18. веку има 7 строфа, ми ћемо објавити прву и четврту које су, да тако кажемо, најпопуларније: *Gaudeamus igitur, iuvenes dum sumus; Post iucundam iuventutem, Post molestam senectutem, Nos habebit humus...*

Vivat academia, Vivant professores, Vivat membrum quodlibet, Vivant membra quaelibet, Semper sint in flore!

У преневу Драгослава Андрића то на нашем језику овако звучи: „Радости у младости, то је твоје доба, јер кад прођу млади дани, зар ће старост да нас брани од хладнога гроба?“

„Зато вечно живели универзитети, професори и студенти, асистенти, апсолвенти – ко се кога септи!“

Још једна напомена. Данашњи облик песме потиче од Киндлебена, он ју је издао 1781, а мелодија је први пут створена 16 година касније.

Забавнику су писали многи који желе да мењају највише слицице „Животињског царства“. То су: Давид Чурман, Грч 1/а, 61000 Љубљана (радо би мењао слицице); Јосип Трусина, Радничка 37, 21000 Нови сад (треба му читав списак од око двадесетак бројева); Хелена Шипош, Крашчи 37, 69261 Цанкова (и њој треба гомила); Ђорђе Шешум, Августа Шеное 3, 78000 Бања Лука (сличица 210); Зорец Метод, Ресјева 38, 61000 Љубљана (подужи списак, јавите се овом десетогодишњаку!); Смиља Радосав, Ослободилаца Сарајева 7, 71000 Сарајево (недостаје број 180); Милена Станисављевић, Боре Станковића 6, 17510 Владичин Хан продаје „Забавнике“ који су изашли од 1. II 1979. – 1. 12. 1986. Цена једног броја је 100 динара или по 5000 за сваку годину. Читалац који има очуван примерак „Забавника“ број 1781 од 14. 2. 1986. нека га пошаље на адресу: Антонио Лиовић, Мате Рајдла 30/1, 55300 Славонска Пожега. Он у замену нуди број 136 од 7. 8. 1954.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Милан Ђурђевић, Слободана Пенезића 21, 32300 Горњи Милановац – има 11 година, сакупља марке, постере, салвете, разгледнице и воли рок музику, животиње и дописивање.

Каљинка Синобад, Владе Деспода 1, 59300 Книн – има 13 година, воли музику.

Марко Јеленаца, Ивана Гундулића 2, 52000 Пула – има 8 година, сакупља разгледнице.

Слађана Бељански, Качаринска 2, 25000 Сомбор – има 13 година, воли музику, сакупља постере.

Бранка Војводић, С-12/II бр. 11, 56223 Борово – има 13 година, воли животиње и спорт, бави се кошарком.

Милан Станковић, Војводе Путника 30, 37000 Крушевац – има 33 године, сакупља значке, марке и разгледнице.

Дејан Тевановић, Јасенова 13/25, 11000 Београд – има 17 година, жели да се дописује са младима широм Југославије.

Рената Њајић, Војвођанских бригада 63а, 21243 Ковил – има 14 година, воли рок музику, сакупља марке и постере.

Мелита Харјач, Каштеланска 46, 54000 Осиек – има 16 година, воли путовања, музику, спорт и филмове.

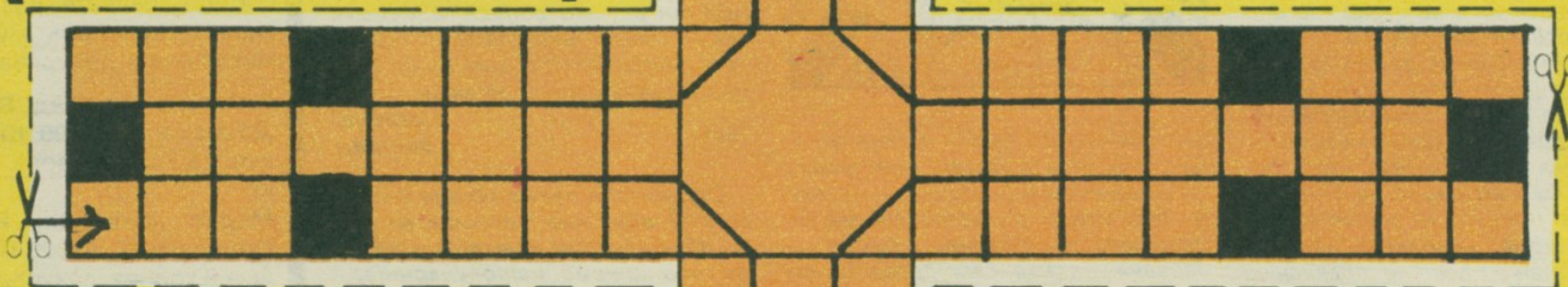
Новка Жабић, Ђорђе Исакова 37, 21241 Каћ – моли све да јој помогну у сакупљању салвета.

Рената Кос, Марјановићев пролаз 7, 41020 Загреб – има 15 година, бави се модерним балетом, воли музику, филм и спорт.

РЕШЕЊА „ЕНИГМАТИКЕ“

Осмисмерка: Марибор; Анаграм у стиху: рептил–лептир; Загонетке и питалице (по Вуку): вјетар, киша, сат.

ПАКИЗИ (ПОХЛЕПНИ)

Сматра се да је игра ПАКИЗИ (похлепни) рођена пре неколико хиљада година на простору индијског потконтинента. Склањајући се од врелог сунца, заклоњена широким листовима високих палми, препланула деца седела су и играла се. Прича каже да је ова игра била претеча многих савремених игара. Неки стари облици пакиза играли су се и у другим деловима Азије па чак и у Јужној Америци. Овај који ћемо вам објаснити потиче из Берхампура у Индији.

По индијској традицији, поље за игру направљено је од танке штављене коже (да би се лако смотала и носила), украшене бојама за кожу и подељене у колоне. Играју два или четири играча.

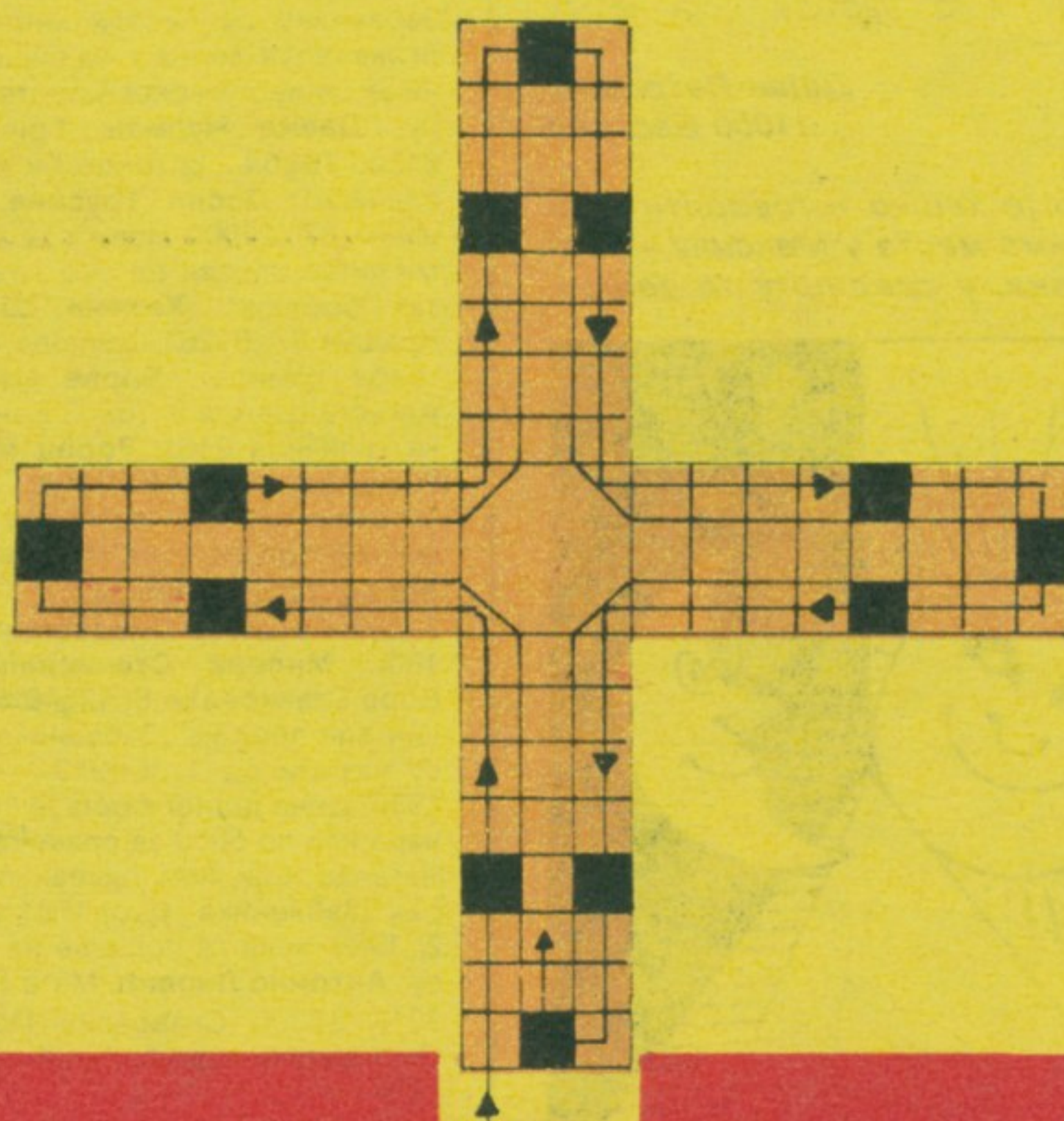
ФИГУРЕ У ИГРИ – Сваки играч има четири фигуре (шкољкице, каменчиће или нешто слично) које се разликују од противникових фигура. Играчи имају и шест заједничких шкољкица. Оне се бацају на тло. Од положаја шкољке на земљи, односно њеног отвора, зависи колико ће играч добити поена а самим тим и колико ће поља ићи са својим каменчићем. Ако су две шкољке окренуте отвором нагоре – два поља напред, три поља ако су три шкољке окренуте отвором нагоре... Само једна шкољка окренута отвором нагоре помера фигуру 10 поља напред. Ако све шкољке падну са отвором надолу – играч помера своју фигуру за 25 поља. Када један играч баци шкољке тако да се помера за 6, 10 или 25 поља, има право да баца поново.

ИГРА – Сваки играч настоји да своје четири фигуре што пре доведе до циља. Играчи полазе са свог поља и у кућицу улазе средњим пољем поред самог почетка

за улаз. Фигуре се померају у смеру казаљке на сату. Свако наизменично баца шкољке и помера једну фигуру онолико поља колико добије бацањем. На почетку игре, своју прву фигуру играч покреће са било којим бројем који је добио, али зато остале фигуре (или оне које су поједене) може да укључи у игру само ако добије 6, 10 или 25. Један играч може имати 1, 2, 3 или све четири своје фигуре у игри.

ЈЕДЕЊЕ – Кад играч дође на поље на коме се већ налази фигура његовог противника, он је „поједе“ и она мора да изађе из игре. Поједена фигура поново улази у игру само са бацањем од 6, 10, или 25 поена и то са своје почетне тачке. Онај ко поједе другу фигуру има право да баца поново. У централној колони која води до циља фигуре не могу бити поједене. Исто тако не може бити поједена фигура која се налази на једном од 12 затамњених поља (види скицу) и служе као станице за одмор. Ако играч дође до поља на коме се већ налази друга његова фигура, оставља их на том пољу заједно. Игру наставља померајући их истовремено као **ДУПЛУ ФИГУРУ** – Она може бити поједена само ако је стигне **ДУПЛА ФИГУРА** другог играча.

ЦИЉ – Фигуре могу да стигну на циљ само по реду, без прескакања. Све док се не добије тачан број поља да би дошао на циљ, фигура остаје на табли. На пример: ако играч има фигуру на седмом пољу од циља, а бацањем добије већи број од седам, мора да сачека бацање или да помери неку другу своју фигуру. Победник је онај ко први смести све фигуре на циљ. Игра се наставља да би се утврдио поредак осталих играча.

ГАРДОШУ С ЛЉУБАВЉУ

ВЕЛИКО ИШЧЕКИВАЊЕ

По јутру се дан познаје, каже стара изрека. Али, ми смо млади. Не верујемо старој изреци. Не брине нас превише облачно небо над Београдом и ветар. Једноставно, данас мора да буде леп дан. Довољно леп и довољно изузетан да би био упамћен. По балону. Првом изнад београдских и земунских кровова. Гардошу у част. А Гардош је део Земуна, онај стари, с прелепом кулом на врху.

Јутро одмиче, већ је девет. На платоу поред хотела „Југославија“ неколико монтажних позорница: да свет, кад нагрне, забаве и разоноде. Биће ту „Рокери с Мораву“, па Масимо Савић и група „Филм“, приредиће се игре без граница и, разуме се, подићи се високо у небо балон Балонерског друштва „Компас херц“ из Љубљане. Главна атракција. За њу се поставио наш лист. На балону је крупним словима написано – „Политикин забавник“. Нестрпљиви смо да се што пре дигне. Али, посада врти главом: по овом ветру то је немогуће!

Добро, има времена. Прво дизање балона у чијој ће се гондоли наћи победници квиза о „Политикином забавнику“ ионако је предвиђено за 11.45. А ветар дува ли дува.

Пола дванаест, дванаест. Ветар се не смирује. Напротив, удари све јачи. Облаци се скупљају. Киша ће. Само нам још она треба. А посада се радује. Баш фино, кажу, после кише ветар обично стане.

Док чекамо, прилазе нам и млади и стари. Где је тај балон, питају. Један тата се жали да му син целе ноћи није тренуо: мо-

**РАПОРТ
О ЈЕДНОМ
НЕПОДИГНУТОМ
БАЛОНУ
И ДРУЖЕЊУ
НА
ЗЕМУНСКОЈ
ОБАЛИ
ДУНАВА**

гућност да се провоза балоном била је исувише узбудљива.

У међувремену, нешто се ипак збива: главне атракције нема али зато на нашем штанду откривају друге привлачне ствари. Најновију Крашову чоколаду КОЛУМБО: дегустира се на лицу места. Како доћи бар до једне? Није тешко: треба само одрецитовати нешто или се сетити оног „Било куда – КИКИ свуда“. Неки од посетилаца предност над слатким открићем дају бецу или мајици са натписом „Политикин забавник“. Чоколада се поједе, мајица остаје. Деца мала али мудра.

Око три посетиоци се проредили. Дунав мирно

тече, небо све мрачније, у нама још нада.

Благо оним пилотима у малим спортским авионима који надлећу Гардош: њима не смета ветар. Они смело изводе своје акробације.

У посету нам долази Марко Николић. Одрекао се чамца, Дунава, у корист „Забавника“ и балона. Баш је тај ветар неумољив...

Са таласа „Београда 202“ зове нас Зоран Модли. Још није све изгубљено, каже.

Чекајући мрак позивамо оне који су дошли да учествују у нашем ликовном конкурс. Модел је Ненад Неша Милићевић, добитник Пјерове награде за прошлу годину. Награда за

најбоље цртеже на лицу места је годишња претплата на „Политикин забавник“.

За папир и фломастере – јагма. Цртају деца, тате и маме. Понеког и деда погура.

– Је л’ могу и ја? – пита младић из Госпића.

Трогодишњи Данко Бочварски ништа не пита. Уз мамину помоћ стиже на позорницу, седа и баца се на цртање. Неша са његовог цртежа не личи много на оног правог али појављује се и тата.

– Исти ја – признаје Неша док у рукама држи цртеж.

Тата Бочварски добија претплату на „Политикин“ а син на „Микијев забавник“.

За несумњив таленат.

Гужва око штанда све већа. И тек пристиглима треба дати шансу: њихов задатак је да нацртају неког од Дизнијевих јунака.

Ништа лакше за оне од 7 до 77 година. Тешко је за оне млађе. Храбро се упуштају у трку за награду. Немају шта да изгубе, могу само да добију. Овог пута једногодишњу претплату на „Микијев забавник“.

Или, за утеху, бец, значку. А нама утехе нема: прогнозе су лоше. Сада је већ извесно да је она изрека ипак мудра. Мрак је већ одавно пао, десет је сати.

– Па, онда неки други пут, у јесен – опрашта се капетан посаде. Борут.

Прихватимо. О. В.

Снимио: Љубомир Патрновић

ПАНТЕР ПАНТА

